

***Prokurorų požiūrio į reformą ir patiriamo
streso tyrimas***

Mokslinio tyrimo ataskaita

Prof. dr. (HP) Gintautas Valickas (darbo vadovas), dr. Kristina Vanagaitė

Vilnius, 2013

Turinys

1. Bendra tiriamųjų charakteristika.....	4
2. Įvertinimo būdai.....	11
2.1. „Prokuratūros reformos“ klausimynas.....	12
2.2. „Prokurorų patiriamo streso“ klausimynas.....	14
2.3. „Streso įveikos“ klausimynas.....	18
3. Tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimai.....	19
3.1. Moterų ir vyrų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas.....	21
3.2. Skirtingo amžiaus tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas.....	20
3.3. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas.....	22
3.4. Tiriamųjų darbo vieta ir „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas.....	23
4. Tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimai.....	27
4.1. Moterų ir vyrų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas.....	29
4.2. Skirtingo amžiaus tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas.....	30
4.3. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas.....	32
4.4. Tiriamųjų darbo vieta ir „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas.....	33
4.5. Tiriamųjų patiriamo streso ir vykdomos reformos vertinimo sąsajos.....	36
5. Tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimai.....	41
5.1. Moterų ir vyrų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas.....	42
5.2. Skirtingo amžiaus tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas.....	43
5.3. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas.....	44
5.4. Skirtingą šeimyninį statusą turinčių tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas.....	45
5.5. Tiriamųjų darbo vieta ir „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas.....	46
5.6. Prokurorų patiriamo streso ir taikomų streso įveikos strategijų sąsajos.....	48
6. Sprendimo, ar po reformos įvyko esminiai prokuratūros sistemos pokyčiai, prognozė.....	51

7. Išvados.....	55
8. Panaudota literatūra.....	59
9. Priedas.....	60

1. Bendra tiriamųjų charakteristika

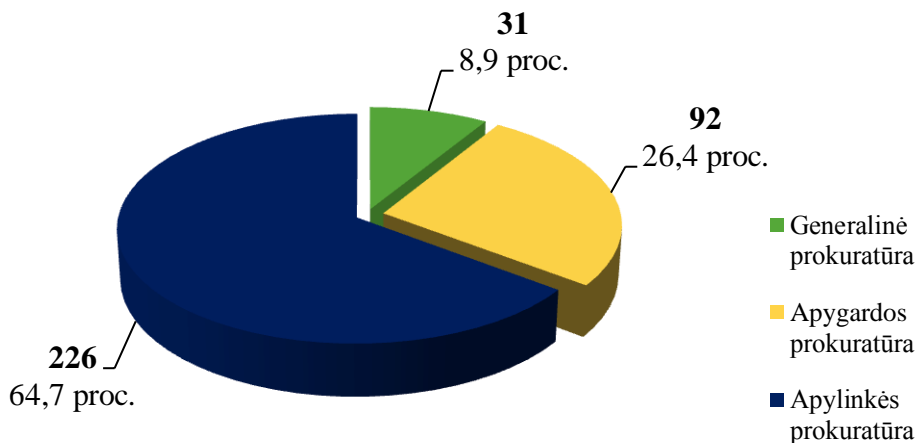
Prokurorų apklausos vyko Lietuvos Respublikos (LR) generalinėje prokuratūroje ir teritorinėse prokuratūrose. Skirtinguose prokuratūros struktūriniuose padaliniuose apklaustų prokurorų skaičius pateiktas 1-oje lentelėje.

1 lentelė. Skirtinguose prokuratūros padaliniuose apklaustų prokurorų skaičius

Prokuratūros padalinys		Apklaustų prokurorų skaičius	
		Padalinyje	Iš viso
LR generalinė prokuratūra		31	31
Vilniaus apygarda	Vilniaus apygardos prokuratūra	32	102
	Vilniaus apylinkės prokuratūra	70	
Kauno apygarda	Kauno apygardos prokuratūra	14	81
	Kauno, Alytaus ir Marijampolės apylinkių prokuratūros	67	
Klaipėdos apygarda	Klaipėdos apygardos prokuratūra	15	43
	Klaipėdos ir Tauragės apylinkių prokuratūros	28	
Šiaulių apygarda	Šiaulių apygardos prokuratūra	22	59
	Šiaulių apylinkės prokuratūra	37	
Panevėžio apygarda	Panevėžio apygardos prokuratūra	9	33
	Panevėžio apylinkės prokuratūra	24	
Iš viso:		349	

Kaip matyti iš pateiktų duomenų, LR generalinėje prokuratūroje ir teritorinėse prokuratūrose iš viso buvo apklausti 349 prokurorai. Didžioji dalis apklaustų tiriamųjų – 247 (73,7 proc.) asmenys nurodė, kad dirba viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ar Panevėžyje), likusieji 88 (26,3 proc.) asmenys dirbo kituose šalies miestuose (14-a tiriamųjų nenurodė, kokiame mieste jie dirba).

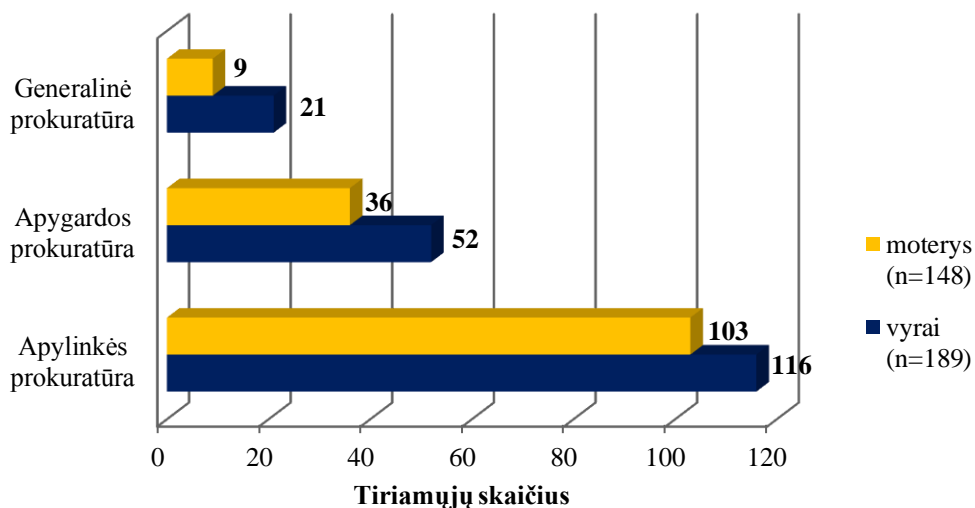
Apklaustų prokurorų pasiskirstymas, atsižvelgiant į tai, ar jie dirba generalinėje, apygardos ar apylinkės prokuratūroje, pateiktas 1-ame paveiksle.

1 pav. Skirtingose prokuratūrose dirbančių prokurorų skaičius

Didžiausia dalis apklaustų prokurorų (64,7 proc.) dirba apylinkės prokuratūrose, beveik trečdalis (26,4 proc.) – apygardos prokuratūrose ir mažiausia dalis (8,9 proc.) – generalinėje prokuratūroje.

Apklausoje dalyvavo 189 vyrai (56,1 proc.) ir 148 moterys (43,9 proc.) (12-a apklaustųjų savo lyties nenurodė). Palyginome vyrų ir moterų pasiskirstymą generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose (žr. 2 pav.).

2 pav. Vyrų ir moterų pasiskirstymas generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose

Gautų rezultatų analizė parodė, kad nors vyrų, palyginti su moterimis, buvo šiek tiek daugiau visuose prokuratūros padaliniuose, tačiau lyginant skirtingų lyčių tiriamųjų pasiskirstymą generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose, statistiškai reikšmingo skirtumo¹ nenustatėme ($\chi^2 = 3,545$, $p = 0,170$).

Apklaustų prokurorų amžius svyravo nuo 29 iki 61 metų (vidurkis 42,1 metai; 27-i tiriamieji nepateikė duomenų apie savo amžių). Detalesni vyrų ir moterų amžiaus rezultatai pateikti 2-oje lentelėje.

2 lentelė. Vyrų ir moterų amžius

AMŽIAUS STATISTIKA	Vyrai (n=184)*	Moterys (n=138)**	Visi tiriamieji (n=322)***
Minimumas	29	29	29
Maksimumas	61	61	61
Vidurkis	41,5	42,9	42,1
Standart. nuokrypis	7,451	7,717	7,585
Mediana	40	42	41

* - 5 vyrai nepateikė duomenų apie savo amžių

** - 10 moterų nepateikė duomenų apie savo amžių

*** - iš viso 27 tiriamieji nepateikė duomenų apie savo amžių

Lyginant vyrų ir moterų amžių, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta: šiame tyrime dalyvavusių skirtingos lyties tiriamųjų amžiaus vidurkiai yra panašūs ($U = 11275,50$, $p = 0,085$; taikytas Mano ir Vitnio kriterijus).

Taip pat palyginome apklaustų prokurorų amžių, atsižvelgiant į jų darbo vietą (ar jie dirba generalinėje, apygardos ar apylinkės prokuratūroje) (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių prokurorų amžius

TIRIAMŪJŲ AMŽIUS	Generalinė prokuratūra (n=29)*	Apygardos prokuratūra (n=85)**	Apylinkės prokuratūra (n=208)***
Minimumas	37	30	29
Maksimumas	60	61	61
Vidurkis	46,66	42,82	41,19
Standart. nuokrypis	5,374	7,534	7,637
Mediana	47	41	39,5

* - 2 tiriamieji nepateikė duomenų apie savo amžių

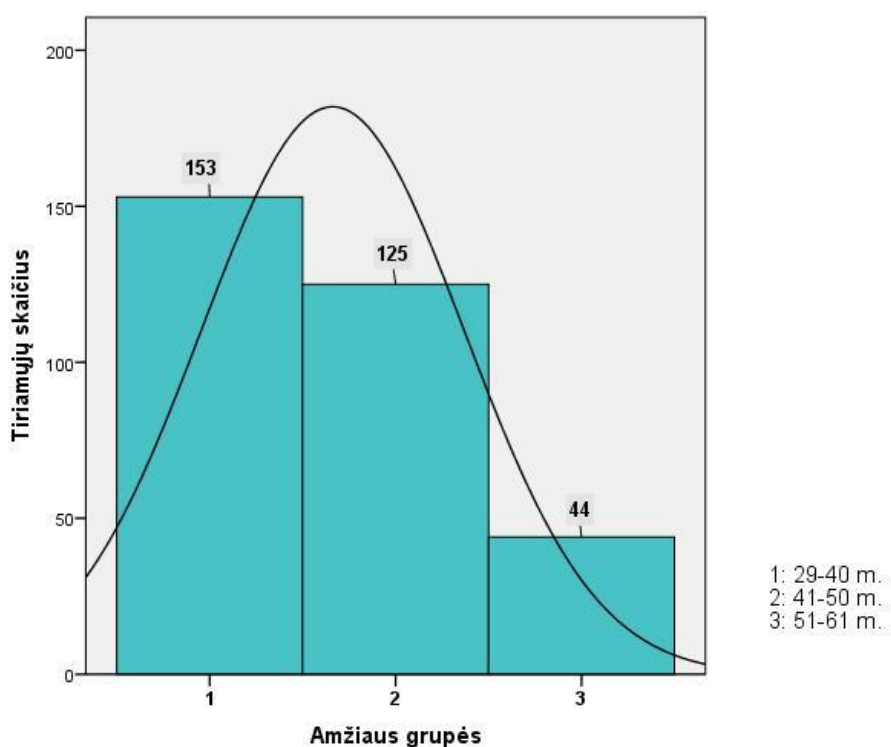
** - 7 tiriamieji nepateikė duomenų apie savo amžių

*** - 18 tiriamųjų nepateikė duomenų apie savo amžių

¹ Detaliau apie taikomus statistinės analizės metodus ir kriterijus žiūrėti: Čekanavičius V., Murauskas G. Statistika ir jos taikymai. I dalis. Vilnius: TEV, 2001; Čekanavičius V., Murauskas G. Statistika ir jos taikymai. II dalis. Vilnius: TEV, 2002.

Palyginus generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių prokurorų amžių, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($H = 16,866$, $p < 0,001$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad generalinėje prokuratūroje dirbančių prokurorų amžius (vidurkis 46,66 metų) reikšmingai didesnis, palyginti su apygardos (vidurkis 42,82) ir apylinkės (vidurkis 41,19) prokuratūrose dirbančių prokurorų amžiumi.

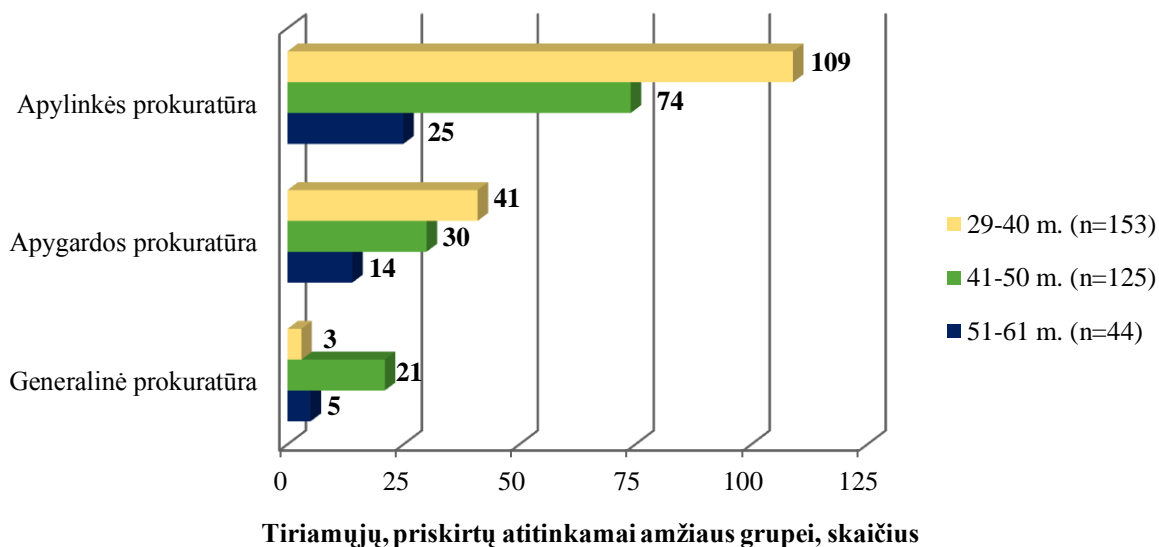
Toliau analizuodami duomenis, visus tiriamuosius suskirstėme į tris amžiaus grupes: a) 29-40 metų; b) 41-50 metų; c) 51-61 metų. Didžiausią tiriamųjų dalį sudarė 29-40 metų asmenys (47,5 proc.), mažesnę – 41-50 metų asmenys (38,8 proc.) ir mažiausią – 51-61 metų asmenys (13,7 proc.) (žr. 3 pav.).

3 pav. Tiriamųjų amžiaus grupės (pastaba: 27 tiriamieji nepateikė duomenų apie savo amžių)

Visose tiriamųjų amžiaus grupėse vyravo vyrai: 29-40 metų amžiaus grupėje buvo apklausti 98 vyrai (64,1 proc.) ir 55 moterys (35,9 proc.); 41-50 metų amžiaus grupėje – 63 vyrai (50,4 proc.) ir 62 moterys (49,6 proc.), o 51-61 metų amžiaus grupėje – 23 vyrai (52,3 proc.) ir 21 moteris (47,7 proc.). Palyginus vyrų ir moterų pasiskirstymą skirtingose amžiaus grupėse, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 5,729$, $p < 0,05$): tyrimo rezultatai atskleidė, kad vyrai, palyginti su moterimis, sudarė reikšmingai didesnę 29-40 metų amžiaus tiriamųjų grupės dalį.

Taip pat palyginome tiriamųjų pasiskirstymą skirtingose amžiaus grupėse, atsižvelgiant į jų darbo vietą (žr. 4 pav.).

4 pav. Skirtingo amžiaus tiriamųjų grupių pasiskirstymas generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose (27 apklaustieji nepateikė duomenų apie savo amžių)

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad skirtingo amžiaus tiriamųjų grupių pasiskirstymas generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose skiriasi statistiškai reikšmingai ($\chi^2 = 19,928$, $p < 0,01$). Nustatyta, kad apylinkės ir apygardos prokuratūrose, palyginti su generaline prokuratūra, didžiausia apklaustų tiriamųjų dalis pateko į 29-40 metų amžiaus grupę (šios amžiaus grupės tiriamųjų apylinkės prokuratūrose buvo 52,4 proc., apygardos – 48,2 proc., o generalinėje prokuratūroje – tik 10,3 proc.). Tuo tarpu generalinėje prokuratūroje, palyginti su apylinkių ir apygardų prokuratūromis, buvo reikšmingai daugiau 41-50 metų amžiaus grupės tiriamųjų (generalinėje prokuratūroje šios amžiaus grupės prokurorų buvo 72,4 proc., o apylinkių ir apygardų – atitinkamai 35,6 ir 35,3 proc.).

Tiriamieji dar turėjo nurodyti savo darbo prokuratūroje stažą. Tyrime dalyvavusių prokurorų darbo stažas svyravo nuo 3 iki 36 metų (vidurkis 14,1 metai; 18-a tiriamųjų nepateikė duomenų apie savo darbo stažą). Detalesni duomenys apie vyrų ir moterų darbo prokuratūroje stažą pateikti 4-oje lentelėje.

4 lentelė. Vyrų ir moterų darbo prokuratūroje stažas

TIRIAMŪJŲ DARBO STAŽAS	Vyrai (n=184)*	Moterys (n=145)**	Visi tiriamieji (n=331)***
Minimumas	3	3	3
Maksimumas	35	36	36

Vidurkis	14,4	13,5	14,1
Standart. nuokrypis	6,298	6,190	6,253
Mediana	14	14	14

* - 5 vyrai nepateikė duomenų apie savo darbo stažą

** - 3 moterys nepateikė duomenų apie savo darbo stažą

*** - iš viso 18 tiriamųjų nepateikė duomenų apie savo darbo stažą

Palyginus vyrų ir moterų darbo prokuratūroje stažą, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta: šiame tyrime dalyvavusių skirtingos lyties tiriamųjų darbo stažo vidurkiai yra panašūs ($U = 12164,00$, $p = 0,169$; taikytas Mano ir Vitnio kriterijus).

Taip pat palyginome apklaustų prokurorų darbo prokuratūroje stažą, atsižvelgdami į jų darbo vietą (ar jie dirba generalinėje, apygardos ar apylinkės prokuratūroje) (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių prokurorų darbo stažas

TIRIAMŪJŲ DARBO STAŽAS	Generalinė prokuratūra (n=30)*	Apygardos prokuratūra (n=85)**	Apylinkės prokuratūra (n=216)***
Minimumas	11	6	3
Maksimumas	23	36	35
Vidurkis	19,9	16,1	12,4
Standart. nuokrypis	2,474	5,106	6,331
Mediana	20,5	15	12

* - 1 tiriamasis nepateikė duomenų apie savo darbo stažą

** - 7 tiriamieji nepateikė duomenų apie savo darbo stažą

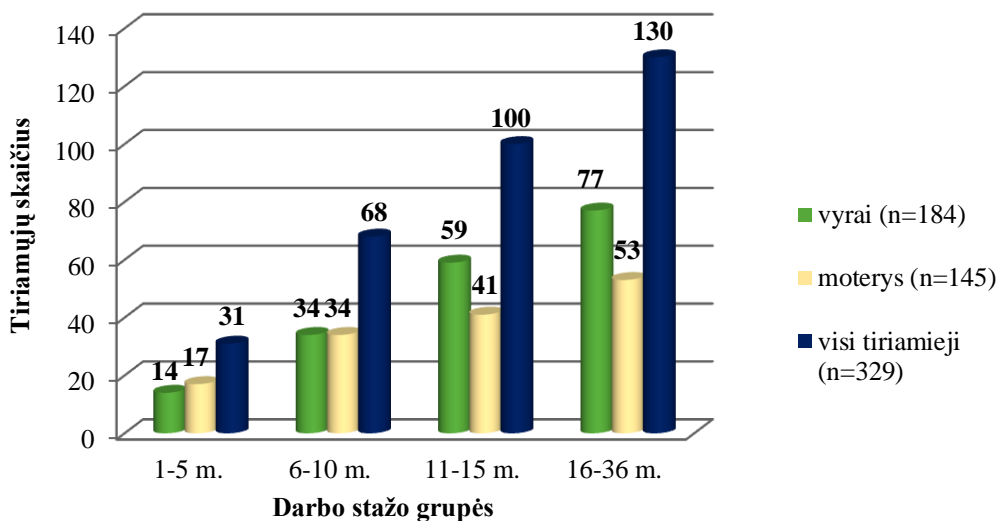
*** - 10 tiriamųjų nepateikė duomenų apie savo darbo stažą

Gauti rezultatai atskleidė, kad skirtingose prokuratūrose dirbančių tiriamųjų darbo stažas skiriasi statistiškai reikšmingai ($H = 57,886$, $p < 0,001$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus): dirbantieji generalinėje prokuratūroje turi didžiausią darbo stažą (vidurkis 19,9 metai), o apylinkės prokuratūroje – mažiausią (vidurkis 12,4 metai).

Kaip ir buvo galima tikėtis, nustatytas statistiškai reikšmingas prokurorų amžiaus ir darbo stažo ryšys ($r = 0,681$, $p < 0,001$, skaičiuotas Pearson koreliacijos koeficientas). Taigi tyrime dalyvavę vyresnio amžiaus prokurorai turėjo ir didesnę darbo prokuratūroje stažą. Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad generalinėje prokuratūroje, palyginti su apygardos ir apylinkės prokuratūromis, dirba ne tik vyresnio amžiaus, bet ir didesnę darbo prokuratūroje stažą turintys prokurorai.

Apklaustus prokurorus, atsižvelgdami į jų darbo stažą, suskirstėme į 4 grupes: 1) 1-5 metų darbo stažo, 2) 6-10 metų darbo stažo, 3) 11-15 metų darbo stažo ir 4) 16-36 metų darbo

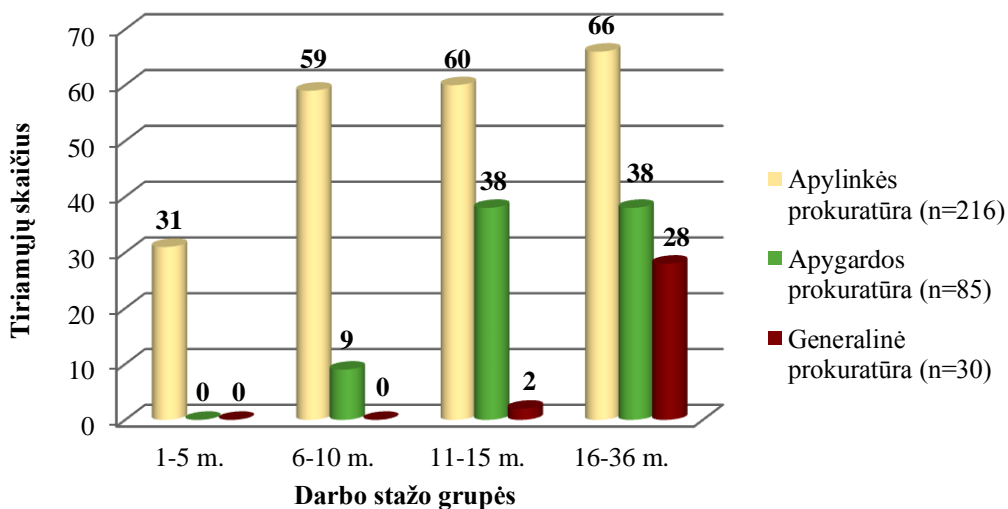
stažo grupę. Vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal darbo stažo grupes pateiktas 5-ame paveiksle.

5 pav. Vyrų ir moterų darbo stažo grupės (20 apklaustųjų nenurodė savo darbo stažo)

Gauti duomenys rodo, kad tyrime daugiausia dalyvavo 16-36 metų darbo stažą turintys prokurorai (39,5 proc.), kiek mažiau – turintys 11-15 ir 6-10 metų darbo stažą (atitinkamai 30,4 proc. ir 20,7 proc.), o mažiausiai buvo 1-5 metų darbo stažą turinčių prokurorų (9,4 proc.). Palyginus vyrų ir moterų pasiskirstymą skirtingose darbo stažo grupėse, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta ($\chi^2 = 3,386$, $p = 0,336$).

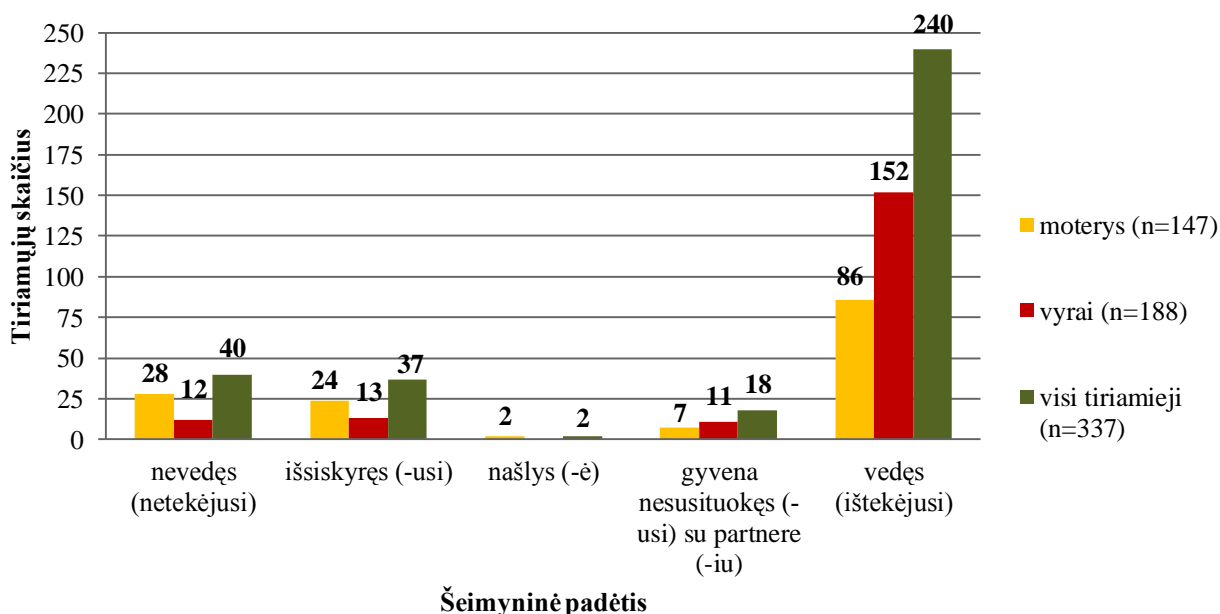
Taip pat palyginome generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų pasiskirstymą pagal skirtingas darbo stažo grupes (žr. 6 pav.).

6 pav. Skirtingo darbo stažo tiriamųjų grupių pasiskirstymas generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad visi 1-5 metų darbo stažą turintys tiriamieji (100 proc.) dirba apylinkės prokuratūrose (apygardos ir generalinėje prokuratūroje asmenų, turinčių tokį darbo stažą, nebuvo). Tuo tarpu net 93,3 proc. apklaustų generalinės prokuratūros darbuotojų pateko į 16-36 metų darbo stažo grupę.

Galiausiai, tiriamieji turėjo nurodyti savo šeimyninę padėtį. Šie duomenys pateikti 7-ame paveiksle.

7 pav. Tiriamųjų šeimyninė padėtis (pastaba: 12 tiriamųjų nenurodė savo šeimyninės padėties)

Kaip rodo pateikti duomenys, dauguma apklaustų tiriamųjų (71,2 proc.) buvo vedę (ištekęsios), daug mažesnė dalis – nevedę (netekėjusios) (11,9 proc.) arba išsiskyrę (-usios) (11 proc.), o mažiausiai tyrime dalyvavo asmenų, kurie gyveno nesusituokę (-usios) su partneriu (-e) (5,3 proc.), taip pat našlių (0,6 proc.).

2. Įvertinimo būdai

Specialiai šiam tyrimui atlikti buvo sukurti du klausimynai: „Prokuratūros reformos“ ir „Prokurorų patiriamas stresas.“ Kuriant šiuos klausimynus, visų pirma, susitikome su septyniais ilgą laiką apylinkės, apygardos ir generalinėje prokuratūroje dirbančiais prokurorais (jų darbo stažo prokuratūroje vidurkis – 15,29 metų). Šių susitikimų metu aiškinomės įvairius vykdomos reformos aspektus, taip pat tipiškus stresorius, su kuriais dažniausiai susiduria prokurorai. Remiantis pokalbių su minėtais prokurorais metu surinkta medžiaga, teisėsaugos pareigūnų patiriamam stresui skirtos literatūros analize (Alexander and Walker, 2000; Blau, 1994; Brown and Campbell, 1994; Chamberlain and Richardson, 2013; Liberman et al., 2002;

Reed and Bornstein, 2013; Scott, 2004; Thompson et al., 2006), taip pat savo sukaupta patirtimi (Autukaitė ir Valickas, 2004; Gudaitė ir Valickas, 2013; Grakauskas ir Valickas, 2006; Valickas ir Vabolytė, 2002; Valickas ir kt., 2010), buvo kuriamas pirminis abiejų klausimynų teiginių sąrašas. Po to šis pirminis teiginių sąrašas buvo pateiktas ilgametę darbo patirtį turintiems prokurorams, kurių buvo prašoma: 1) atidžiai perskaityti ir įvertinti kiekvieną teiginį, atsižvelgiant į jo tinkamumą (iš sąrašo buvo pašalinti tokie teiginiai, kurie, vertintojų manymu, atspindi nesvarbius vykdomos reformos aspektus, taip pat apibūdina situacijas, kurios prokurorams nesukelia streso ir / arba prokurorai su jomis nesusiduria); 2) patikslinti teiginius, jeigu jie nėra tiksliai suformuluoti; 3) papildyti pateiktą teiginių sąrašą, jeigu dar kokia nors situacija (ar situacijos) gali būti reikšminga vertinant vykdomą reformą arba sukelti prokurorams stresą. Atsižvelgiant į ilgametę darbo patirtį turinčių prokurorų pastabas ir pasiūlymus, buvo parengtas pirminis „Prokuratūros reformos“ ir „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno variantas.

2.1. „Prokuratūros reformos“ klausimynas

Pirminį šio klausimyno variantą sudarė 44 teiginiai. Siekiant įvertinti „Prokuratūros reformos“ klausimyno faktorių struktūrą (išskirti jį sudarančias skales), apklausę tiriamuosius, atlikome gautų duomenų tiriančiąją faktorių analizę, taikėme principinių ašių metodą su *varimax* sukiniu. Tai, kad duomenys puikiai tinka faktorių analizei, rodo gautas Kaizerio, Mejerio ir Olkino rodiklis – 0,968 ir Bartleto testo sferiškumo kriterijus ($\chi^2 = 11486,409$, $p < 0,001$) (Čekanavičius ir Murauskas, 2002). Atlikus faktorių analizę, buvo išskirti 6 faktoriai, kurių tikrinė reikšmė didesnė už du. Jie paaiškina 65,958 proc. duomenų išsibarstymo (žr. 6-ą lentelę). Klausimyno teiginių faktorinės apkrovos pateikiamos 7-je lentelėje.

6 lentelė. „Prokuratūros reformos“ klausimyno duomenų faktorių analizės rezultatai (n = 349)

Faktorius	Tikrinė reikšmė	Dispersija (%)	Suminė dispersija (%)
1	9,465	21,510	21,510
2	5,927	13,470	34,980
3	4,801	10,911	45,891
4	3,340	7,592	53,483
5	2,898	6,587	60,070
6	2,591	5,888	65,958

7 lentelė. „Prokuratūros reformos“ klausimyno teiginių faktorinės apkrovos (n = 349)

Teiginys	1-as faktorius („Teigiamų“)	2-as faktorius („Neigiamų“)	3-as faktorius („Reformos“)	4-as faktorius („Prisitaikė“)	5-as faktorius	6-as faktorius

	reformos padarinių“ skalė)	reformos padarinių“ skalė)	pokyčių“ skalė)	liškumo“ skalė)		
1		-0,173	0,213		-0,193	0,649
2	0,661*	-0,327	-0,148	-0,169	-0,238	0,163
3	0,766	-0,147		-0,221	-0,239	
4	0,785	-0,235	-0,180	-0,195	-0,262	
5	0,764	-0,231	-0,205	-0,209	-0,197	
6	0,676	-0,142	-0,357		-0,188	0,150
7	0,774	-0,146	-0,195		-0,149	
8	0,622	-0,171	-0,265	-0,231	-0,110	0,148
9	0,603	-0,245	-0,195	-0,140	-0,137	0,369
10	0,531	-0,372		-0,267		0,305
11	0,648	-0,295	-0,158	-0,193	-0,206	0,246
12	0,678	-0,175	-0,220	-0,135		0,171
13	0,526	-0,476		-0,158		
14	0,490	-0,331	-0,182			0,317
15	0,473	-0,268	-0,345	-0,120		0,436
16	0,537	-0,383	-0,302	-0,136		0,340
17	0,233		-0,214			0,546
18	0,523	-0,136	-0,303	-0,147	-0,122	0,335
19	0,584	-0,151	-0,345	-0,317		0,400
20	0,542	-0,385	-0,197	-0,168		0,289
21	0,516	-0,228	-0,207	-0,259		0,376
22	0,470	-0,226	-0,236	-0,293	-0,107	0,401
23	-0,204		0,147	0,729		
24	-0,299	0,184	0,174	0,777	0,123	-0,101
25	-0,190	0,330	0,192	0,696	0,250	
26	-0,209	0,424	0,212	0,529	0,348	
27	-0,181	0,279	0,125	0,126	0,760	-0,221
28	-0,199	0,132	0,265	0,145	0,756	-0,202
29	-0,328	0,275	0,228	0,202	0,527	
30	-0,412	0,488	0,389	0,322	0,304	-0,120
31	-0,319	0,443	0,407	0,249	0,324	
32	-0,304	0,540	0,270	0,193	0,355	
33	-0,338	0,574	0,409	0,198	0,316	
34	-0,290	0,305	0,678	0,234	0,251	
35	-0,270	0,266	0,742	0,237	0,190	
36	-0,333	0,249	0,692	0,177	0,234	
37	-0,399	0,462	0,434	0,183	0,282	
38	-0,274	0,628	0,379	0,246	0,175	-0,198
39	-0,310	0,663	0,275	0,241	0,208	-0,128
40	-0,211	0,710		0,124	0,136	-0,143
41	-0,205	0,626	0,403		0,132	-0,144
42	-0,253	0,575	0,509	0,158		-0,226
43	-0,266	0,533	0,434	0,137	0,185	-0,213
44	-0,314	0,294	0,569	0,145		-0,241

* - pajuodintos tų teiginių faktorišės apkrovos, kurie buvo priskirti atitinkamam faktoriui

Analizuojant „Prokuratūros reformos“ klausimyno teiginius buvo atsižvelgiama į tokius svarbiausius momentus: 1) su kokia faktorine apkrova jie patenka į kiekvieną faktorių (tam tikrą teiginį konkrečiam faktoriui priskyrimė tada, kai jo faktorinė apkrova tame

faktoriuje buvo didžiausia ir viršijo 0,4 ribą); 2) ar konkrečiam faktoriui priskirti teiginiai yra susiję pagal prasmę; 3) kiek teiginių sudaro konkretų faktorių (buvo paliekami tik tie faktoriai, kuriuos sudarė trys ir daugiau teiginių).

Kaip matome, pirmajam faktoriui priskirtų teiginių apkrovos svyravo nuo 0,470 iki 0,785 (šių faktorių pavadinome „Teigiamų reformos padarinių“), antrajam faktoriui – nuo 0,443 iki 0,710 (šių faktorių pavadinome „Neigiamų reformos padarinių“), trečiajam faktoriui – nuo 0,569 iki 0,742 (šių faktorių pavadinome „Reformos pokyčių“), ketvirtajam faktoriui – nuo 0,529 iki 0,777 (šių faktorių pavadinome „Prisitaikėliškumo“). Visiems šiems faktoriams priskirtų teiginių apkrovos gerokai viršija rekomenduojamą 0,4 ribą. Penktajam faktoriui buvo priskirti trys teiginiai (tačiau jie nebuvo susiję pagal prasmę), o šeštajam – tik du teiginiai, todėl nusprendėme šiuos penkis teiginius iš klausimyno pašalinti. Tačiau net ir atsisakius dviejų paskutinių faktorių, mūsų pasirinkti pirmieji keturi faktoriai paaiškina daugiau negu pusę (53,483 proc.) duomenų išsibarstymo. Taigi galutinį klausimyno variantą sudaro 39 teiginiai, kurie buvo suskirstyti į keturias skales: „Teigiamų reformos padarinių“ (20 teiginių), „Neigiamų reformos padarinių“ (11 teiginių), „Reformos pokyčių“ (4 teiginiai) ir „Prisitaikėliškumo“ (4 teiginiai).

„Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vidiniam patikimumui nustatyti naudota Kronbacho α (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių patikimumas

Skalė	Teiginių skaičius	Kronbacho α
Teigiamų reformos padarinių	20	0,962
Neigiamų reformos padarinių	11	0,947
Reformos pokyčių	4	0,888
Prisitaikėliškumo	4	0,846

Iš 8-je lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad visų klausimyno skalių vidinis patikimumas yra aukštas, taigi gauti rezultatai rodo, kad klausimynas yra tinkamas tyrimams atlikti.

2.2. „Prokurorų patiriamo streso“ klausimynas

Pirminį šio klausimyno variantą sudarė dvi dalys, kuriose buvo pateikta po 101 teiginį (iš viso buvo pateikti 202 teiginiai). Pirmoji klausimyno dalis buvo skirta įvertinti įvairių stresorių sukeltą įtampą, o antroji – susidūrimo su šiais stresoriais dažnumą per pastaruosius šešis mėnesius. Siekiant nustatyti „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno faktorių struktūrą (išskirti ji sudarančias skales), apklausę tiriamuosius, atlikome gautų duomenų tiriančiąją faktorių analizę, taikėme principinių ašių metodą su *varimax* sukiniu,

nustatėme keturių faktorių sprendimą. Tai, kad duomenys puikiai tinka faktorių analizei, rodo gautas Kaizerio, Mejerio ir Olkino rodiklis – 0,955 ir Bartleto testo sferiškumo kriterijus ($\chi^2 = 32338,776$, $p < 0,001$) (Čekanavičius ir Murauskas, 2002). Mūsų pasirinkti 4 faktoriai paaiškina 54,124 proc. duomenų išsibarstymo (žr. 9-ą lentelę). Klausimyno teiginių faktorinės apkrovos pateikiamos 10-je lentelėje.

9 lentelė. „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno duomenų faktorių analizės rezultatai (n = 349)

Faktorius	Tikrinė reikšmė	Dispersija (%)	Suminė dispersija (%)
1	14,115	13,975	13,975
2	14,102	13,962	27,937
3	13,702	13,567	41,504
4	12,747	12,621	54,124

10 lentelė. „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno teiginių faktorinės apkrovos (n = 349)

Teiginys	1-as faktorius („Specifinių vidinių stresorių“ skalė)	2-as faktorius („Bendrų vidinių stresorių“ skalė)	3-as faktorius („Išorinių stresorių“ skalė)	4-as faktorius („Konfliktiškų santykių“ skalė)
1	0,484*	0,369	0,184	
2	0,440	0,406	0,244	
3	0,452	0,412	0,260	
4	0,388	0,238	0,225	0,126
5	0,411	0,393	0,294	-0,150
6	0,499	0,440	0,197	
7	0,509	0,276	0,156	0,188
8	0,418	0,181	0,266	0,253
9	0,635	0,241	0,219	
10	0,390	0,496	0,250	0,219
11	0,680	0,131	0,205	
12	0,616	0,295	0,341	
13	0,556	0,214	0,361	0,146
14	0,579	0,202	0,340	0,170
15	0,641	0,342	0,123	0,182
16	0,576	0,206	0,195	0,244
17	0,683		0,176	0,205
18	0,690		0,166	0,164
19	0,669		0,143	0,249
20	0,593		0,112	0,314
21	0,674			0,297
22	0,619	0,401	0,120	0,153
23	0,406	0,300	0,235	0,151
24	0,568	0,101	0,130	0,322
25	0,562	0,104	0,170	0,248
26	0,506	0,284	0,379	0,193
27	0,570	0,480	0,154	

28	0,593	0,394	0,132	0,160
29	0,537	0,484		0,292
30	0,558	0,541		0,178
31	0,463	0,480		0,246
32	0,312	0,704	0,190	
33	0,169	0,665	0,127	0,287
34	0,116	0,743	0,167	0,223
35	0,154	0,515		0,495
36	0,116	0,619		0,449
37	0,419	0,494	0,192	0,186
38	0,159	0,147		0,734
39	0,208	0,348		0,717
40	0,127	0,407		0,701
41	0,153	0,342		0,694
42		0,179		0,794
43	0,131	0,619	0,159	0,494
44	0,184	0,430	0,122	0,603
45	0,208	0,282	0,166	0,577
46	0,277	0,190	0,182	0,417
47	0,154	0,644	0,281	0,244
48	0,208	0,583	0,281	0,411
49	0,137	0,540	0,416	0,212
50	0,448	0,438	0,331	0,182
51	0,314	0,654	0,282	
52	0,365	0,528	0,286	0,365
53	0,198	0,579	0,244	0,382
54		0,666	0,187	0,430
55		0,677	0,292	0,279
56	0,111	0,381	0,170	0,653
57		0,497	0,192	0,444
58		0,477	0,284	0,505
59	0,268	0,528	0,325	
60	0,188	0,377	0,211	0,297
61	0,235	0,637	0,332	0,205
62		0,465	0,328	0,188
63	0,187	0,534	0,349	
64	0,312	0,526	0,382	0,155
65	0,290	0,358	0,578	0,152
66	0,337	0,371	0,587	0,140
67	0,298	0,294	0,641	0,145
68	0,231	0,296	0,706	0,123
69	0,143	0,459	0,667	0,114
70	0,128	0,330	0,635	0,230
71	0,199	0,302	0,696	0,170
72	0,125	0,268	0,766	0,187
73	0,157	0,267	0,775	0,124
74	0,275	0,184	0,675	
75	0,179	0,248	0,702	0,248
76	0,393	0,131	0,549	0,224
77	0,358	0,156	0,663	0,175
78	0,215	0,285	0,739	0,207
79	0,255	0,311	0,745	0,164
80	0,109		0,348	0,575
81	0,214	0,111	0,570	0,311

82	0,170		0,443	0,438
83	0,429		0,414	0,410
84	0,384		0,337	0,469
85	0,417		0,332	0,429
86	0,171	0,113	0,493	0,489
87	0,187		0,365	0,714
88	0,249		0,469	0,560
89	0,346		0,485	0,473
90	0,259	0,114	0,527	0,464
91	0,387	0,149	0,372	0,497
92	0,295	0,341	0,594	0,187
93	0,252		0,528	0,536
94	0,282	0,260	0,186	0,554
95	0,348	0,355	0,175	0,439
96	0,345	0,354	0,202	0,441
97	0,433	0,293	0,320	0,219
98	0,385	0,300	0,328	0,338
99	0,322	0,120	0,366	0,439
100	0,314		0,324	0,505
101	0,192		0,333	0,545

* - pajuodintos tų teiginių faktorinės apkrovos, kurie buvo priskirti atitinkamam faktoriui

Analizuojant „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno teiginius, kaip ir ankstesniu atveju, buvo atsižvelgiama į šiuos svarbiausius momentus: 1) su kokia faktorine apkrova jie patenka į kiekvieną faktorių (tam tikrą teiginį konkrečiam faktoriui priskyrimo tada, kai jo faktorinė apkrova tame faktoriuje buvo didžiausia ir viršijo 0,4 ribą); 2) ar konkrečiam faktoriui priskirti teiginiai yra susiję pagal prasmę; 3) kiek teiginių sudaro konkretų faktorių (buvo paliekami tik tie faktoriai, kuriuos sudarė trys ir daugiau teiginių).

Kaip matome, pirmajam faktoriui priskirtų teiginių apkrovos svyravo nuo 0,406 iki 0,690 (šį faktorių pavadiname „Specifinių vidinių stresorių“), antrajam faktoriui – nuo 0,430 iki 0,743 (šį faktorių pavadiname „Bendrų vidinių stresorių“), trečiajam faktoriui – nuo 0,443 iki 0,775 (šį faktorių pavadiname „Išorinių stresorių“) ir ketvirtajam faktoriui – nuo 0,439 iki 0,794 (šį faktorių pavadiname „Konfliktiškų santykių“). Visiems šiems faktoriams priskirtų teiginių apkrovos viršija rekomenduojamą 0,4 ribą. Remiantis statistiniais ir prasminiais kriterijais, iš klausimyno buvo pašalinti aštuoni teiginiai (4, 41, 45, 46, 56, 60, 84 ir 98). Taigi galutinį klausimyno variantą sudaro dvi dalys, kuriose buvo po 93 teiginius (iš viso klausimyną sudaro 186 teiginiai). Kiekvienos klausimyno dalies teiginiai buvo suskirstyti į keturias skales: „Specifinių vidinių stresorių“ (šią skalę sudaro 31 teiginys; jai priskirtos situacijos, susijusios su prokurorų darbo specifika), „Bendrų vidinių stresorių“ (šią skalę sudaro 26 teiginiai; jai priskirtos situacijos, kurios atspindi stresą sukeliančius prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektus); „Išorinių stresorių“ (šią skalę sudaro 18 teiginių; jai priskirtos situacijos, kurios atspindi stresą sukeliančią sąveiką su politikais, žiniasklaida ir

piliečiais); „Konfliktiškų santykių“ (šià skalę sudaro 18 teiginių; jai priskirtos situacijos, atspindinčios konfliktiškus santykius su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis).

„Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vidiniam patikimumui nustatyti naudota Kronbacho α (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių patikimumas

Skalė	Teiginių skaičius	Kronbacho α
Specifinių vidinių stresorių	31	0,945
Bendrų vidinių stresorių	26	0,960
Išorinių stresorių	18	0,965
Konfliktiškų santykių	18	0,917

Iš 11-je lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad visų klausimyno skalių vidinis patikimumas yra aukštas, taigi gauti rezultatai rodo, kad klausimynas yra tinkamas tyrimams atlikti.

Vertindami prokurorų patiriamą stresą, skaičiavome išvestinį rodiklį, dauginant konkrečios situacijos sukeltą įtampą ir šios situacijos pasireiškimo dažnio įverčius (žr. Autukaitė ir Valickas, 2004). Kadangi tiek tam tikros situacijos sukeliama įtampa, tiek jos pasireiškimo dažnumas buvo vertinamas taikant 5-ių balų skalę, išvestinio streso rodiklio reikšmės svyravo nuo 1 iki 25 balų (pvz., jeigu konkrečios situacijos sukeliama įtampa buvo įvertinta 2, o jos pasireiškimo dažnis – 4 balais, tai išvestinio streso rodiklio reikšmė bus 8).

2.3. „Streso įveikos“ klausimynas

Prokurorų taikomoms streso įveikos strategijoms nustatyti buvo naudojamas anksčiau mūsų sukurtas klausimynas (žr. Grakauskas ir Valickas, 2006; Valickas ir kt., 2010). Šis klausimynas sudaro 24 teiginiai, suskirstyti į keturias skales (atspindinčias įvairias streso įveikos strategijas): „Socialinės paramos“, „Problemų sprendimo“, „Emocinės iškvos“ ir „Vengimo“. Nustatyta, kad patobulintas klausimyno variantas pasižymi pakankamomis psichometrinėmis charakteristikomis (vidinio ir išorinio patikimumo, taip pat vidinio ir išorinio validumo) (Valickas ir kt., 2010). Šio tyrimo metu nustatytas klausimyno skalių vidinis patikimumas pateiktas 12 lentelėje.

12 lentelė. „Streso įveikos“ klausimyno skalių patikimumas

Skalė	Teiginių skaičius	Kronbacho α
Socialinės paramos	6	0,796 (0,864)*
Problemų sprendimo	6	0,650 (0,760)
Emocinės iškvos	6	0,684 (0,692)
Vengimo	6	0,734 (0,661)

* - skliausteliuose nurodytos patobulinto klausimyno varianto (2010) Kronbacho α reikšmės

Kaip matyti Iš 12-je lentelėje pateiktų duomenų, visų klausimyno skalių vidinis patikimumas yra gana aukštas, taigi gauti rezultatai rodo, kad klausimynas yra tinkamas tyrimams atlikti.

Galiausiai, šeši klausimai buvo skirti išsiaiškinti demografiniams tiriamųjų duomenims: lyčiai, amžiui, šeimyninei padėčiai, darbo vietai (miestui ir prokuratūros tipui), taip pat darbo prokuratūroje stažui (visi klausimynai pateikti priede).

3. Tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimai

Kaip jau minėjome, „Prokuratūros reformos“ klausimyno teiginiai buvo suskirstyti į keturias skales: „Teigiamų reformos padarinių“, „Neigiamų reformos padarinių“, „Reformos pokyčių“ ir „Prisitaikėliškumo“. Analizuodami gautus rezultatus visų pirma apskaičiavome išskirtų skalių vertinimo vidurkius (žr. 13 lentelę).

13 lentelė. „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimo vidurkiai

Skalė	Minimalus vertinimas	Maksimalus vertinimas	Vertinimo vidurkis	Standartinis nuokrypis
Teigiamų reformos padarinių	1*	6,7	2,70	1,236
Neigiamų reformos padarinių	1	7	5,59	1,216
Reformos pokyčių	1	7	5,43	1,331
Prisitaikėliškumo	1	7	4,98	1,343

* - 1 reiškė „visiškai nesutinku“, o 7 – „visiškai sutinku“

Gauti rezultatai rodo, kad, apklaustų tiriamųjų manymu, prokuratūros reforma nesukėlė jokių teigiamų padarinių („Teigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimo vidurkis – 2,70). Kitaip tariant, apklausti prokurorai nurodė, kad prognozuotų teigiamų reformos padarinių pasiekti nepavyko. Visų pirma, jie pažymėjo, kad prokuratūros darbuotojams nebuvo pristatyti nei reformos tikslai, nei būdai, kurių pagalba bus siekiama iškeltų tikslų; kad liko neaišku, kam reikalingas siūlomas prokurorų specializacijų reglamentavimas arba kaip bus sudaroma prokurorų darbo krūvio skaičiavimo metodika. Prokurorai taip pat patvirtino, kad reforma nepanaikino prokurorų darbo funkcijų dubliavimo, neleido optimaliai panaudoti turimų finansinių išteklių, neužtikrino tinkamo mikroklimato sistemoje dirbantiems žmonėms, neleido tolygiai paskirstyti prokurorų darbo krūvį bei nepadėjo prokuratūros sistemos veikloje atsisakyti dvigubų standartų. Vertindami teigiamus reformos padarinius prokurorai nesutiko, kad vykdant reformą buvo taikomas sisteminis požiūris, apimantis prokuratūrą, policiją ir teismus, kad žmonės gali pasitikėti reformuota prokuratūros sistema (pastarojo teiginio vertinimo vidurkis 3,40) ir pan.

Kita vertus, prokurorai pripažino, kad, vykdant reformą, buvo labiau siekiama pasirodyti prieš kitas valstybines institucijas, visuomenę ir žiniasklaidą, o ne tobulinti

prokuratūros sistemą („Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimo vidurkis – 5,59). Taigi vykdoma reforma, pasak apklaustųjų, sukėlė daug neigiamų padarinių: po reformos liko neaišku, kas už ką yra atsakingas, atsirado daugiau papildomo techninio darbo ir daug nežinomybės (bet niekas nepaaiškina, kodėl priimami vieni ar kiti sprendimai), ženkliai padidėjo prokurorų darbo krūviai, o nusikaltimų tyrimo organizavimas tapo sudėtingesnis. Be to, prokurorai nurodė, kad, vykdant reformą, nebuvo atsižvelgta į racionalų turimų žmogiškųjų išteklių panaudojimą ir pan.

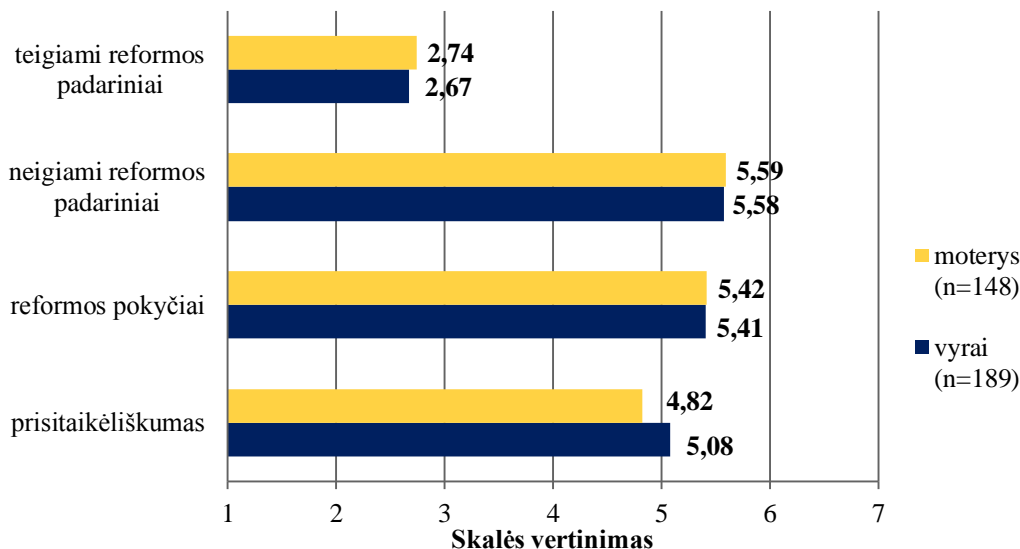
Svarbu pažymėti, kad tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingą reformos teigiamų ir neigiamų padarinių vertinimo ryšį ($r = -0,785$, $p < 0,001$, skaičiuotas Pearson koreliacijos koeficientas). Kitaip tariant, jeigu tiriamieji nesutiko su teigiamais vykdomos reformos padariniais, tuo pačiu jie buvo linkę pripažinti neigiamus jos padarinius. Toks „dvigubas“ reformos padarinių patvirtinimas padidina gautų rezultatų patikimumą.

Vertindami reformos pokyčius prokurorai nurodė, kad tiek generalinė, tiek apygardos ir apylinkės prokuratūros pasikeitė struktūriškai, tačiau nesireformavo („Reformos pokyčių“ skalės vertinimo vidurkis – 5,43). Apklausti prokurorai taip pat daugiau ar mažiau pritarė teiginiui, kad „po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių“ (šio teiginio vertinimo vidurkis – 5,07).

Galiausiai, prokurorai iš dalies sutiko su tuo, kad reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėlišumą („Prisitaikėliškumo“ skalės vidurkis – 4,98). Taigi daugiau ar mažiau pripažįstama, kad, prasidėjus reformai, prokurorai bijo atvirai sakyti tai, ką galvoja (nes gali tapti reformos aukomis), kad į vadovaujančias pareigas generalinėje prokuratūroje buvo atrinkti vadovybei lojalūs darbuotojai, be to, reformos metu prokuratūrą paliko kvalifikuoti specialistai (jie pasitraukė, prasidėjus nelojalių prokurorų persekiojimui).

3.1. Moterų ir vyrų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Toliau analizavome klausimyno skalių vertinimus, atsižvelgdami į tiriamųjų demografines charakteristikas, jų darbo patirtį bei darbo vietą. Iš pradžių palyginome, ar skiriasi moterų ir vyrų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas (žr. 8 pav.).

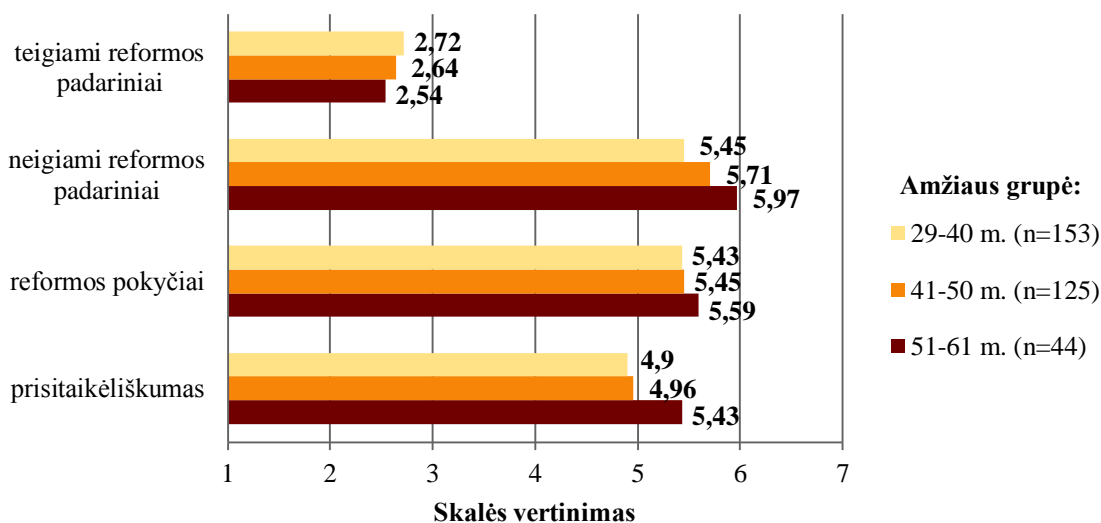

8 pav. Moterų ir vyrų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus gautus duomenis, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta: moterų ir vyrų klausimyno skalių vertinimai yra panašūs (taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Tiesa, galima pastebėti tendenciją, kad vyrai, palyginti su moterimis, linkę labiau pritarti tam, kad reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą (skalės vertinimo vidurkiai atitinkamai yra 5,08 ir 4,82).

3.2. Skirtingo amžiaus tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Taip pat lyginome, ar skiriasi skirtingo amžiaus grupių (29-40 m., 41-50 m. ir 51-61 m.) tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas (žr. 9 pav.).

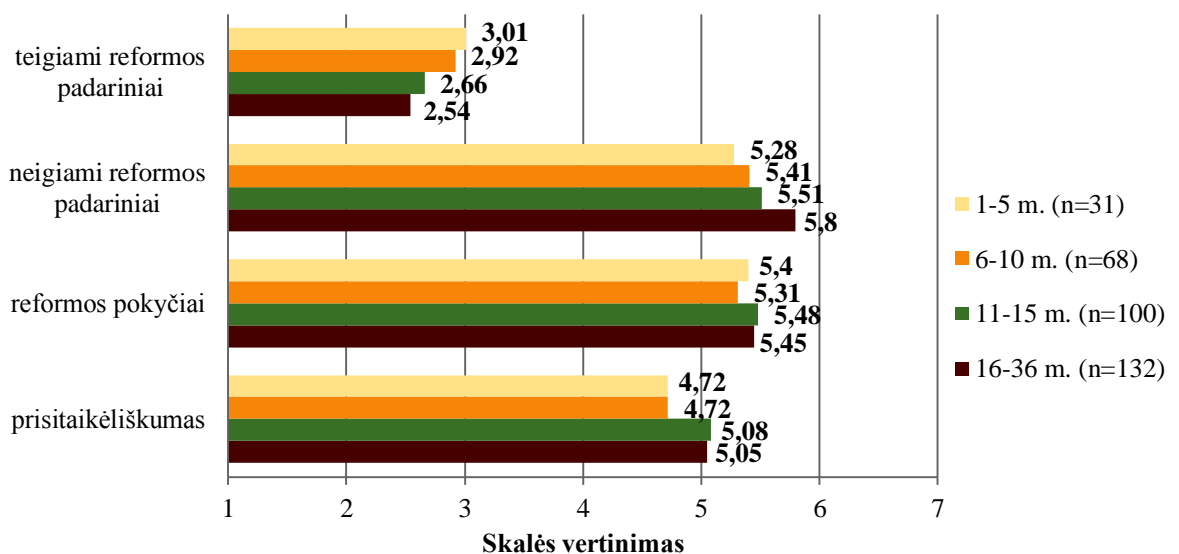

9 pav. Skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tik lyginant „Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkius ($H = 7,955$, $p < 0,05$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Gauti rezultatai atskleidė, kad vyriausios amžiaus grupės tiriamieji (51-61 m.), palyginti su jaunesniais (29-40 m. ir 41-50 m.), yra daug labiau įsitikinę, jog vykdoma reforma sukėlė įvairius neigiamus padarinius (pvz., nežinomybę, darbo krūvio padidėjimą, sudėtingesnį nusikaltimų tyrimo organizavimą, netinkamą turimų žmogiškųjų išteklių panaudojimą ir pan.). Be to, nustatytos tendencijos, kad vyriausios amžiaus grupės tiriamieji, palyginti su jaunesniais, taip pat labiau nepritaria prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams, labiau pripažįsta, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, taip pat labiau sutinka su tuo, kad vykdoma reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

3.3. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Toliau analizavome skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimus (žr. 10 pav.).

10 pav. Skirtingo darbo stažo tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

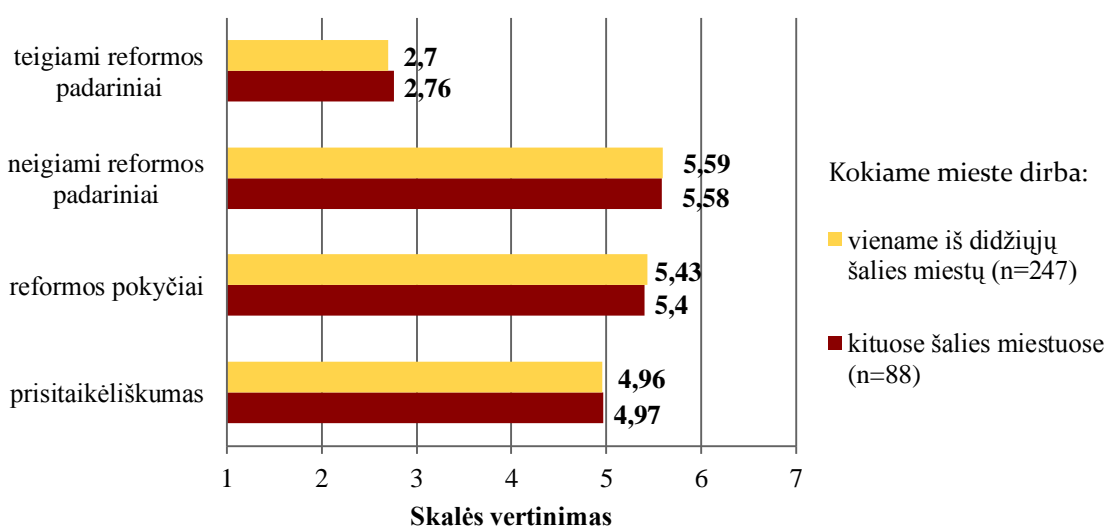
Išnagrinėjus skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tik lyginant „Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkius ($H = 8,579$, $p < 0,05$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Gauti rezultatai atskleidė, kad didžiausią darbo stažą (16-36 m.) įgiję prokurorai, palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą, yra daug labiau įsitikinę, jog vykdoma reforma sukėlė įvairius neigiamus padarinius (jų manymu, vykdamt reformą buvo labiau siekiama pasirodyti prieš

kitas valstybines institucijas, visuomenę ir žiniasklaidą, o ne tobulinti prokuratūros sistemą). Be to, didžiausią darbo stažą (16-36 m.) įgiję prokurorai, palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą, labiau nepritarė prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams, o įgiję 11-15 ir 16-36 metų darbo stažą, palyginti su turinčiais 1-5 ir 6-10 metų darbo stažą, labiau pripažino, kad reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėlišumą (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

Jau minėjome, kad buvo nustatytas statistiškai reikšmingas prokurorų amžiaus ir darbo stažo ryšys ($p < 0,001$). Atitinkamai, lyginant „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimus, galima pastebėti, kad prokurorai, patenkantys į vyriausią amžiaus grupę (51-61 m.) bei įgiję didžiausią darbo prokuratūroje stažą (16-36 m.), palyginti su jaunesniais ir turinčiais mažesnę darbo stažą, yra daug labiau įsitikinę, jog vykdoma reforma sukėlė įvairius neigiamus padarinius. Taip pat galima pastebėti tendencijas, kad vyriausi (51-61 m.) ir didžiausią darbo stažą (16-36 m.) įgiję prokurorai, palyginti su jaunesniais ir turinčiais mažesnę darbo stažą, labiau nepritaria teigiamiems reformos padariniams bei labiau pripažįsta, jog reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėlišumą.

3.4. Tiriamųjų darbo vieta ir „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

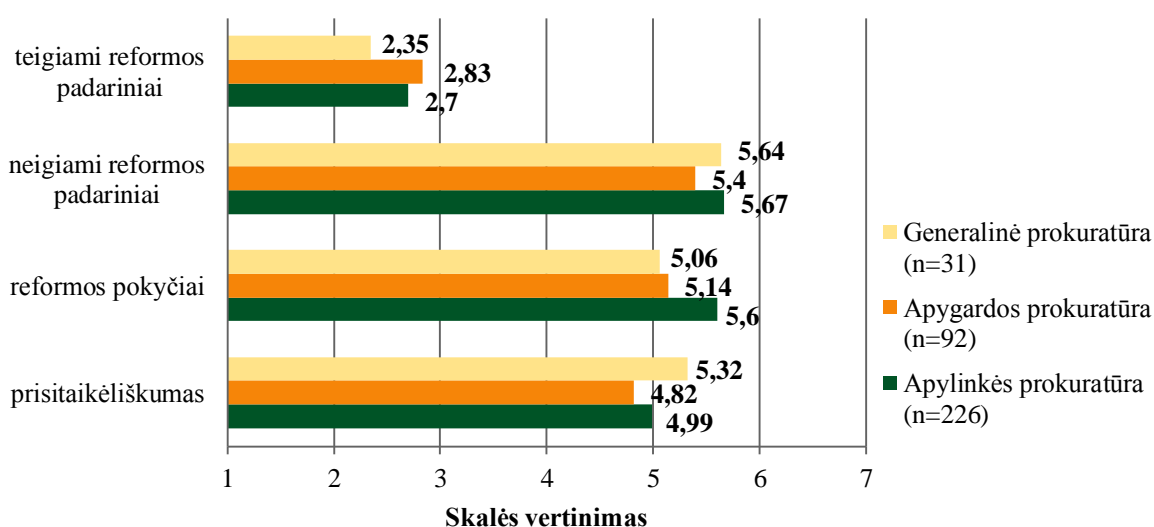
Pirmiausia palyginome prokurorų, dirbančių arba viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje), arba kituose šalies miestuose, „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimus (žr. 11 pav.).

11 pav. Miestas, kuriame dirba prokurorai, ir klausimyno skalių vertinimas

Gauti rezultatai atskleidė, kad nepriklausomai nuo to, ar prokurorai dirba viename iš didžiųjų šalies miestų, ar kituose miestuose, klausimyno skalių vertinimų vidurkiai yra panašūs (statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta, taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Kitaip tariant, tiek didžiuosiuose, tiek kituose šalies miestuose dirbantys prokurorai buvo įsitikinę, kad reforma nesukėlė jokių teigiamų, bet paskatino įvairius neigiamus padarinius, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, be to, kad vykdoma reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą.

Toliau palyginome, kaip „Prokuratūros reformos“ klausimyno skales vertina generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbantys tiriamieji (žr. 12 pav.).

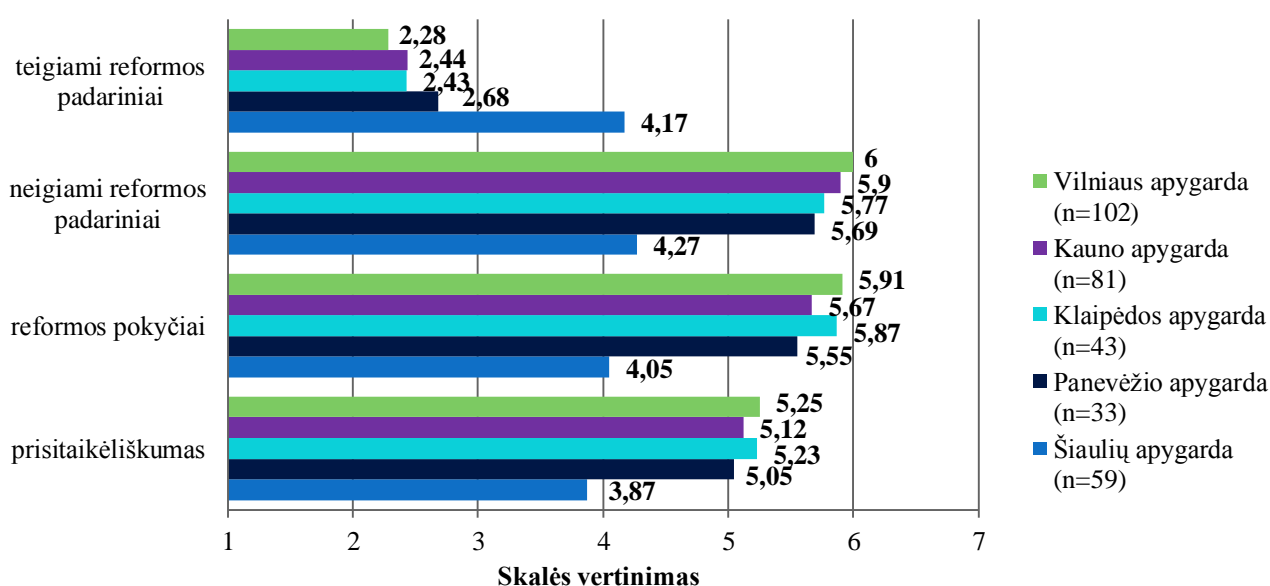
12 pav. Generalinės, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tik lyginant „Reformos pokyčių“ skalės vertinimų vidurkius ($H = 11,505$, $p < 0,01$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Pasirodo, kad tiriamieji, dirbantys apylinkės prokuratūrose, palyginti su dirbančiais generalinėje ar apygardos prokuratūrose, buvo daug labiau įsitikinę, kad prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių. Kartu buvo atskleistos šios tendencijos: a) generalinėje prokuratūroje dirbantys tiriamieji, palyginti su dirbančiais apygardos ir apylinkės prokuratūrose, labiau nepritaria prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams, taip pat labiau pripažįsta, kad reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą; b) apylinkės ir generalinėje prokuratūrose dirbantys tiriamieji, palyginti su dirbančiais apygardos prokuratūrose, labiau pripažįsta neigiamus reformos padarinius (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

Atsižvelgiant į tai, kad generalinėje prokuratūroje, palyginti su apygardos ir apylinkės prokuratūromis, dirbančiųjų prokurorų amžius ir ypač darbo stažas yra daug didesnis (žr. 4 ir 6 pav.), galima kelti prielaidą, jog generalinėje prokuratūroje (palyginti su apygardos ir apylinkės) dirbančių prokurorų didesnis nepritarimas prognozuotiems teigiamiems reformos padariniams bei įsitikinimas, kad vykdoma reforma paskatino prokuratūros sistemoje prisitaikėliškumą, gali būti susijęs su jų darbo stažu (ir iš dalies su amžiumi).

Galiausiai palyginome „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimus, atsižvelgdami į tai, kokioje apygardoje (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ar Šiaulių) dirba tiriamieji (žr. 13 pav.).

13 pav. Skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimas

Išnagrinėjus skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų atsakymus, nustatyta, kad statistiškai reikšmingai skiriasi visų klausimyno skalių vertinimai: 1) „Teigiamų reformos padarinių“ ($H = 72,339$, $p < 0,001$), 2) „Neigiamų reformos padarinių“ ($H = 67,348$, $p < 0,001$), 3) „Reformos pokyčių“ ($H = 60,147$, $p < 0,001$) ir 4) „Prisitaikėliškumo“ ($H = 38,031$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Klausimyno skalių vertinimų skirtumus lėmė tai, kad labiausiai iš visų išsiskyrė Šiaulių apygardoje dirbančių tiriamųjų vertinimai. Gauti rezultatai rodo, kad Šiaulių apygardoje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais visose kitose apygardose, daug palankiau vertina visus reformos aspektus. Pavyzdžiui, Šiaulių apygardoje dirbantys prokurorai išvelgia minimalius teigiamus reformos padarinius („Teigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkis – 4,17), minimaliai pripažįsta neigiamus reformos padarinius („Neigiamų reformos padarinių“ skalės vertinimų vidurkis – 4,27), visiškai minimaliai sutinka, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros

sistemos pokyčių („Reformos pokyčių“ skalės vertinimų vidurkis – 4,05) bei iš dalies nesutinka, kad reforma prokuratūros sistemoje skatino prisitaikėliškumą („Prisitaikėliškumo“ skalės vertinimų vidurkis – 3,87). Tuo tarpu prokurorai, dirbantys Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, neįžvelgia jokių teigiamų reformos padarinių, pripažįsta neigiamus reformos padarinius, mano, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, bei daugiau ar mažiau sutinka, jog reforma paskatino prokuratūros sistemoje prisitaikėliškumą.

Remiantis gautais tyrimo rezultatais sunku paaiškinti, kodėl Šiaulių apygardoje dirbančių tiriamųjų nuomonė taip skiriasi nuo kitose apygardose dirbančių prokurorų vertinimų. Juolab, kad skirtingose apygardose dirbančių prokurorų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes ($\chi^2 = 9,310$, $p = 0,317$) ar darbo stažą ($\chi^2 = 16,923$, $p = 0,153$) statistiškai reikšmingai nesiskiria. Gautus skirtumus, matyt, nulėmė kiti veiksniai, kuriems atskleisti reikėtų atlikti papildomus tyrimus.

Apibendrinant „Prokuratūros reformos“ klausimyno duomenis, galima pasakyti, kad tyrimo dalyviai prokuratūros reformą vertina vienareikšmiškai neigiamai. Pirma, jų manymu, ši reforma nesukėlė jokių teigiamų padarinių (pvz., reforma nepanaikino prokurorų darbo funkcijų dubliavimo, neleido optimaliai panaudoti turimų finansinių išteklių, neužtikrino tinkamo mikroklimato sistemoje dirbantiems žmonėms, nepadėjo prokuratūros sistemos veikloje atsikvėpinti dvigubų standartų ir pan.). Antra, reforma paskatino įvairius neigiamus padarinius (pvz., atsirado daug nežinomybės, tapo neaišku, kas už ką yra atsakingas, ženkliai padidėjo prokurorų darbo krūviai, nusikaltimų tyrimo organizavimas tapo sudėtingesnis, nebuvo tinkamai panaudoti turimi žmogiškieji ištekliai ir pan.). Trečia, apklausti prokurorai nurodė, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių (pvz., generalinė, apygardos ir apylinkės prokuratūros pasikeitė struktūriškai, bet nesireformavo). Ketvirta, reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą (pvz., prasidėjus reformai, prokurorai ėmė bijoti atvirai sakyti tai, ką galvoja, į vadovaujančias pareigas generalinėje prokuratūroje buvo atrinkti vadovybei lojalūs darbuotojai ir pan.).

Šie prokuratūros reformos vertinimai nėra susiję su tiriamųjų lytimi, taip pat miestu, kuriame dirba tiriamieji, dydžiu (tiek moterų ir vyrų, tiek didžiuosiuose ir kituose šalies miestuose dirbančių prokurorų klausimyno skalių vertinimo vidurkiai yra panašūs).

Kita vertus, gauti duomenys rodo, kad prokuratūros reformos vertinimai yra susiję su: a) apklaustų prokurorų amžiumi (51-61 m. tiriamieji, palyginti su jaunesniais, yra daug labiau įsitikinę, kad vykdoma reforma sukėlė įvairius neigiamus padarinius); b) darbo prokuratūroje stažą (16-36 m. darbo stažą įgiję prokurorai, palyginti su turinčiais mažesnį darbo stažą, yra

taip pat daug labiau įsitikinę, kad vykdoma reforma sukėlė įvairius neigiamus padarinius); c) prokuratūros tipu (tiriamieji, dirbantys apylinkės prokuratūroje, palyginti su dirbančiais generalinėje ar apygardos prokuratūroje, buvo daug labiau įsitikinę, kad prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių); d) priklausymu skirtingoms apygardoms (Šiaulių apygardoje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, daug palankiau vertino visus reformos aspektus).

4. Tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimai

Kaip buvo minėta, „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno teiginius suskirstėme į keturias skales: „Specifinių vidinių stresorių“, „Bendrų vidinių stresorių“, „Išorinių stresorių“ ir „Konfliktiškų santykių“. Analizuodami gautus rezultatus visų pirma apskaičiavome išskirtų skalių vertinimo vidurkius (žr. 14 lentelę) ir sąlygiškai suskirstėme juos į tris grupes – silpno, vidutinio ir stipraus streso. Kadangi, vertindami prokurorų patiriamą stresą, skaičiavome išvestinį rodiklį, kurio reikšmės galėjo svyruoti nuo 1 iki 25 balų, buvo išskirti tokie šio rodiklio intervalai: a) nuo 1 iki 8,33 balo (silpnas stresas); b) nuo 8,34 iki 16,66 balo (vidutinis stresas); c) nuo 16,67 iki 25 balų (stiprus stresas).

14 lentelė. „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimo vidurkiai

Skalė	Minimalus vertinimas	Maksimalus vertinimas	Vertinimo vidurkis	Standartinis nuokrypis
Specifinių vidinių stresorių	1,32	19,84	8,52	3,502
Bendrų vidinių stresorių	1	23,35	9,01	4,816
Išorinių stresorių	1	23,61	9,07	5,371
Konfliktiškų santykių	1	17,33	5,28	3,216

Gauti rezultatai atskleidė, kad tiriamieji patiria vidutinio stiprumo stresą, kurį sukelia situacijos, susijusios su prokuroro darbo specifika („Specifinių vidinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 8,52). Kitaip tariant, vidutinį stresą prokurorams sukelia tokios darbinės situacijos kaip didelė atsakomybė už priimamus sprendimus ir nuolatinis priimamų sprendimų vertinimas, svarbių, rezonansinių bylų tyrimas ir kontrolė, priešiška prieš prokurorą nusiteikę ir agresyvūs proceso dalyviai, bylos tyrimo metu padarytos klaidos, dėl didelio darbo krūvio atsirandantis laiko trūkumas (norint detaliai susipažinti ir įvertinti bylos medžiaga), vadovų spaudimas „sutilpti“ į numatytus bylos tyrimo terminus, būtinybė dėl viešojo asmens statuso visur ir visada kontroliuoti savo elgesį ir pan. Prie didžiausią stresą sukeliančių darbinių situacijų galima priskirti būtinybę vienu metu organizuoti ir kontroliuoti keliasdešimties bylų tyrimą (šio teiginio vertinimo vidurkis – 12,19), būtinybę aiškinti policijos tyrėjui, ką ir kaip

reikia daryti (12,80), žemą policijos tyrėjų kvalifikaciją (13,01), taip pat prokurorams „permestą“ atsakomybę už ikiteisminį nusikalstamų veikų tyrimą (14,57). Mažiausią stresą sukeliančios darbinės situacijos buvo tokios: neturėjimas galimybės (tyrimo eigoje) visuomenei ir žiniasklaidai paaiškinti savo veiksmus ir priimamus sprendimus (šio teiginio vertinimo vidurkis – 3,74), seksualinių nusikaltimų tyrimas ir kontrolė (3,84), su smurtu susijusių įrodymų byloje peržiūra (4,03), žiaurių nusikaltimų (ypač prieš vaikus) tyrimas ir kontrolė (4,22), situacija, kai teisėjas gražina bylą detalesniam ištyrimui (4,49), galimybė savo veiksmais pažeminti prokuroro vardą (5,10) ir nepakankamas specifinių teisės norminių aktų žinojimas (5,16).

Apklaustiems prokurorams vidutinio stiprumo stresą taip pat sukelia situacijos, kurios atspindi stresą sukeliančius prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektus („Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 9,01). Šiuo atveju vidutinio stiprumo stresą sukelia tokios situacijos kaip per didelis darbo krūvis ir viršvalandžiai, per mažas žmogiškumas prokuratūros sistemoje (žmogus čia nėra vertinamas), normalaus mikroklimato prokuratūros sistemoje nebuvimas, nežinomybė ir netikrumas dėl vykdomos reformos, socialinių garantijų prokurorams trūkumas, per mažas atlyginimas, nevykdomi sisteminiai pokyčiai, kurie apimtų policiją, teismus bei prokuratūrą ir pan. Prie didžiausią stresą sukeliančių situacijų, susijusių su prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektais, galima priskirti daug laiko atimančią būtinybę pildyti visokius dokumentus (šio teiginio vertinimo vidurkis – 12,32), per didelį darbo krūvį (12,45), pagalbinių personalo trūkumą (12,90), po reformos padidėjusį techninio darbo krūvį (pvz., reikia pačiam suvesti duomenis į informacinę sistemą) (15,03). Mažiausią stresą sukeliančios šios srities situacijos buvo tokios: negalėjimas pasitikėti savo kolegomis (kitais prokurorais) (šio teiginio vertinimo vidurkis – 5,07), pagarbos vyresnio amžiaus prokurorams trūkumas (5,10), nepagrįsti ir / ar per daug dažni tarnybiniai patikrinimai (5,29), taip pat prokurorų vienas kito nepalaikymas (5,51).

Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingą specifinių vidinių ir bendrų vidinių stresorių vertinimo ryšį ($r = 0,772$, $p < 0,001$, skaičiuotas Pearson koreliacijos koeficientas). Kitaip tariant, prokurorai, kurie nurodė, kad patiria vidutinio stiprumo stresą dėl situacijų, susijusių su prokuroro darbo specifika, taip pat pažymėjo, kad vidutinio stiprumo stresą jiems sukelia ir situacijos, kurios yra susijusios su įvairiais prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektais.

Be to, nustatyta, kad vidutinio stiprumo stresą prokurorams sukelia situacijos, kurios atspindi stresą sukeliančią sąveiką su politikais, žiniasklaida ir piliečiais („Išorinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 9,07). Tai situacijos, susijusios su neigiamu žmonių požiūriu ir

pagarbos trūkumu prokurorams, politikų kišimusi į bylų tyrimą ir nepagrįstais jų priekaištais dėl priimtų procesinių sprendimų, pernelyg ankstyvu žiniasklaidos domėjimusi tiriamą byla, bendravimu su žiniasklaidos atstovais, prokuroro autoriteto žeminimu žiniasklaidoje ir pan. Prie didžiausią stresą sukeliančių šios grupės situacijų galima priskirti visuomenėje nepakankamai vertinamą prokuroro darbą (šio teiginio vertinimo vidurkis – 10,34), tendencingą prokuratūros darbo pristatymą spaudoje ir per televiziją (10,62), žiniasklaidos formuojamą visuomenės nuomonę, kad prokurorai yra korumpuoti (10,84), valdžios ir politikų abejingumą prokurorų problemoms (11,37). Mažiausią stresą sukeliančios šios grupės situacijos – tai prašymai pakomentuoti bylų tyrimą ne darbo metu (šio teiginio vertinimo vidurkis – 4,36) ir diskusijos su žmonėmis dėl visuomenėje žinomų bylų tyrimo (5,17).

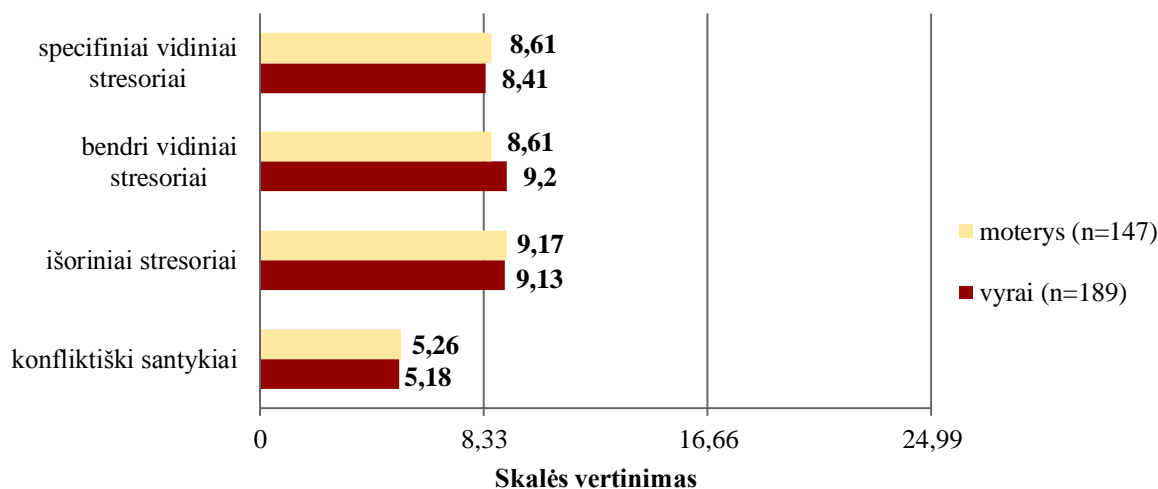
Galiausiai, gauti rezultatai parodė, kad mažiausiai streso prokurorams sukelia situacijos, atspindinčios konfliktiškus santykius su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis („Konfliktiškų santykių“ skalės vertinimo vidurkis – 5,28). Tai tokios situacijos, kurios yra susiję su nepagrįstomis viršininko pretenzijomis ir reikalavimais, konfliktiškais santykiais su bendradarbiais, teisėjais ir policijos tyrėjais, advokatų siekimas pažeminti prokurorą, grėsmė asmeniniam ar artimųjų saugumui (pvz., grasinimai susidoroti dėl priimamų procesinių sprendimų) ir pan. Prie didžiausią stresą sukeliančių šios grupės situacijų galima priskirti tokias, kai dėl darbo trūksta laiko bendravimui su artimaisiais (šio teiginio vertinimo vidurkis – 8,58) arba poilsiui ir laisvalaikiui (8,90). Mažiausią stresą sukeliančios situacijos – tai neigiamas šeimos ir artimųjų požiūris į prokurorus (šio teiginio vertinimo vidurkis – 2,95), konfliktiški santykiai su bendradarbiais (3,06), su viršininku (3,87) ar su teisėjais (4,14), grėsmė asmeniniam (4,31) arba artimųjų saugumui (4,34), taip pat kaltinamojo keršto galimybė (4,71).

Palyginę visų keturių klausimyno skalių vertinimų vidurkius, nustatėme statistiškai reikšmingą skirtumą ($S = 381,388$, $p < 0,001$, taikytas Frydmano kriterijus). Taigi gauti rezultatai rodo, kad prokurorams santykinai daug didesnę stresą sukelia situacijos, susijusios su išoriniais stresoriais (sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais), taip pat su bendrais ir specifiniais vidiniais stresoriais (prokuratūros organizacijos bei valdymo ypatumai ir prokurorų darbo specifiška), palyginti su tokiomis situacijomis, kurios atspindi konfliktiškus santykius su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis.

4.1. Moterų ir vyrų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas

Toliau analizavome klausimyno skalių vertinimus, atsižvelgdami į tiriamųjų demografines charakteristikas, jų darbo patirtį bei darbo vietą. Iš pradžių palyginome, ar

skiriasi moterų ir vyrų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas (žr. 14 pav.).

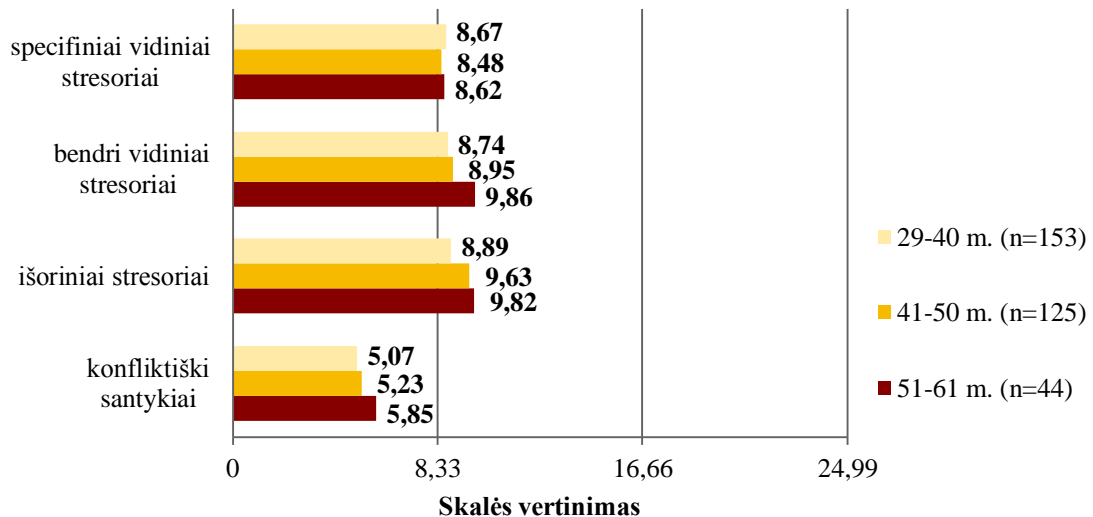

14 pav. Moterų ir vyrų klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus gautus duomenis, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta: moterų ir vyrų klausimyno skalių vertinimai yra panašūs (taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Tiek vyrams, tiek moterims vidutinio stiprumo stresą sukelia situacijos, susijusios su prokuroro darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, taip pat su stresą sukeliančia sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, o silpną stresą – situacijos, atspindinčios konfliktiškus santykius su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis. Tiesa, galima išskirti tendenciją, kad vyrams, palyginti su moterimis, šiek tiek didesnę stresą sukelia situacijos, susijusios su įvairiais prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektais („Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkiai atitinkamai yra 9,2 ir 8,61).

4.2. Skirtingo amžiaus tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas

Kitas gautų duomenų vertinimo matas buvo apklaustų prokurorų amžius – lyginome, ar skiriasi skirtingo amžiaus grupių (29-40 m., 41-50 m. ir 51-61 m.) tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas (žr. 15 pav.).

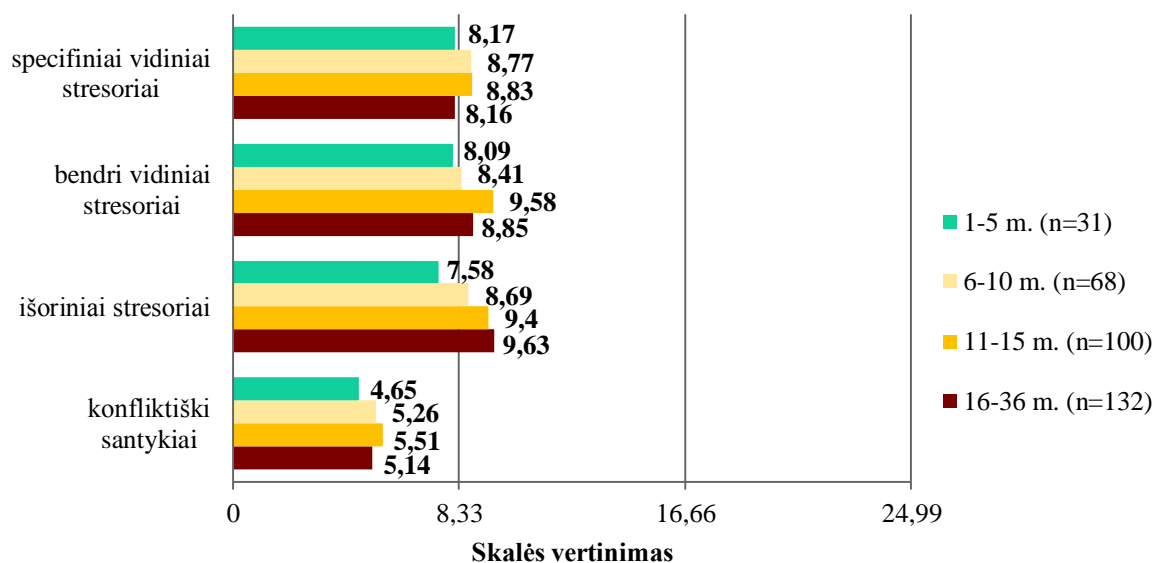
15 pav. Skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta (taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus), t.y. skirtingo amžiaus tiriamųjų visų keturių klausimyno skalių vertinimo vidurkiai yra panašūs. Kartu galima pastebėti tendenciją, kad vyriausiems (51-61 m.) prokurorams, palyginti su jaunesniais, didesnę stresą sukelia: 1) įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai („Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 9,86); 2) sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais („Išorinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 9,82); 3) konfliktiški santykiai su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis („Konfliktiškų santykių“ skalės vertinimo vidurkis – 5,85). Vyriausios amžiaus grupės prokurorams, palyginti su jaunesniais, santykinai didžiausią stresą sukelia: a) didelis darbo krūvis (ypač po reformos padidėjusi techninio darbo apimtis), viršvalandžiai, daug laiko atimanti būtinybė pildyti įvairius dokumentus, pagalbinių, techninio personalo trūkumas, per mažas prokuratūros sistemos žmogiškumas, nuolatinė prokuratūros sistemos pertvarka, nevykdomi sisteminiai pokyčiai (kurie apimtų policiją, teismus ir prokuratūrą) bei populistiniai prokuratūros vadovybės pareiškimai (*prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumai*); b) visuomenėje nepakankamai vertinamas prokuroro darbas, valdžios ir politikų abejingumas prokurorų problemoms, pernelyg ankstyvas žiniasklaidos susidomėjimas tiriamą byla, nuolatinis ir padidintas žiniasklaidos dėmesys prokurorams, tendencingas prokuratūros darbo pristatymas spaudoje ir per televiziją, prokuroro autoriteto žeminimas žiniasklaidoje, taip pat bendravimas su žiniasklaidos atstovais (*bendravimas su politikais, žiniasklaida ir piliečiais*). Kaip matyti, vyriausios amžiaus grupės prokurorai, palyginti su jaunesniais, jautriau reaguoja į tai, kokią nuomonę apie prokurorus formuoja žiniasklaida.

Minėta tendencija (kad vyriausio amžiaus prokurorams, palyginti su jaunesniais, įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumai sukelia didesnę stresą), gali padėti paaiškinti, kodėl vyriausio amžiaus prokurorai yra daug labiau ($p < 0,05$) įsitikinę, jog vykdoma prokuratūros reforma sukėlė neigiamus padarinius (žr. 9 pav.). Galima kelti prielaidą, kad didesnis stresas, kurį sukelia struktūriniai ir valdymo pokyčiai, gali paskatinti neigiamą vykstančių pokyčių vertinimą. Aišku, norint patikrinti šią prielaidą, reikia atlikti papildomus tyrimus. Kartu galima paminėti, kad atlikto tyrimo rezultatai rodo statistiškai reikšmingą „Neigiamų reformos padarinių“ ir „Bendrų vidinių stresorių“ skalių vertinimo ryšį ($r = 0,531$, $p < 0,001$, skaičiuotas Pearson koreliacijos koeficientas). Kitaip tariant, tiriamieji, kurie labiau pripažino neigiamus reformos padarinius, taip pat buvo linkę nurodyti, kad įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai jiems sukelia didesnę stresą.

4.3. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas

Taip pat lyginome, ar skiriasi skirtingą darbo prokuratūroje stažą turinčių tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimai (žr. 16 pav.).

16 pav. Skirtingą darbo prokuratūroje stažą turinčių tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

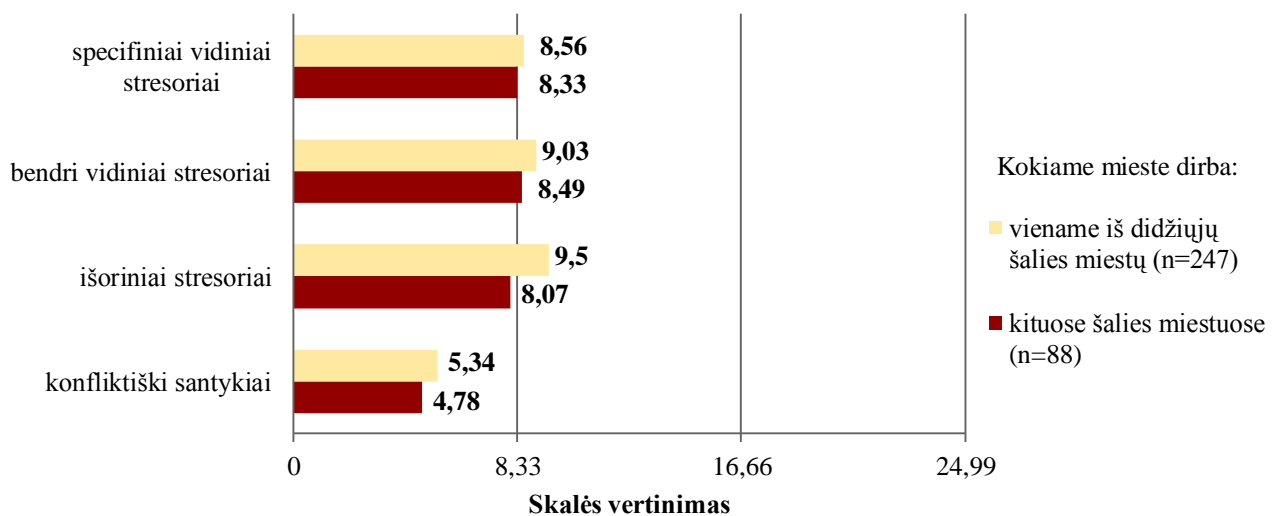
Kaip ir ankstesniu atveju (lyginant skirtingo amžiaus tiriamųjų atsakymus), taip ir šiuo atveju, išnagrinėjus skirtingą darbo prokuratūroje stažą turinčių tiriamųjų vertinimus, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatėme (taikėme Kruskalo ir Voliso kriterijų). Tačiau galima pastebėti tendenciją, kad mažiausią darbo stažą (1-5 m.) turintys prokurorai, palyginti

su turinčiais didesnę darbo stažą, beveik visose situacijų grupėse (išskyrus specifinių vidinių stresorių) patiria silpnesnę stresą. Tuo tarpu didesnę darbo stažą įgijusiems (kaip ir vyresnio amžiaus) prokurorams, palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą, stipresnę stresą sukelia įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai, taip pat sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais. Galima kelti prielaidą, jog turintys mažiausią darbo stažą (1-5 m.), taip pat jaunesnio amžiaus (29-40 m.) prokurorai, palyginti su vyresniais ir turinčiais didesnę darbo stažą, taiko kitokias streso įveikos strategijas, kurios leidžia jiems šiek tiek efektyviau įveikti įvairias stresines situacijas bei lanksčiau prisitaikyti prie vykstančių pokyčių (tačiau šiai prielaidai patikrinti reikia atlikti tolesnius tyrimus).

4.4. Tiriamųjų darbo vieta ir „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas

Iš pradžių palyginome prokurorų, dirbančių arba viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje), arba kituose šalies miestuose, „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimus (žr. 17 pav.).

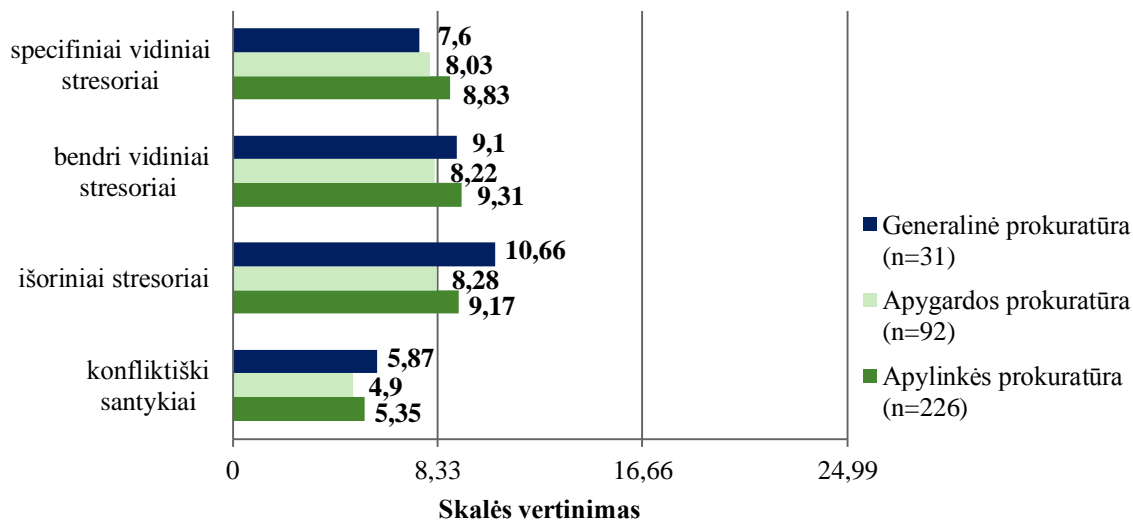

17 pav. Miestas, kuriame dirba prokurorai ir klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus šalies didžiuosiuose miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje) arba kituose miestuose dirbančių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas buvo nustatytas tik lyginant „Išorinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkius ($U = 8442,50$, $p < 0,05$, taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Gauti rezultatai atskleidė, kad prokurorams, dirbantiems didžiuosiuose šalies miestuose, palyginti su dirbančiais mažesniuose miestuose, daug stipresnę stresą sukelia sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais. Taip pat galima pastebėti tendenciją, kad didžiuosiuose šalies miestuose dirbantys

prokurorai, palyginti su dirbančiais mažesniuose miestuose, ir kitose situacijose (susijusiose su prokuroro darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, taip pat su konfliktiškais santykiais) patiria šiek tiek didesnę stresą (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

Toliau palyginome, kaip „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalės vertina generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbantys tiriamieji (žr. 18 pav.).

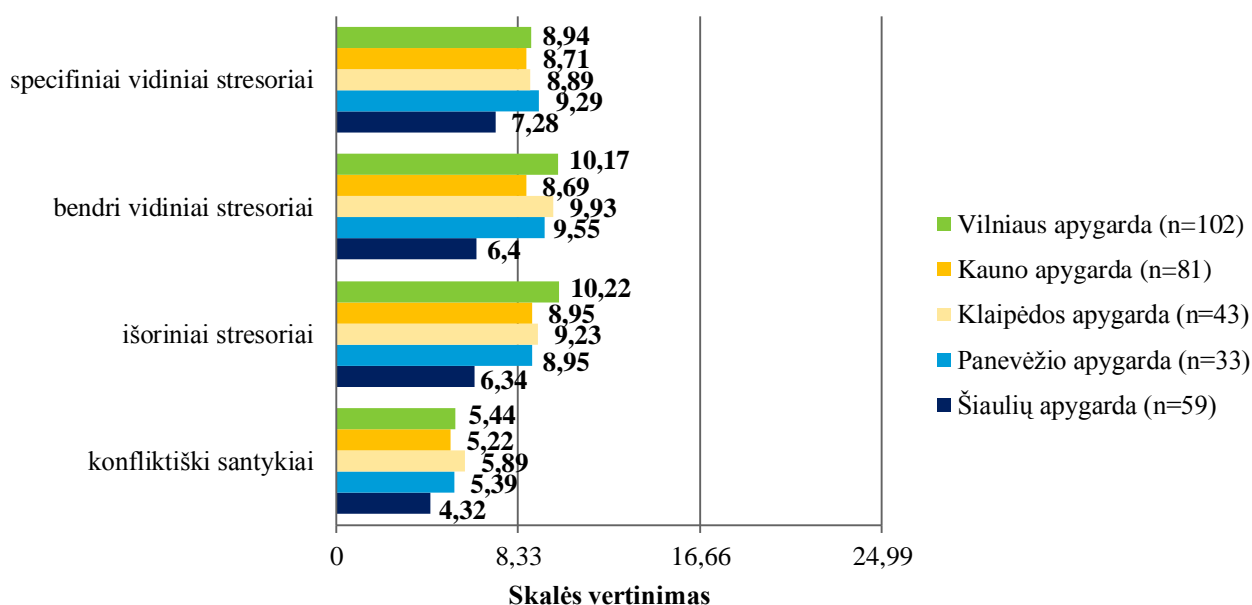
18 pav. Generalinės, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas

Išnagrinėjus generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tik lyginant „Specifinių vidinių stresorių“ skalės vidurkius ($H = 7,598$, $p < 0,05$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Gauti rezultatai atskleidė, kad apylinkės prokuratūroje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais generalinėje ir apygardos prokuratūrose, patiria daug stipresnę stresą, susijusį su prokuroro darbo specifika (daugiausia streso apylinkės prokuratūrų tiriamiesiems sukelia žema policijos tyrėjų kvalifikacija, jų motyvacijos gerai atlikti savo darbą trūkumas, būtinybė aiškinti policijos tyrėjams ką ir kaip reikia daryti, prokurorams „permesta“ atsakomybė už ikiteisminį nusikalstamų veikų tyrimą, taip pat būtinybė vienu metu organizuoti ir kontroliuoti keliasdešimties bylų tyrimą). Be to, galima pastebėti tendenciją, kad generalinėje ir apylinkės prokuratūrose dirbantiems prokurorams, palyginti su dirbančiais apygardos prokuratūroje, didesnę stresą sukelia prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumai, sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, taip pat konfliktiški santykiai su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis (generalinėje prokuratūroje dirbantys prokurorai didžiausią stresą patiria tada, kai jiems tenka

susidurti su politikais, žiniasklaidos atstovais ir piliečiais – „Išorinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis pasiekia net 10,66 balo).

Tai, kad vyriausio amžiaus (51-61 m.) prokurorai, palyginti su jaunesniais, įvairiose situacijose patiria šiek tiek stipresnį stresą (žr. 15 pav.), gali iš dalies padėti paaiškinti, kodėl generalinės prokuratūros tiriamųjų kai kurių streso skalių įverčiai yra didesni už kitų prokuratūros struktūrinių padalinių tiriamųjų streso įverčius (nes generalinės prokuratūros tiriamųjų amžiaus vidurkis, palyginti su dirbančių apygardos ir apylinkės prokuratūrose, yra daug ($p < 0,001$) didesnis). Tačiau remiantis amžiaus skirtumais negalima paaiškinti apylinkės prokuratūros tiriamųjų patiriamo streso (nes apylinkės prokuratūrose dirbančių prokurorų amžiaus vidurkis yra mažiausias, žr. 3 lentelę). Taigi prokurorų amžius nėra vienintelis veiksnys, kuris gali lemti įvairių prokuratūros struktūrinių padalinių tiriamųjų patiriamo streso skirtumus.

Galiausiai, palyginome „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimus, atsižvelgdami į tai, kokioje apygardoje (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ar Šiaulių) dirba tiriamieji (žr. 19 pav.).

19 pav. Skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingi skirtumai buvo nustatyti lyginant trijų skalių vertinimų vidurkius: 1) „Specifinių vidinių stresorių“ ($H = 12,668$, $p < 0,05$), 2) „Bendrų vidinių stresorių“ ($H = 30,889$, $p < 0,001$) ir 3) „Išorinių stresorių“ ($H = 21,194$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir

Voliso kriterijus). Gauti rezultatai rodo, kad iš visų teritorinių apygardų išsiskiria Šiaulių apygarda, kurios prokurorams, palyginti su kitų apygardų tiriamaisiais, daug mažesnę stresą sukelia tiek prokurorų darbo specifika („Specifinių vidinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 7,28), tiek prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumai („Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 6,4), tiek sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais („Išorinių stresorių“ skalės vertinimo vidurkis – 6,34). Galima pridurti, kad ir konfliktiški santykiai su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis Šiaulių apygardos prokurorams, palyginti su Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardų tiriamaisiais, sukelia silpnesnę stresą (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

4.5. Tiriamųjų patiriamo streso ir vykdomos reformos vertinimo sąsajos

Atsižvelgdami į tai, kad patiriamo streso išvestinis rodiklis galėjo svyruoti nuo 1 iki 25 balų, kiekvienoje stresorių grupėje išskyrėme prokurorų, patiriančių silpną, vidutinį ar stiprų stresą, procentą (žr. 15 lentelę).

15 lentelė. Prokurorų įvairiose situacijose patiriamo streso stiprumas

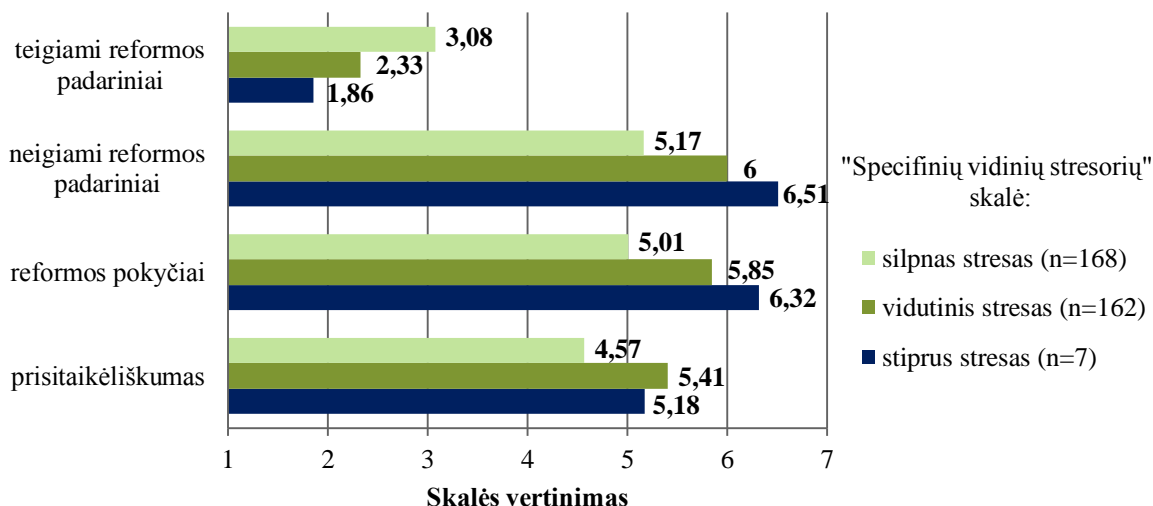
Patiriamo streso stiprumas	„Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalė							
	„Specifinių vidinių stresorių“		„Bendrų vidinių stresorių“		„Išorinių stresorių“		„Konfliktiškų santykių“	
	sk.*	proc.**	sk.	proc.	sk.	proc.	sk.	proc.
Silpnas	168	49,8	166	49,7	175	51,3	288	84,5
Vidutinis	162	48,1	139	41,6	130	38,1	52	15,2
Stiprus	7	2,1	29	8,7	36	10,6	1	0,3

* - prokurorų, patiriančių atitinkamo stiprumo stresą, skaičius

** - prokurorų, patiriančių atitinkamo stiprumo stresą, procentas

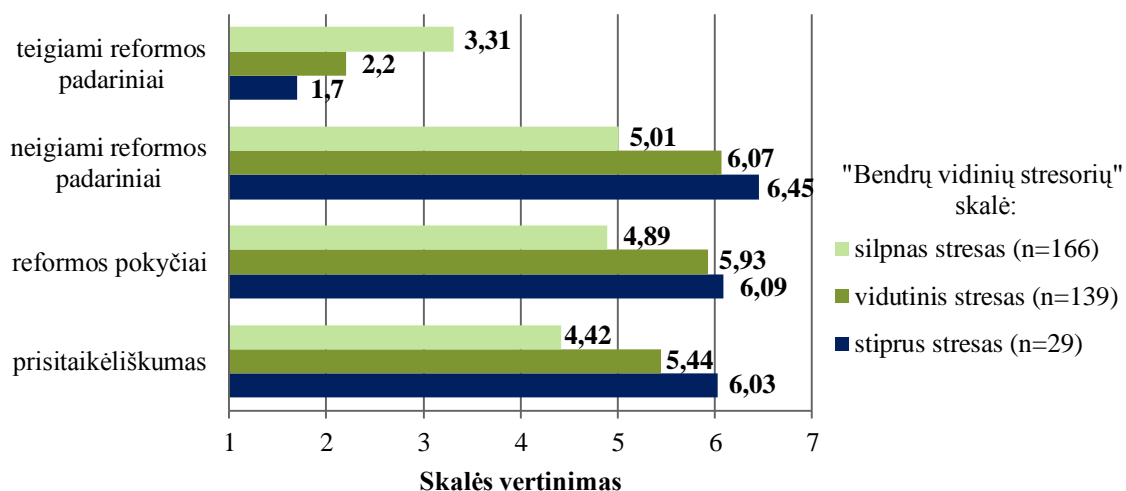
Gauti rezultatai atskleidė, kad apie pusę apklaustų prokurorų įvairiose situacijose (išskyrus tas, kurios atspindi konfliktiškus santykius su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis) patiria vidutinį arba stiprų stresą. Daugiausiai prokurorų (10,6 proc.) stiprų stresą patiria sąveikaudami su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, 8,7 proc. – susidurdami su įvairiais prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektais, 2,1 proc. – situacijose, susijusiose su prokurorų darbo specifika, o mažiausiai daliai prokurorų (0,3 proc.) stiprų stresą sukelia konfliktiški santykiai su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis.

Toliau analizavome, kaip įvairiose situacijose (susijusiose su prokurorų darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, taip pat su konfliktiškais santykiais) skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Prokuratūros reformos“ klausimyno skales (žr. 20-23 pav.).

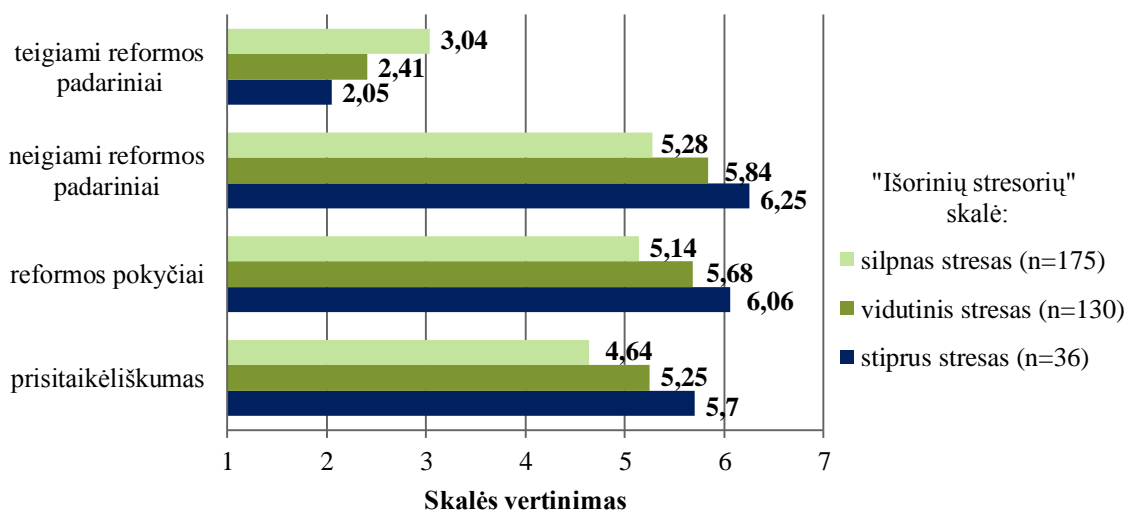
20 pav. „Specifinių vidinių stresorių“ (situacijos, susijusios su prokurorų darbo specifika) sukeliama streso ir „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

Išanalizavę kaip situacijose, susijusiose su prokurorų darbo specifika, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Prokuratūros reformos“ klausimyno skales, nustatėme, kad statistiškai reikšmingai skiriasi visų šio klausimyno skalių vertinimai: 1) „Teigiamų reformos padarinių“ ($H = 32,831$, $p < 0,001$), 2) „Neigiamų reformos padarinių“ ($H = 47,258$, $p < 0,001$), 3) „Reformos pokyčių“ ($H = 35,437$, $p < 0,001$) ir 4) „Prisitaikėliškumo“ ($H = 28,643$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus).

21 pav. „Bendrų vidinių stresorių“ (situacijos, susijusios su prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais) sukeliama streso ir „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

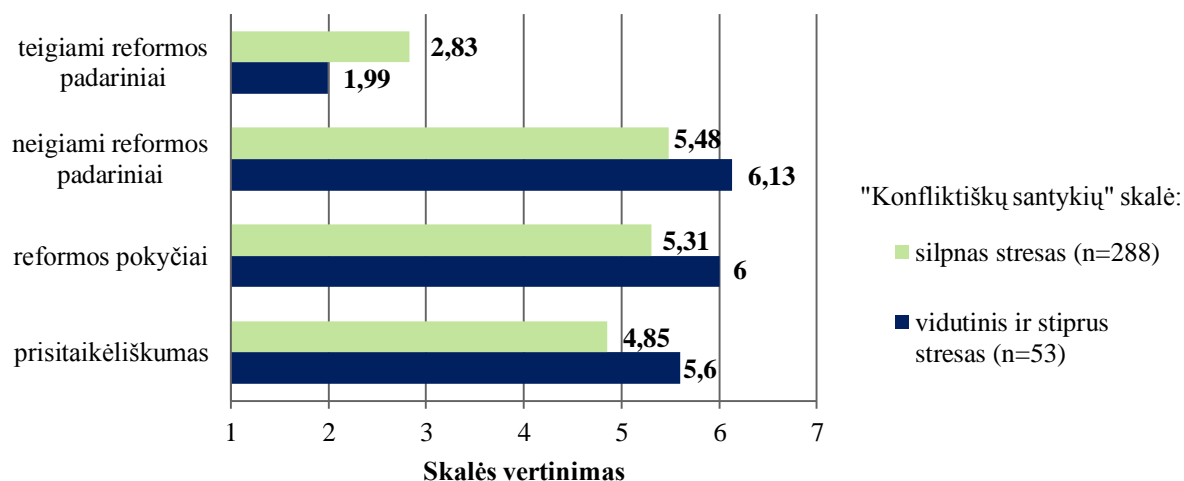
Išanalizavus, kaip situacijose, susijusiose su prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Prokuratūros reformos“ klausimyno skales, nustatyta, kad statistiškai reikšmingai skiriasi visų šio klausimyno skalių vertinimai: 1) „Teigiamų reformos padarinių“ ($H = 87,218$, $p < 0,001$), 2) „Neigiamų reformos padarinių“ ($H = 86,564$, $p < 0,001$), 3) „Reformos pokyčių“ ($H = 54,299$, $p < 0,001$) ir 4) „Prisitaikėliškumo“ ($H = 64,772$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus).

22 pav. „Išorinių stresorių“ (situacijos, atspindinčios sąveiką su politikais, žiniasklaida ir piliečiais) sukeliama streso ir „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

Išanalizavus, kaip situacijose, atspindinčiose sąveiką su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Prokuratūros reformos“ klausimyno skales, nustatyta, kad statistiškai reikšmingai skiriasi visų šio klausimyno skalių vertinimai: 1) „Teigiamų reformos padarinių“ ($H = 39,276$, $p < 0,001$), 2) „Neigiamų reformos padarinių“ ($H = 38,659$, $p < 0,001$), 3) „Reformos pokyčių“ ($H = 26,873$, $p < 0,001$) ir 4) „Prisitaikėliškumo“ ($H = 27,935$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus).

Prieš pradėdami analizuoti ketvirtąją (konfliktiškų santykių su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis) situaciją, tiriamuosius, kurie patyrė vidutinį ir stiprų stresą, apjungėme į vieną grupę (kadangi buvo tik vienas asmuo, kuris nurodė, kad šioje situacijoje patyrė stiprų stresą) (žr. 23 pav.).

23 pav. „Konfliktiškų santykių“ (situacijos, atspindinčios konfliktiškus santykius su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis) sukeltą stresą ir „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

Išanalizavę, kaip situacijose, atspindinčiose konfliktiškus santykius su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Prokuratūros reformos“ klausimyno skales, nustatėme, kad statistiškai reikšmingai skiriasi visų šio klausimyno skalių vertinimai: 1) „Teigiamų reformos padarinių“ ($U = 4218,0$, $p < 0,001$), 2) „Neigiamų reformos padarinių“ ($U = 4670,50$, $p < 0,001$), 3) „Reformos pokyčių“ ($H = 5210,50$, $p < 0,001$) ir 4) „Prisitaikėliškumo“ ($U = 5132,50$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Mano ir Vitnio kriterijus).

Gauti rezultatai rodo, kad, nepriklausomai nuo stresą sukeliančių situacijų pobūdžio (ar jos susiję su prokurorų darbo specifika, ar su prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, ar su konfliktiškais santykiais, ar atspindi sąveiką su politikais, žiniasklaida ir piliečiais,) prokurorų patiriamas stresas yra reikšmingai susijęs su „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimu. Nustatyta, kad įvairiose situacijose vidutinį ar stiprų stresą patiriantys prokurorai, palyginti su tais, kurie patiria silpną stresą, linkę daug labiau ($p < 0,001$) pripažinti, jog: a) reforma nesukėlė jokių teigiamų padarinių; b) ji paskatino įvairius neigiamus padarinius; c) ji paskatino prisitaikėliškumą prokuratūros sistemoje; d) po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių. Taigi galima teigti, kad prokurorų patiriamas stresas gali būti vienas iš svarbių veiksnių, turinčių įtakos vykdomos reformos vertinimui: vidutinį ir stiprų stresą išgyvenantys prokurorai nebus linkę pripažinti atsiradusių pokyčių naudą bei tuos pokyčius bus linkę vertinti neigiamai. Todėl, vykdant reformą, dėmesys turi būti skiriamas ne tik struktūriniais sistemos pokyčiams, efektyvesniam turimų išteklių panaudojimui, darbo veiksmingumo skatinimui ir pan., bet ir darbuotojų psichologiniam komfortui (patiriamo streso ir nesaugumo mažinimui).

Apibendrinant „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno duomenis, galima pasakyti, kad tiriamiesiems didesnę (vidutinio stiprumo) stresą sukelia įvairios situacijos, susijusios su: 1) prokuroro darbo specifika (pvz., didelė atsakomybė už priimamus sprendimus, būtinybė vienu metu organizuoti ir kontroliuoti keliasdešimties bylų tyrimą, prokurorams „permesta“ atsakomybė už ikiteisminį nusikalstamų veikų tyrimą, priešiška prieš prokurorą nusiteikę bei agresyvūs proceso dalyviai ir pan.); 2) prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais (pvz., per didelis darbo (ypač techninio) krūvis, pagalbinio personalo trūkumas, normalaus mikroklimato prokuratūros sistemoje nebuvimas, nežinomybė ir netikrumas dėl vykdomos reformos ir pan.); 3) sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais (pvz., visuomenėje nepakankamai vertinamas prokuroro darbas, tendencingas prokuratūros darbo pristatymas spaudoje ir per televiziją, politikų kišimasis į bylų tyrimą, valdžios ir politikų abejingumas prokurorų problemoms ir pan.). Tuo tarpu mažesnę (silpną) stresą prokurorams sukelia situacijos, kurios atspindi konfliktiškus santykius su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis (pvz., konfliktiški santykiai su viršininku, bendradarbiais, teisėjais ir policijos tyrėjais, dėl darbo atsirandantis laiko trūkumas poilsiui ir bendravimui su artimaisiais, grėsmė asmeniniam bei artimųjų saugumui ir pan.).

Patiriamas stresas nėra susijęs su tiriamųjų lytimi, amžiumi ir darbo prokuratūroje stažu (tiek moterų ir vyrų, tiek skirtingo amžiaus ir skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų klausimyno skalių vertinimo vidurkiai yra panašūs).

Kita vertus, gauti duomenys rodo, kad patiriamas stresas yra susijęs su: a) miesto, kuriame dirba tiriamieji, dydžiu (prokurorams, dirbantiems didžiuosiuose šalies miestuose, palyginti su dirbančiais mažesniuose miestuose, daug stipresnį stresą sukelia sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais); b) prokuratūros tipu (apylinkės prokuratūroje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais generalinėje ir apygardos prokuratūrose, patiria daug stipresnį stresą, susijusį su prokuroro darbo specifika); c) priklausymu skirtingoms apygardoms (Šiaulių apygardoje dirbantiems prokurorams, palyginti su dirbančiais Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, daug mažesnį stresą sukelia prokurorų darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumai, taip pat sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais).

Prokurorų patiriamas stresas yra reikšmingai susijęs su visų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimu: įvairiose situacijose vidutinį ar stiprų stresą patiriantys prokurorai, palyginti su tais, kurie patiria silpną stresą, linkę įvairius reformos aspektus vertinti daug neigiamiau.

Remiantis gautais duomenimis galima teigti, kad patiriamas stresas yra pakankamai aktuali ir universali (nesusijusi lytimi, amžiumi ir darbo stažu) mūsų šalies prokurorų problema. Trijų (iš keturių) „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimų vidurkiai rodo, kad tiriamieji patiria vidutinio stiprumo stresą, atskirose stresorių grupėse dalis prokurorų išgyvena stiprų stresą, o kai kuriais atvejais išvestinio streso rodiklio reikšmės visiškai priartėja prie maksimalių. Taigi šiai problemai turėtų būti skiriamas didesnis prokuratūros vadovų dėmesys (pvz., prokurorams galėtų būti organizuojami specialūs streso įveikos mokymai).

5. Tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimai

„Streso įveikos“ klausimyno teiginiai yra suskirstyti į keturias skales (žr. Grakauskas ir Valickas, 2006; Valickas ir kt., 2010): „Socialinės paramos“, „Problemų sprendimo“, „Emocinės iškrovos“ ir „Vengimo“. Analizuodami gautus rezultatus iš pradžių apskaičiavome išskirtų skalių vertinimo vidurkius (žr. 16 lentelę).

16 lentelė. „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimo vidurkiai

Skalė	Minimalus vertinimas	Maksimalus vertinimas	Vertinimo vidurkis	Standartinis nuokrypis
Socialinės paramos	1*	5	3,03	0,758
Problemų sprendimo	1	5	3,98	0,676
Emocinės iškrovos	1	3,67	1,81	0,516
Vengimo	1	4,67	2,91	0,702

* 1 reiškia „niekada“, 3 – „kartais“, o 5 – „visada“

Gauti rezultatai atskleidė, kad tyrime dalyvavę prokurorai, susidūrę su stresiniais įvykiais, dažniausiai taiko problemų sprendimo strategiją. Kitaip tariant, tokiais atvejais jie paprastai stengiasi analizuoti probleminę situaciją, apgalvoja visus galimus sprendimo variantus bei savo veiksmų padarinius, išsikelia pagrindinius ir tarpinius tikslus, taip pat siekia įgyti naujų žinių, kurios galėtų būti naudingos problemai spręsti („Problemų sprendimo“ skalės vertinimo vidurkis – 3,98, t.y. prokurorai šią strategiją taiko dažnai).

Socialinės paramos įveikos strategija – antroji pagal taikymo dažnumą („Socialinės paramos“ skalės vertinimo vidurkis – 3,03, t.y. šią strategiją prokurorai taiko kartais). Šiuo atveju, susidūręs su stresiniais įvykiais, žmogus ieško artimųjų paramos, kalbasi su kitais apie galimus problemos sprendimo būdus, kreipiasi į tuos asmenis, kurie gali suprasti, siekia jų užuojautos ir emocinio palaikymo.

Vengimo įveikos strategija – trečioji pagal taikymo dažnumą („Vengimo“ skalės vertinimo vidurkis – 2,91, t.y. prokurorai šią strategiją taiko truputį rečiau negu „kartais“). Vengimas reiškia, kad, susidūręs su stresine situacija, žmogus stengiasi negalvoti apie tai, kas

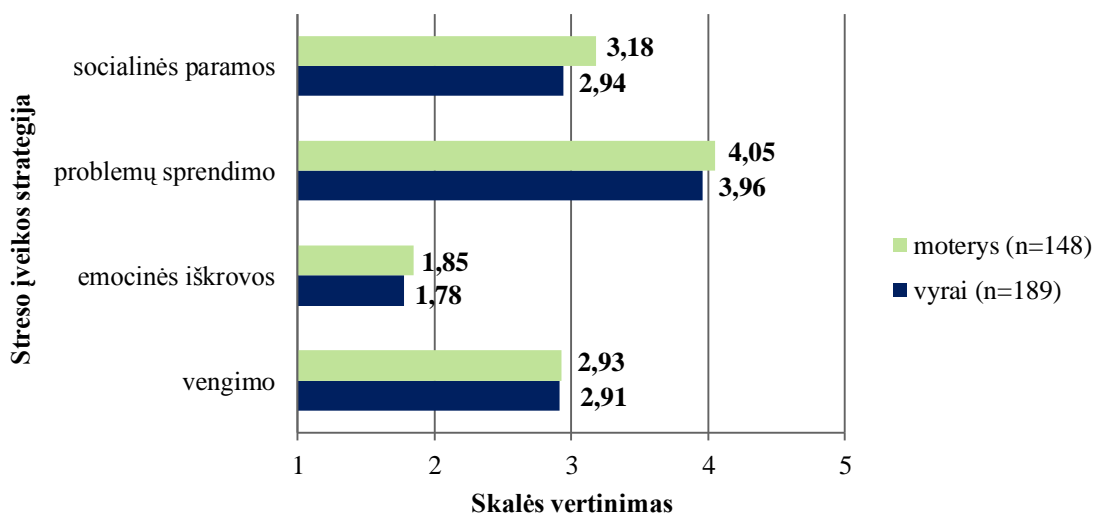
įvyko (arba stengiasi nukreipti dėmesį nuo problemos į neutralius ar malonius dalykus), bando užsiimti kita veikla arba tikisi, kad laikas pats savaime išspręs susidariusias problemas.

Tuo tarpu rečiausiai prokurorai taiko emocinės iškvovos įveikos strategiją („Emocinės iškvovos“ skalės vertinimo vidurkis – 1,81, t.y. prokurorai šią strategiją taiko labai retai). Tipiški emocinės iškvovos pasireiškimo būdai – kitų žmonių ar nepalankiai susiklosčiusių aplinkybių kritika ir kaltinimas dėl atsiradusios problemos, taip pat susikaupusios emocinės įtampos ir pykčio išliejimas ant kitų žmonių.

Palyginus visų keturių „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimų vidurkius, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($S = 756,667$, $p < 0,001$, taikytas Frydmano kriterijus). Šie duomenys rodo reikšmingus streso įveikos strategijų taikymo dažnio skirtumus: prokurorai dažniausiai taiko problemų sprendimo, o rečiausiai – emocinės iškvovos strategiją (socialinės paramos ir vengimo strategija užima tarpinę poziciją).

5.1. Moterų ir vyrų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas

Toliau analizavome klausimyno skalių vertinimus, atsižvelgdami į tiriamųjų demografines charakteristikas, jų darbo patirtį bei darbo vietą. Pirmiausia palyginome, ar skiriasi moterų ir vyrų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas (žr. 24 pav.).

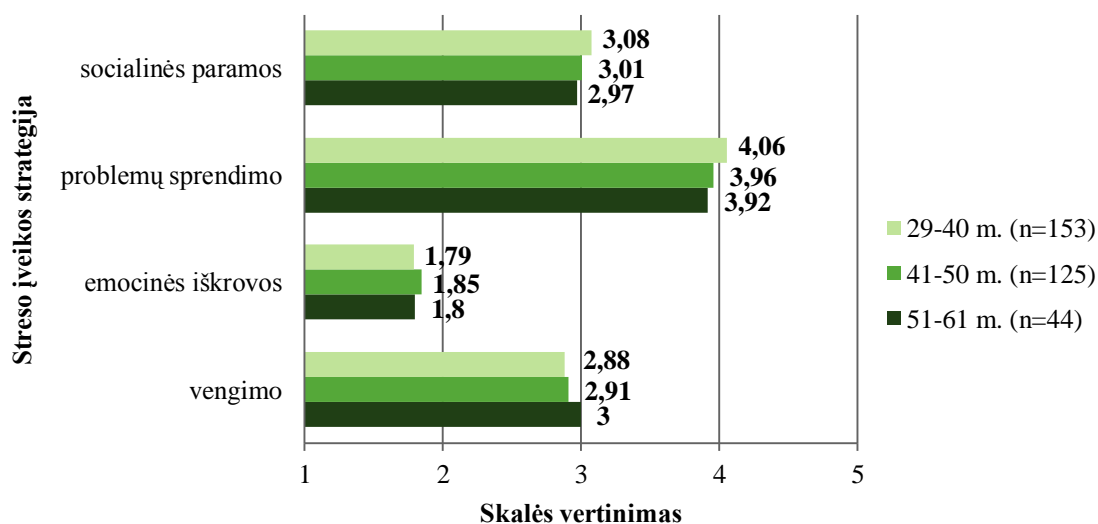
24 pav. Moterų ir vyrų klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus skirtingos lyties prokurorų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas buvo nustatytas tik lyginant „Socialinės paramos“ skalės vidurkius ($U = 11383,0$, $p < 0,01$, taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Gauti rezultatai atskleidė, kad moterys, palyginti su vyrais, daug dažniau taiko socialinės paramos įveikos strategiją (pvz., susidūrusios su stresiniais įvykiais, jos linkusios ieškoti artimųjų paramos ir palaikymo, kalbėtis su kitais žmonėmis apie

patirtą problemą ir pan.). Tuo tarpu kitų streso įveikos strategijų taikymo dažnumas yra panašus, nors galima pastebėti tendenciją, kad moterys, palyginti su vyrais, šiek tiek dažniau linkusios taikyti problemų sprendimo ir emocinės iškvovos strategiją.

5.2. Skirtingo amžiaus tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas

Taip pat lyginome, ar skiriasi skirtingo amžiaus grupių (29-40 m., 41-50 m., 51-61 m.) tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimus (žr. 25 pav.).

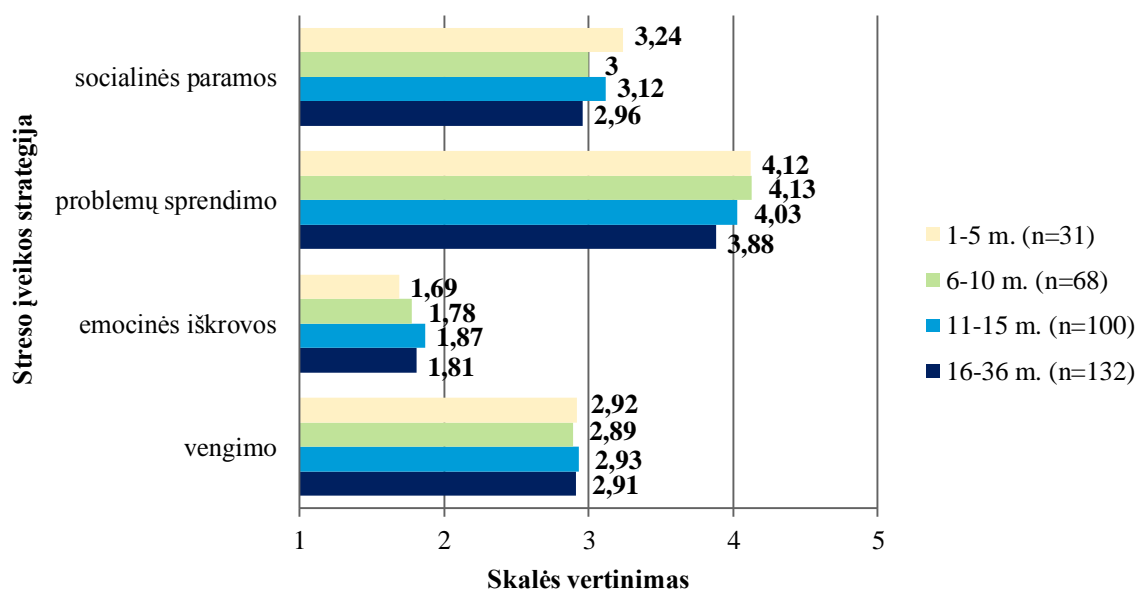
25 pav. Skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavę skirtingo amžiaus grupių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatėme (taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus), t.y. skirtingo amžiaus prokurorai, susidūrę su stresiniais įvykiais, įvairias streso įveikos strategijas taiko panašiai. Kartu galima pastebėti tendenciją, kad vyriausio amžiaus (51-61 m.) prokurorai, palyginti su jaunesniais, šiek tiek dažniau taiko vengimo, bet rečiau – socialinės paramos ir problemų sprendimo strategiją. Šie streso įveikos strategijų taikymo skirtumai gali padėti paaiškinti jau anksčiau pristatytus patiriamo streso skirtumus: kaip buvo minėta, vyriausios amžiaus grupės (51-61 m.) prokurorams, palyginti su jaunesniais, šiek tiek didesnę stresą sukelia prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumai, sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, taip pat konfliktiški santykiai su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis (žr. 15 pav.). Retesnis socialinės paramos ir palaikymo ieškojimas, dažnesnis problemų vengimas, o ne jų analizė ir sprendimo būdų paieška, gali lemti stipresnį vyriausių prokurorų patiriamą stresą. Tačiau kartu reikia atkreipti dėmesį į tai, kad streso įveikos strategijų taikymo dažnumo skirtumai gali būti ne tik viena iš patiriamo streso priežasčių, bet ir jo pasekmė (pvz., stiprus stresas gali paskatinti probleminėje situacijoje taikyti vengimo strategiją). Todėl, siekiant atskleisti skirtingo

amžiaus prokurorų taikomų streso įveikos strategijų ir patiriamo streso stiprumo sąsajas, būtina atlikti išsamesnius tyrimus.

5.3. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas

Toliau analizavome tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimus, atsižvelgdami į jų darbo stažą (žr. 26 pav.).

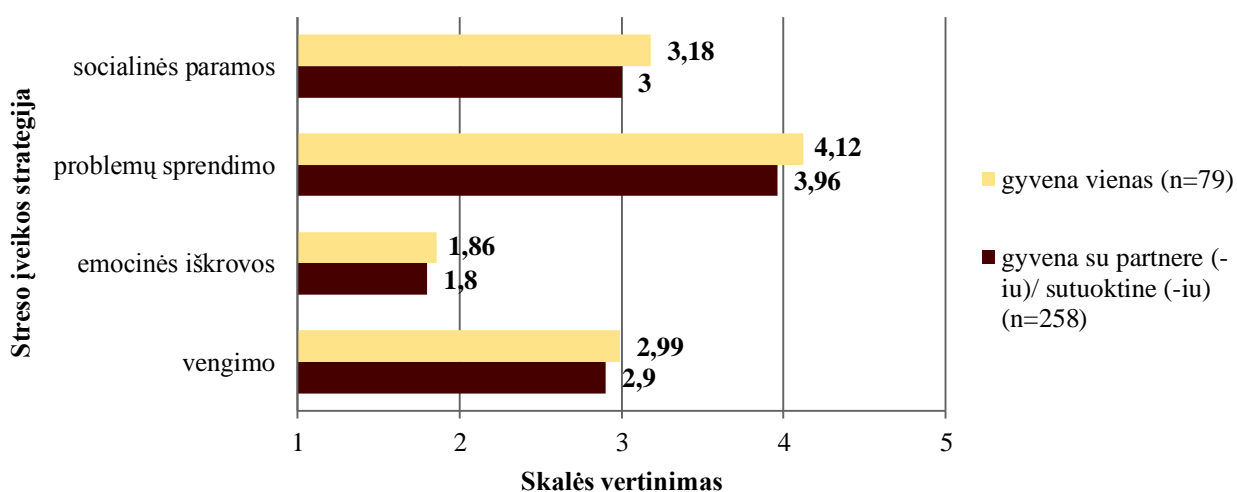

26 pav. Skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų klausimyno skalių vertinimas

Palyginus skirtingą darbo stažą turinčių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta (taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Gauti rezultatai rodo, kad nepriklausomai nuo turimo darbo stažo, prokurorai įvairias streso įveikos strategijas taiko panašiai (dažniausiai jie linkę taikyti problemų sprendimo, o rečiausiai – emocinės iškvos įveikos strategiją). Tačiau galima pastebėti tendenciją, kad didžiausią darbo stažą (16-36 m.) įgiję prokurorai (kaip ir vyriausio amžiaus tiriamieji), palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą, yra linkę rečiau taikyti problemų sprendimo ir socialinės paramos įveikos strategijas. Atitinkamai, kaip jau buvo minėta, didžiausią darbo stažą (16-36 m.) įgijusiems prokurorams, palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą (1-5 ir 6-10 m.), įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai, taip pat sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais sukelia didesnę stresą (žr. 16 pav.). Taigi didesnė darbo patirtis nebūtinai padeda įveikti stresines situacijas, gali būti ir priešingai, pavyzdžiui, didesnę darbo patirtį turintys asmenys mažiau išnaudoja socialinės paramos galimybes sprendžiant problemas, dėl to didėja tikimybė patirti nesėkmę, kuri, savo ruožtu, gali sustiprinti patiriamą stresą.

5.4. Skirtingą šeimyninį statusą turinčių tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas

Dar vienas gautų duomenų vertinimo matas buvo apklaustų prokurorų šeimyninis statusas – lyginome, ar skiriasi skirtingą šeimyninį statusą turinčių tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas. Atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose išskirtose grupėse buvo nedaug tiriamųjų, juos apjungėme į dvi grupes: a) „gyvena vienas“ (į šią grupę apjungėme tiriamuosius, kurie buvo nevedę / netekėjusios, išsiskyrę (-usios) ir našliai (-ės)); b) „gyvena su partnere (-iu) / sutuoktine (-iu)“ (į šią grupę apjungėme tiriamuosius, kurie gyveno su partnere (-iu) nesusituokę (-usios), taip pat buvo vedę / ištekėjusios) (žr. 27 pav.).

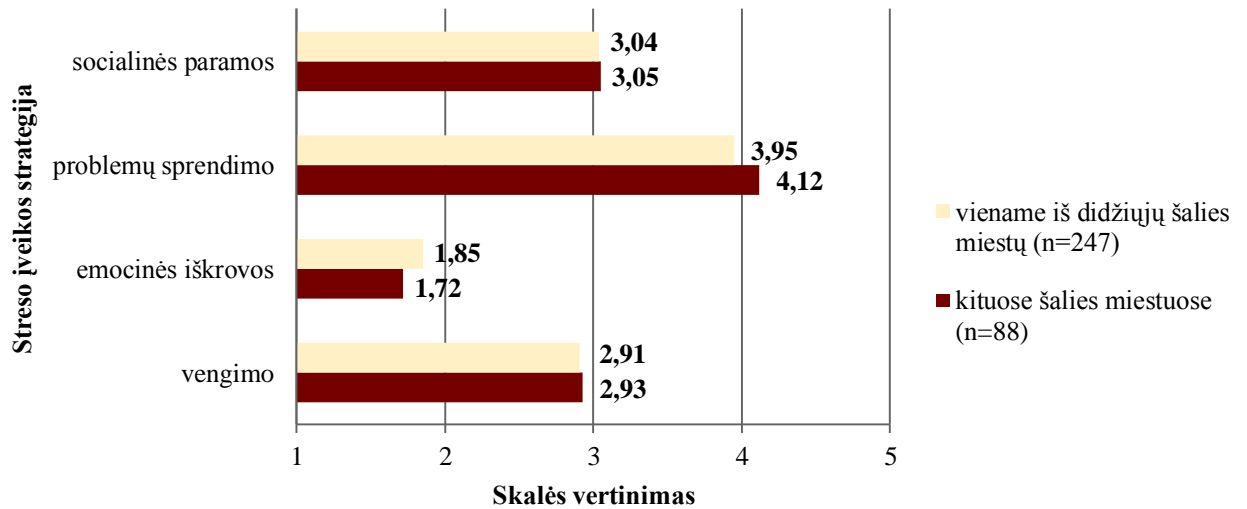

27 pav. Skirtingą šeimyninį statusą turinčių prokurorų klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus skirtingą šeimyninį statusą turinčių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingas skirtumas buvo nustatytas tik lyginant „Socialinės paramos“ skalės vertinimo vidurkius ($U = 8422,50$, $p < 0,05$, taikytas Mano ir Vitnio kriterijus). Nustatyta, kad prokurorai, kurie gyvena vieni (yra nevedę / netekėjusios, išsiskyrę (-usios) ir našliai (-ės)), palyginti su gyvenančiais kartu su partnere (-iu) / sutuoktine (-iu), susidūrę su stresiniais įvykiais, daug dažniau ieško socialinės paramos ir palaikymo. Be to, matyti tendencija, kad tiriamieji, kurie gyvena vieni, palyginti su gyvenančiais kartu su partnere (-iu) / sutuoktine (-iu), susidūrę su stresiniais įvykiais, dažniau taiko problemų sprendimo įveikos strategiją (tačiau šis skirtumas nėra statistiškai reikšmingas).

5.5. Tiriamųjų darbo vieta ir „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas

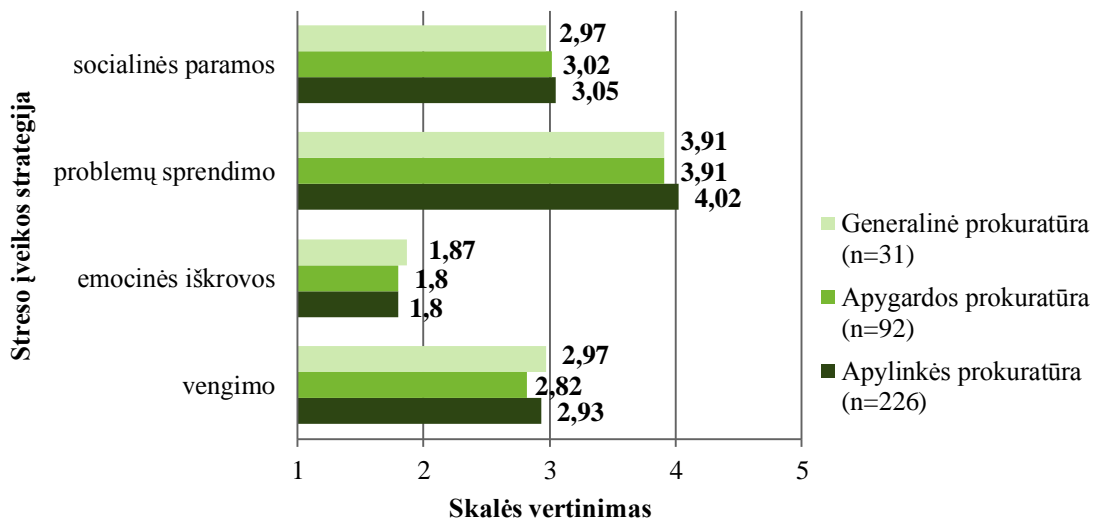
Iš pradžių palyginome prokurorų, dirbančių arba viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje), arba kituose šalies miestuose, „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimus (žr. 28 pav.).

28 pav. Miestas, kuriame prokuroras dirba ir klausimyno skalių vertinimas

Išnagrinėjus skirtinguose šalies miestuose dirbančių prokurorų atsakymus, statistiškai reikšmingi skirtumai buvo nustatyti lyginant „Problemų sprendimo“ ($U = 9129,0$, $p < 0,05$) ir „Emocinės iškvos“ ($U = 9318,50$, $p < 0,05$) skalių vertinimų vidurkius (abiem atvejais taikytas Mano, Vitnio ir Wilkoksno kriterijus). Gauti rezultatai parodė, kad viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje) dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais kituose miestuose, susidūrę su stresiniais įvykiais, daug rečiau taiko problemų sprendimo ir daug dažniau – emocinės iškvos įveikos strategijas (t.y. jie daug dažniau linkę kaltinti kitus ar nepalankiai susiklosčiusias aplinkybes dėl atsiradusių problemų, susikaupusią emocinę įtampą ar pyktį išlieti ant kitų žmonių, taip pat daug rečiau stengiasi analizuoti probleminę situaciją, apgalvoti galimus sprendimo variantus ir savo veiksmų padarinius). Jau buvo minėta, kad didžiuose šalies miestuose dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais kituose miestuose, įvairiose situacijose patiria didesnę stresą (žr. 17 pav.). Atsižvelgiant į tai, galima kelti prielaidą, kad įvairiuose šalies miestuose dirbančių prokurorų streso įveikos strategijų taikymo skirtumai gali būti susiję su patiriamu stresu (tačiau šiai prielaidai patikrinti reikia atlikti papildomus tyrimus).

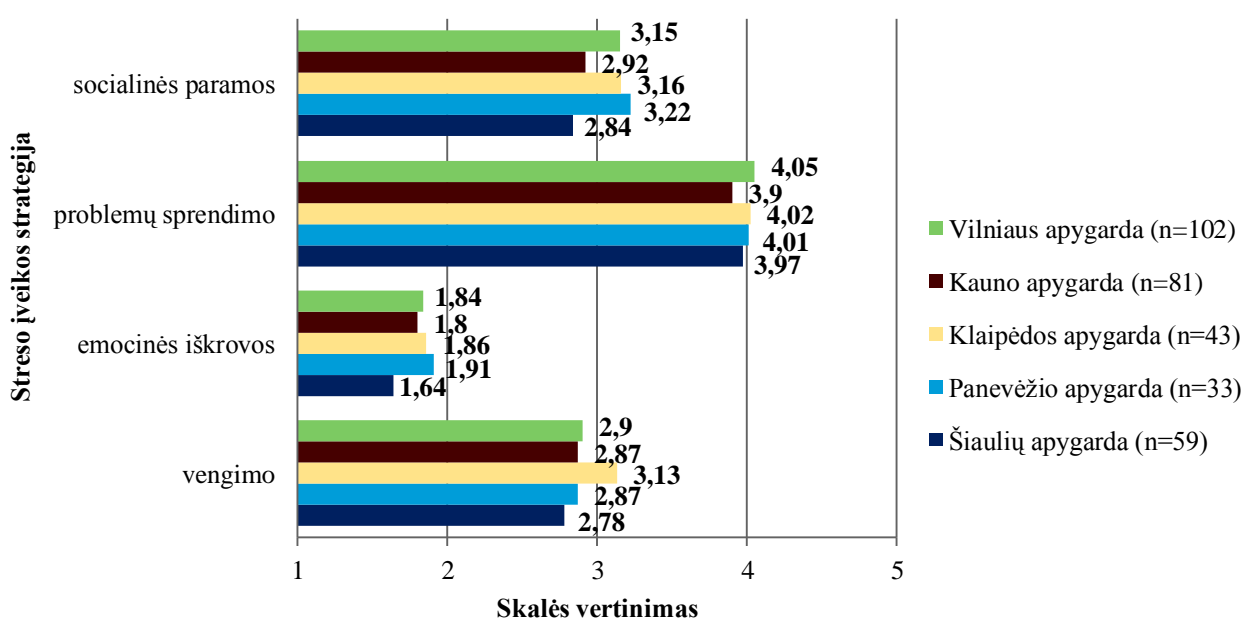
Toliau palyginome, kaip „Streso įveikos“ klausimyno skales vertina generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbantys tiriamieji (žr. 29 pav.).

29 pav. Generalinės, apygardos ir apylinkės prokuratūrose dirbančių tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas

Išanalizavus skirtingose prokuratūrose dirbančių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta (taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Tyrimo rezultatai rodo, kad nepriklausomai nuo to, generalinėje, apygardos ar apylinkės prokuratūroje dirba prokurorai, jie įvairias streso įveikos strategijas taiko panašiai (dažniausiai taikoma problemų sprendimo, o rečiausiai – emocinės iškrovos įveikos strategija).

Galiausiai, palyginome „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimus, atsižvelgdami į tai, kokiaje apygardoje (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ar Šiaulių) dirba tiriamieji (žr. 30 pav.).

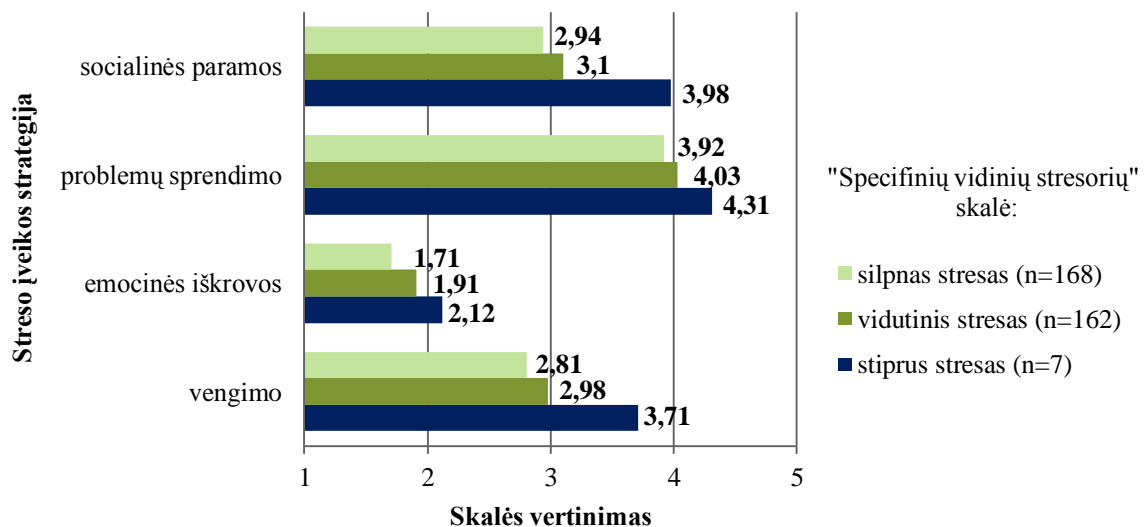

30 pav. Skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimas

Išnagrinėję skirtingose apygardose dirbančių tiriamųjų atsakymus, statistiškai reikšmingą skirtumą nustatėme tik lygindami „Socialinės paramos“ skalės vertinimų vidurkius ($H = 9,384$, $p < 0,05$, taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus). Gauti rezultatai rodo, kad Šiaulių ir Kauno apygardose dirbantys prokurorai, susidūrę su stresiniais įvykiais, daug rečiau ieško artimųjų paramos ir palaikymo, taip pat kalbasi su kitais apie galimus problemas sprendimo būdus. Be to, Šiaulių apygardos prokurorai, palyginti su kitose apygardose dirbančiais tiriamaisiais, rečiau taiko emocinės iškvovos ir vengimo įveikos strategiją (tačiau šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi).

5.6. Prokurorų patiriamo streso ir taikomų streso įveikos strategijų sąsajos

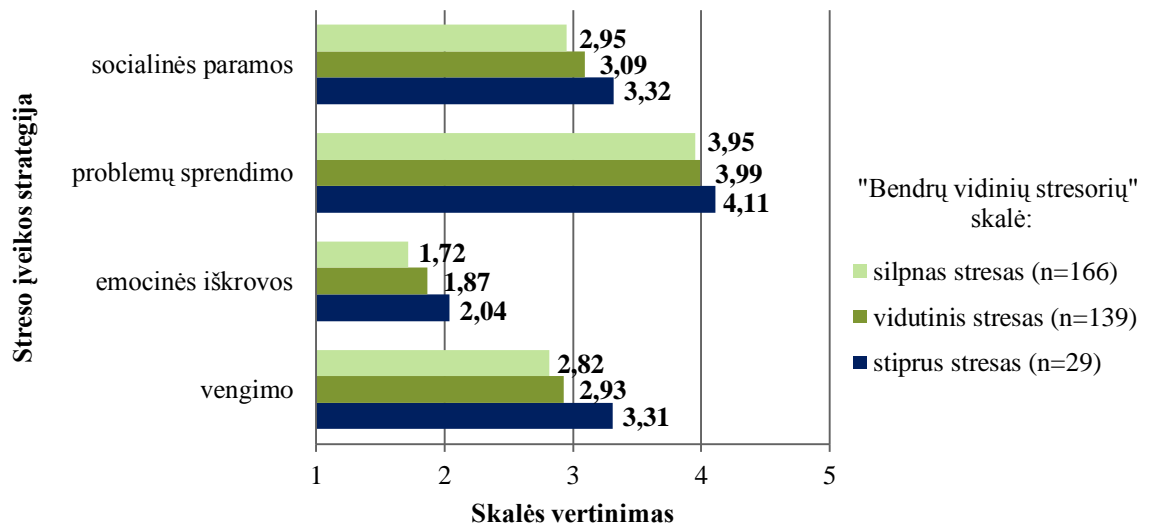
Toliau analizavome, kaip įvairiose situacijose (susijusiose su prokurorų darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, taip pat su konfliktiškais santykiais) skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji taiko įvairias streso įveikos strategijas (žr. 31-34 pav.).

31 pav. „Specifinių vidinių stresorių“ (situacijos, susijusios su prokurorų darbo specifika) sukeliama streso ir „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

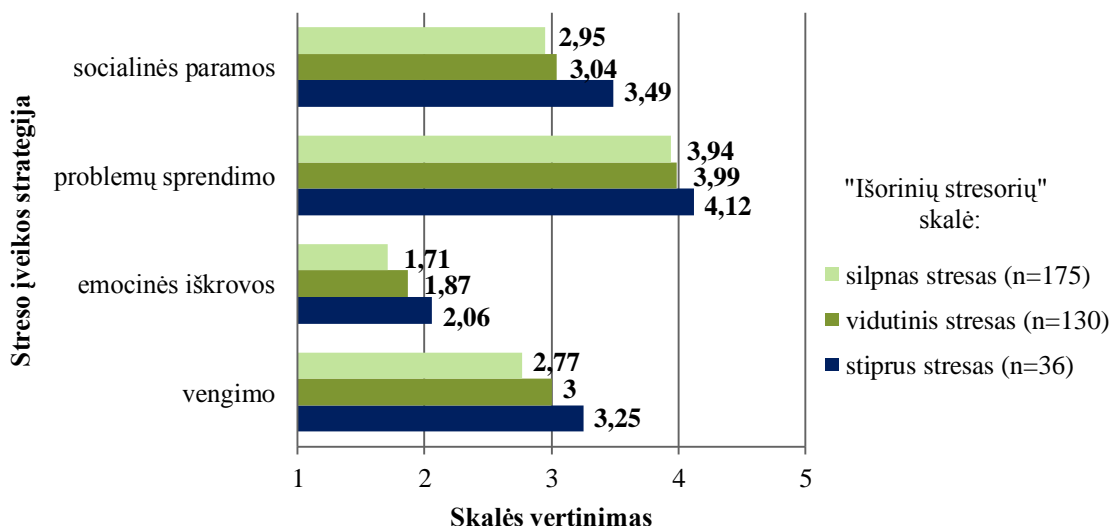
Išnagrinėję, kaip situacijose, susijusiose su prokurorų darbo specifika, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Streso įveikos“ klausimyno skales, nustatėme, kad statistiškai reikšmingai skiriasi trijų klausimyno skalių vertinimai: 1) „Socialinės paramos“ ($H = 12,202$, $p < 0,01$), 2) „Emocinės iškvovos“ ($H = 14,651$, $p < 0,01$) ir 3) „Vengimo“ ($H = 13,484$, $p < 0,01$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus).

32 pav. „Bendrų vidinių stresorių“ (situacijos, susijusios su prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais) sukeliama streso ir „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

Išanalizavus, kaip situacijose, susijusiose su prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Streso įveikos“ klausimyno skales, nustatyta, kad statistiškai reikšmingai skiriasi trijų klausimyno skalių vertinimai: 1) „Socialinės paramos“ ($H = 6,149$, $p < 0,05$), 2) „Emocinės iškvovos“ ($H = 10,247$, $p < 0,01$) ir 3) „Vengimo“ ($H = 12,416$, $p < 0,01$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus).

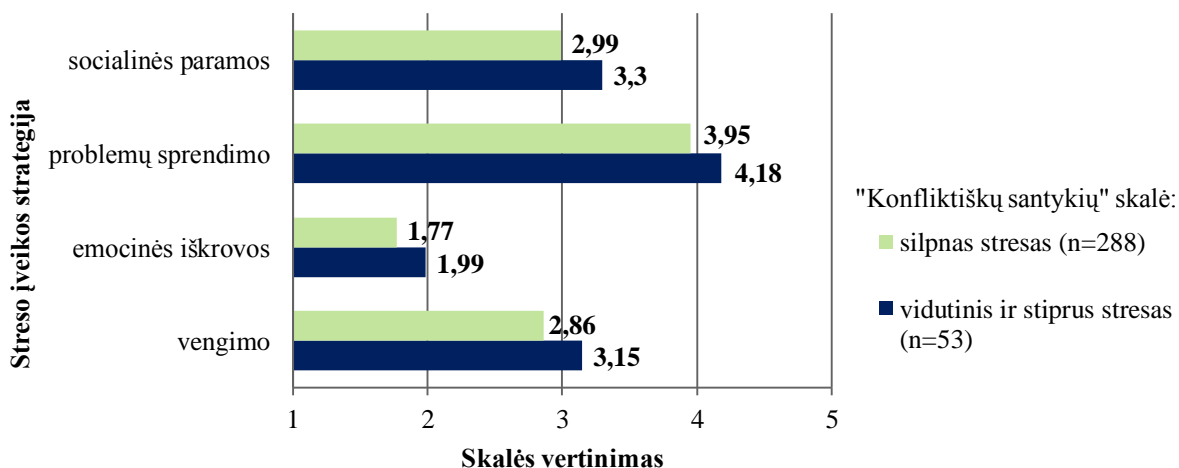

33 pav. „Išorinių stresorių“ (situacijos, atspindinčios sąveiką su politikais, žiniasklaida ir piliečiais) sukeliama streso ir „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

Išnagrinėjus, kaip situacijose, atspindinčiose sąveiką su politikais, žiniasklaida ir piliečiais, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Streso įveikos“ klausimyno

skales, nustatyta, kad statistiškai reikšmingai skiriasi trijų šio klausimyno skalių vertinimai: 1) „Socialinės paramos“ ($H = 15,766$, $p < 0,001$), 2) „Emocinės iškvovos“ ($H = 13,936$, $p < 0,01$) ir 3) „Vengimo“ ($H = 15,906$, $p < 0,001$; visais atvejais taikytas Kruskalo ir Voliso kriterijus).

Prieš pradėdami analizuoti ketvirtąją (konfliktiškų santykių su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis) situaciją, tiriamuosius, kurie patyrė vidutinį ir stiprų stresą, apjungėme į vieną grupę (kadangi buvo tik vienas asmuo, kuris nurodė, kad šioje situacijoje patyrė stiprų stresą) (žr. 34 pav.).

34 pav. „Konfliktiškų santykių“ (situacijos, atspindinčios konfliktiškus santykius su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis), sukeliama streso ir „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimo sąsajos

Išanalizavę, kaip situacijose, atspindinčiose konfliktiškus santykius su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis, skirtingo stiprumo stresą patiriantys tiriamieji vertino „Streso įveikos“ klausimyno skales, nustatėme, kad statistiškai reikšmingai skiriasi visų šio klausimyno skalių vertinimai: 1) „Socialinės paramos“ ($U = 5826,0$, $p < 0,01$), 2) „Problemų sprendimo“ ($U = 6018,0$, $p < 0,05$), 3) „Emocinės iškvovos“ ($U = 6025,0$, $p < 0,05$) ir 4) „Vengimo“ ($U = 5920,0$, $p < 0,05$; visais atvejais taikytas Mano ir Vitnio kriterijus).

Gauti rezultatai rodo, kad, trijose situacijose (kurios susiję su prokurorų darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais, taip pat sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais) tiriamųjų patiriamas stresas yra reikšmingai susijęs su trijų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimu. Nustatyta, kad šiose situacijose vidutinį ar stiprų stresą patiriantys prokurorai, palyginti su tais, kurie patiria silpną stresą, linkę daug dažniau taikyti socialinės paramos, emocinės iškvovos ir vengimo įveikos strategijas. Ketvirtoje – konfliktiškų santykių situacijoje, tiriamųjų patiriamas stresas yra reikšmingai susijęs su visų „Streso įveikos“ klausimyno skalių vertinimu. Kitaip tariant, prokurorai, kuriems konfliktiški santykiai su kitais žmonėmis ar aplinkybėmis sukelia vidutinį ir stiprų stresą, palyginti su tais,

kuriems ši stresorių grupė sukelia silpną stresą, yra linkę daug dažniau taikyti socialinės paramos, problemų sprendimo, emocinės iškvovos bei vengimo įveikos strategijas. Taigi galima teigti, kad kuo daugiau streso patiria prokurorai, tuo dažniau jie taiko įvairias streso įveikos strategijas.

Apibendrinant „Streso įveikos“ klausimyno duomenis, galima pasakyti, kad tiriamieji, susidūrę su stresiniais įvykiais, dažniausiai taiko problemų sprendimo, po to – socialinės paramos ir vengimo, o rečiausiai – emocinės iškvovos įveikos strategiją.

Taikomos streso įveikos strategijos nėra susijusios su tiriamųjų amžiumi, darbo prokuratūroje stažu ir prokuratūros tipu (t.y. ar tiriamieji dirba generalinėje, ar apygardos, ar apylinkės prokuratūroje).

Kita vertus, gauti duomenys rodo, kad taikomos streso įveikos strategijos yra susijusios su: a) lytimi (moterys, palyginti su vyrais, daug dažniau taiko socialinės paramos įveikos strategiją); b) šeimyniniu statusu (tiriamieji, kurie gyvena vieni, palyginti su gyvenančiais kartu su partnere (-iu) / sutuoktine (-iu), daug dažniau taiko socialinės paramos įveikos strategiją); c) miesto, kuriame dirba tiriamieji, dydžiu (prokurorai, dirbantys didžiuosiuose šalies miestuose, palyginti su dirbančiais mažesniuose miestuose, daug rečiau taiko problemų sprendimo ir daug dažniau – emocinės iškvovos įveikos strategijas); d) priklausymu skirtingoms apygardoms (Šiaulių ir Kauno apygardose dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais Vilniaus, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, daug rečiau taiko socialinės paramos įveikos strategiją).

Be to, kuo daugiau streso patiria prokurorai, tuo dažniau jie taiko įvairias streso įveikos strategijas (visose situacijose daug labiau padažnėja trijų – socialinės paramos, emocinės iškvovos ir vengimo įveikos strategijų taikymas).

6. Sprendimo, ar po reformos įvyko esminiai prokuratūros sistemos pokyčiai, prognozė

Pildydami „Prokuratūros reformos“ klausimyną, tiriamieji turėjo atsakyti, ar jie sutinka su teiginiu, kad „Po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių“. Siekdami prognozuoti šį prokurorų atsakymą, tiriamuosius suskirstėme į dvi grupes: 1) tuos, kurie sutiko su šiuo teiginiu (į pirmą grupę apjungėme tiriamuosius, kurie rinkosi tokius atsakymų variantus: „sutinku iš dalies“, „didžiąja dalimi sutinku“ ir „visiškai sutinku“); b) tuos, kurie nesutiko su minėtu teiginiu (į antrą grupę apjungėme tiriamuosius, kurie rinkosi tokius atsakymų variantus: „iš dalies nesutinku“, „didžiąja dalimi nesutinku“ ir „visiškai

nesutinku“). Tiriųjų, kurie buvo neapsisprendę (t.y., rinkosi atsakymo variantą „nei sutinku, nei nesutinku“), į kurią prognozės modelį neįtraukėme.

Siekdami prognozuoti prokurorų (n = 298) pritarimą šiam teiginiui, atlikome dvinarę logistinę duomenų regresiją. Pabandėme nustatyti, ar kintamieji „tiriąmojo lytis“, „tiriąmojo amžius“ (amžiaus kategorijos: 29-40 m., 41-50 m. ir 51-61 m.), „šeimyninė padėtis“ (tiriąmuosius, kurie buvo nevedę / netekėjusios, išsiskyre (-usios) ir našliai (-ės) apjungėme į grupę „gyvena vienas“, o tiriąmuosius, kurie gyveno su partnere (-iu) nesusituokę (-usios), taip pat buvo vedę / ištekęsios – į grupę „gyvena su partnere (-iu) / sutuoktine (-iu)“, „darbo vieta“ (dirba generalinėje, apygardos ar apylinkės prokuratūroje), „miestas, kuriame dirba“ (ar dirba viename iš didžiųjų šalies miestų, ar kituose miestuose), „apygarda“ (dirba Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ar Šiaulių apygardoje), „darbo stažas“ (darbo stažo kategorijos: 1-5 m., 6-10 m., 11-15 m. ir 16-36 m.) ir „patiriąmo streso stiprumas“ („Specifinių vidinių stresorių“, „Bendrų vidinių stresorių“, „Išorinių stresorių“ ir „Konfliktiškų santykių“ skalių vertinimai) leidžia apibūdinti tiriųjų pritarimą / nepritarimą minėtam teiginiui. Kadangi tiriųjų amžius ir darbo stažas yra susiję, sudarydami logistinės regresijos modelį, nurodėme šių kintamųjų sąveiką.

Sudarytas logistinės regresijos modelis duomenims tinka pakankamai: $\chi^2 = 53,408$ ($p < 0,001$); Kokso ir Snello determinacijos koeficientas $R^2 = 0,206$; Nagelkerkės determinacijos koeficientas $R^2 = 0,329$; Hosmerio ir Lemešou chi kvadrato reikšmė lygi 15,986 ($p = 0,043$). Siekdami patikrinti, ar modelyje nėra išskirčių, patikrinome Kuko mato ir DFB rodiklių reikšmes. Nustatyta, kad maksimali Kuko mato reikšmė $1,26149 > 1$; visos DFB reikšmės neviršija vieneto (išskyrus $DFB6\_2 = 1,75166$), o tai rodo, kad sudarytame modelyje yra išskirčių. Siekdami patobulinti sudarytą modelį, iš prognozės pašalinome vieną kintamąjį – tiriąmojo amžiaus ir darbo stažo sąveiką (nes keli tiriąmieji yra vyresnio amžiaus, tačiau turi nedidelį darbo prokuratūroje stažą, todėl iš kitų tiriųjų išsiskiria; be to, Voldo kriterijaus p reikšmės parodė, kad tiriąmojo amžiaus ir darbo stažo sąveika nėra reikšmingas kintamasis sprendimo prognozei).

Patobulintas logistinės regresijos modelis duomenims tinka: $\chi^2 = 52,134$ ($p < 0,001$); Kokso ir Snello determinacijos koeficientas $R^2 = 0,193$; Nagelkerkės determinacijos koeficientas $R^2 = 0,303$; Hosmerio ir Lemešou chi kvadrato reikšmė lygi 9,614 ($p = 0,293$). Siekdami patikrinti, ar modelyje nėra išskirčių, patikrinome Kuko mato ir DFB rodiklių reikšmes. Nustatyta, kad maksimali Kuko mato reikšmė $0,92035 < 1$; visos DFB rodiklių reikšmės neviršija vieneto (o tai rodo, kad sudarytame modelyje išskirčių nėra).

Taikant modelį imties duomenims, teisingai klasifikuota 38 proc. prokurorų, kurie nesutiko su teiginiu, kad po reformos prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių ir 94,8 proc. prokurorų, kurie su minėtu teiginiu sutiko (iš viso teisingai klasifikuota 83,1 proc. imties tiriamųjų).

Nors dauguma rodiklių rodė neblogą modelio tinkamumą duomenims, tačiau klasifikacinėje lentelėje pateikta informacija apie tai, kaip gerai pavyksta atspėti prokuroro pasirinktą atsakymą rodo, kad teisingai buvo atpažinta tik 38 proc. prokurorų, kurie nepritarė minėtam teiginiui. Tokius tiriamųjų suklasifikavimo procentus galėjo lemti tai, kad didžioji dalis apklaustųjų ($n = 234$), vertindami po reformos įvykusius prokuratūros sistemos pokyčius, rinkosi pritarimą minėtam teiginiui (t.y. sutiko su tuo, kad jokių esminių pokyčių neįvyko). Todėl, siekiant patobulinti sudarytą logistinės regresijos modelį, ateityje būtų tikslinga padidinti tiriamųjų, kurie pritaria tam, kad vykdoma reforma paskatino esminius prokuratūros sistemos pokyčius, skaičių.

Voldo kriterijaus p reikšmės parodė, kad prognozuojant prokuroro atsakymą (ar jis sutinka, ar nesutinka su tuo, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių), statistiškai reikšmingi yra tik trys kintamieji: „tiriamąjį lytis“ ($p < 0,01$; koeficiento B reikšmė lygi $-1,908$), „apygarda“ („apygarda (1)“ $p < 0,001$, koeficiento B reikšmė lygi $2,117$; „apygarda (2)“ $p < 0,01$, koeficiento B reikšmė lygi $1,786$; „apygarda (3)“ $p < 0,01$, koeficiento B reikšmė lygi $1,866$; „apygarda (4)“ $p < 0,05$, koeficiento B reikšmė lygi $2,189$) ir „Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimas ($p < 0,05$; koeficiento B reikšmė lygi $0,185$).

Galimybių santykis kintamajam „tiriamąjį lytis“ yra lygus $0,333$ (95 proc. pasikliautinis intervalas $[0,148; 0,751]$). Tai reiškia, kad jei prokuroras yra vyras, didėja tikimybė, jog bus nesutinkama su nurodytu teiginiu.

Lyginant Šiaulių ir kitose apygardose dirbančių prokurorų vertinimus, nustatyta, kad: 1) darbas Vilniaus apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 8,303 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[2,893; 23,830]$); 2) darbas Kauno apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 5,963 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[2,136; 16,649]$); 3) darbas Klaipėdos apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 6,464 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[1,811; 23,068]$); 4) darbas Panevėžio apygardos prokuratūroje (palyginti su darbu Šiaulių apygardoje) padidina galimybę pritarti nurodytam teiginiui 8,929 karto (95 proc. pasikliautinis intervalas $[1,654; 48,197]$). Vadinasi, jeigu prokuroras dirba Šiaulių apygardoje, didėja tikimybė, kad jis nepritaris minėtam teiginiui (tuo tarpu Vilniaus,

Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose dirbantys prokurorai bus linkę sutikti su tuo, kad po reformos prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių).

Galiausiai, sudarytas prognostinis modelis atskleidė, kad prognozuojant prokuroro atsakymą (ar jis sutinka, ar nesutinka su tuo, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių), yra reikšmingas „Bendrų vidinių stresorių“ skalės vertinimas – galimybių santykis šiam kintamajam yra lygus 1,204 (95 proc. pasikliautinis intervalas [1,000; 1,449]). Tai reiškia, kad kuo stipresnį stresą prokurorui sukelia įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai, tuo labiau jis bus linkęs pritarti minėtam teiginiui (t.y. tam, kad neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių).

Nepaisant to, kad sudarytas modelis yra tobulintinas, buvo atskleisti trys svarbūs momentai. Pirma, nustatyta, kad prokuroro lytis gali padėti prognozuoti jo atsakymą: gauti rezultatai atskleidė, kad didesnė tikimybė, jog bus pasirinktas vienas iš nesutikimo su nurodytu teiginiu variantų („iš dalies nesutinku“, „didžiąja dalimi nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“) pasireiškia tada, kai prokuroras yra vyras. Taigi galima teigti, kad prokurorai vyrai labiau linkę nesutikti, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių. Antra, logistinės regresijos modelis atskleidė, kad jeigu prokuroras dirba Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, tada tikimybė, kad jis pritars teiginiui, jog po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, yra didesnė. Tuo tarpu jeigu prokuroras dirba Šiaulių apygardoje, didėja tikimybė, kad jis minėtam teiginiui nepritars. Trečia, nustatyta, kad patiriamas stresas (kurį sukelia įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai) yra reikšmingas veiksnys, prognozuojant prokuratūros reformos vertinimus: kuo stipresnį stresą patiria prokuroras, tuo labiau jis bus linkęs sutikti, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių. Todėl siekiant, kad prokurorai pritartų vykdomiems pokyčiams, nereikėtų ignoruoti jų patiriamo streso, kuris gali būti vienas iš svarbių veiksnių, skatinančių pasipriešinimą pokyčiams.

Išvados

1. Tyrimo dalyviai prokuratūros reformą vertina vienareikšmiškai neigiamai. Galima išskirti keletą svarbiausių šio vertinimo aspektų:

1.1. reforma nesukėlė jokių teigiamų padarinių (pvz., nepanaikino prokurorų darbo funkcijų dubliavimo, neleido optimaliai panaudoti turimų finansinių išteklių, neužtikrino tinkamo mikroklimato sistemoje dirbantiems žmonėms ir pan.);

1.2. reforma paskatino įvairius neigiamus padarinius (pvz., tapo neaišku, kas už ką yra atsakingas, ženkliai padidėjo prokurorų darbo krūviai, nusikaltimų tyrimo organizavimas tapo sudėtingesnis ir pan.);

1.3. reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą (pvz., prasidėjus reformai, prokurorai ėmė bijoti atvirai sakyti tai, ką galvoja, į vadovaujančias pareigas generalinėje prokuratūroje buvo atrinkti vadovybei lojalūs darbuotojai ir pan.);

1.4. po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių (pvz., generalinė, apygardos ir apylinkės prokuratūros pasikeitė struktūriškai, bet nesireformavo).

2. Prokuratūros reformos vertinimai yra susiję su:

2.1. apklaustų prokurorų amžiumi (51-61 m. tiriamieji, palyginti su jaunesniais, yra daug labiau įsitikinę, kad vykdoma reforma sukėlė įvairius neigiamus padarinius);

2.2. darbo prokuratūroje stažu (16-36 m. darbo stažą įgiję prokurorai, palyginti su turinčiais mažesnę darbo stažą, yra daug labiau įsitikinę, kad vykdoma reforma sukėlė įvairius neigiamus padarinius);

2.3. prokuratūros tipu (tiriamieji, dirbantys apylinkės prokuratūroje, palyginti su dirbančiais generalinėje arba apygardos prokuratūroje, yra daug labiau įsitikinę, kad prokuratūros sistemoje neįvyko jokių esminių pokyčių);

2.4. priklausymu skirtingoms teritorinėms apygardoms (Šiaulių apygardoje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, daug palankiau vertino visus reformos aspektus).

3. Prokuratūros reformos vertinimai nėra susiję su tiriamųjų lytimi, taip pat miesto, kuriame dirba tiriamieji, dydžiu (tiek moterys ir vyrai, tiek didžiuosiuose ir kituose šalies miestuose dirbantys prokurorai įvairius reformos aspektus vertino panašiai).

4. Tiriamiesiems vidutinio stiprumo stresą sukelia įvairios situacijos, susijusios su:

4.1. prokuroro darbo specifika (pvz., didelė atsakomybė už priimamus sprendimus, būtinybė vienu metu organizuoti ir kontroliuoti keliasdešimties bylų tyrimą, prokurorams „permesta“ atsakomybė už ikiteisminį nusikalstamų veikų tyrimą ir pan.);

4.2. prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumais (pvz., per didelis darbo (ypač techninio) krūvis, pagalbinių personalo trūkumas, normalaus mikroklimato prokuratūros sistemoje nebuvimas ir pan.);

4.3. sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais (pvz., visuomenėje nepakankamai vertinamas prokuroro darbas, tendencingas prokuratūros darbo pristatymas spaudoje ir per televiziją, valdžios ir politikų abejingumas prokurorų problemoms ir pan.).

5. Tiriamiesiems silpną stresą sukelia situacijos, kurios atspindi konfliktiškus santykius su įvairiais žmonėmis ar aplinkybėmis (pvz., konfliktiški santykiai su viršininku, bendradarbiais, teisėjais ir policijos tyrėjais, grėsmė asmeniniam bei artimųjų saugumui ir pan.).

6. Tiriamųjų patiriamas stresas yra susijęs su:

6.1. miesto, kuriame dirba tiriamieji, dydžiu (prokurorams, dirbantiems didžiuosiuose šalies miestuose, palyginti su dirbančiais kituose miestuose, daug stipresnį stresą sukelia sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais);

6.2. prokuratūros tipu (apylinkės prokuratūroje dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais generalinėje ir apygardos prokuratūrose, patiria daug stipresnį stresą, susijusį su prokuroro darbo specifika);

6.3. priklausymu skirtingoms teritorinėms apygardoms (Šiaulių apygardoje dirbantiems prokurorams, palyginti su dirbančiais Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, daug mažesnį stresą sukelia prokurorų darbo specifika, prokuratūros organizacijos ir valdymo ypatumai, taip pat sąveika su politikais, žiniasklaida ir piliečiais).

7. Tiriamųjų patiriamas stresas nėra susijęs su tiriamųjų lytimi, amžiumi ir darbo prokuratūroje stažu (tiek moterys ir vyrai, tiek skirtingo amžiaus ir skirtingą darbo stažą turintys tiriamieji įvairiose situacijose patyrė panašų stresą).

8. Prokurorų patiriamas stresas yra reikšmingai susijęs su visų „Prokuratūros reformos“ klausimyno skalių vertinimu: įvairiose situacijose vidutinį ar stiprų stresą patiriantys prokurorai, palyginti su tais, kurie patiria silpną stresą, linkę įvairius reformos aspektus vertinti daug negatyviau.

9. Tiriamieji, susidūrę su stresiniais įvykiais, dažniausiai taiko problemų sprendimo, po to – socialinės paramos ir vengimo, o rečiausiai – emocinės iškvos įveikos strategiją.

10. Tiriamųjų taikomos streso įveikos strategijos yra susijusios su:

10.1. lytimi (moterys, palyginti su vyrais, daug dažniau taiko socialinės paramos įveikos strategiją);

10.2. šeimyniniu statusu (tiriamieji, kurie gyvena vieni, palyginti su gyvenančiais kartu su partnere (-iu) / sutuoktine (-iu), daug dažniau taiko socialinės paramos įveikos strategiją);

10.3. miesto, kuriame dirba tiriamieji, dydžiu (prokurorai, dirbantys didžiuosiuose šalies miestuose, palyginti su dirbančiais kituose miestuose, daug rečiau taiko problemų sprendimo ir daug dažniau – emocinės iškvovos įveikos strategijas);

10.4. priklausymu skirtingoms teritorinėms apygardoms (Šiaulių ir Kauno apygardose dirbantys prokurorai, palyginti su dirbančiais Vilniaus, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, daug rečiau taiko socialinės paramos įveikos strategiją).

11. Taikomos streso įveikos strategijos nėra susijusios su tiriamųjų amžiumi, darbo prokuratūroje stažu ir prokuratūros tipu (tiek skirtingo amžiaus, tiek skirtingą darbo stažą turintys tiriamieji, tiek tie, kurie dirba generalinėje, apygardos ir apylinkės prokuratūrose streso įveikos strategijas taiko panašiai).

12. Kuo daugiau streso patiria prokurorai, tuo dažniau jie taiko įvairias streso įveikos strategijas (visose situacijose daug labiau padažnėja trijų – socialinės paramos, emocinės iškvovos ir vengimo įveikos strategijų taikymas).

13. Logistinė duomenų regresija atskleidė tris svarbius momentus:

13.1. prognozuoti prokuroro pritarimą / nepritarimą teiginiui, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, gali padėti jo lytis (didesnė tikimybė, jog bus pasirinktas nesutikimas su nurodytu teiginiu, pasireiškia tada, kai prokuroras yra vyras);

13.2. jeigu prokuroras dirba Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio apygardose, tada tikimybė, kad jis pritaris teiginiui, jog po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių, yra didesnė (tuo tarpu jeigu prokuroras dirba Šiaulių apygardoje, didėja tikimybė, kad jis minėtam teiginiui nepritaris);

13.3. patiriamas stresas (kurį sukelia įvairūs prokuratūros organizacijos ir valdymo aspektai) yra reikšmingas veiksnys, prognozuojant prokuratūros reformos vertinimus (kuo stipresnį stresą patiria prokuroras, tuo labiau jis bus linkęs sutikti, kad po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių).

14. Remiantis gautais duomenimis galima teigti, kad patiriamas stresas yra pakankamai aktuali ir universali (nesusijusi lytimi, amžiumi ir darbo stažu) mūsų šalies prokurorų problema. Trijų (iš keturių) „Prokurorų patiriamo streso“ klausimyno skalių vertinimų vidurkiai rodo, kad tiriamieji patiria vidutinio stiprumo stresą, atskirose stresorių grupėse dalis prokurorų išgyvena stiprų stresą, o kai kuriais atvejais išvestinio streso rodiklio

reikšmės visiškai priartėja prie maksimalių. Todėl šiai problemai turėtų būti skiriamas didesnis prokuratūros vadovų dėmesys (pvz., prokurorams galėtų būti organizuojami specialūs streso įveikos mokymai).

Panaudota literatūra

Alexander D. A., Walker L. G. Is my stress greater than yours? A comparison of policemen and firemen // *International Journal of Police Science and Management*. 2000, vol. 2, p. 303–312.

Autukaitė M., Valickas G. Karių patiriamo streso ir jo įveikos ypatumai // *Psichologija / Mokslo darbai*. 2004, t. 29, p. 31–46.

Blau T.H. *Psychological services for law enforcement*. New York: John Wiley & Sons, 1994.

Brown J.M., Campbell E.A. *Stress and policing: Sources and strategies*. Chichester: John Wiley & Sons, 1994.

Chamberlain J., Richardson J.T. Judicial stress: A topic in need of research // *Stress, Trauma and Wellbeing in the Legal System* / Ed. by M.K. Miller, B.H. Bornstein. New York: Oxford University Press, 2013. P. 269–290.

Čekanaivičius V., Murauskas G. *Statistika ir jos taikymai*. II dalis. Vilnius: TEV, 2002.

Grakauskas Ž., Valickas G. Streso įveikos klausimynas: keturių faktorių modelio taikymas // *Psichologija / Mokslo darbai*. 2006, t. 33, p. 64–75.

Gudaitė U., Valickas G. Teisėjų patiriamo streso ir jo įveikos ypatumai // *Psichologija sveikatai ir gerovei / Kongreso pranešimų santraukų leidinys*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013, p. 29.

Lieberman A.M., Best S.R., Metzler T.J., Fagan J.A., Weiss D.S., Marmar C.R. Routine occupational stress and psychological distress in police // *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*. 2002, vol. 25, p. 421–439.

Reed K., Bornstein B.H. A stressful profession: The experience of attorneys // *Stress, Trauma and Wellbeing in the Legal System* / Ed. by M.K. Miller, B.H. Bornstein. New York: Oxford University Press, 2013. P. 217–244.

Scott Y.M. Stress among rural and small-town patrol officers: A survey of Pennsylvania municipal agencies // *Police Quarterly*. 2004, vol. 7, p. 237–261.

Thompson B.M., Kirk A., Brown D. Sources of stress in policewomen: A three-factor model // *International Journal of Stress Management*. 2006, vol. 13, p. 309–328.

Valickas G., Vabolytė K. Policijos pareigūnų patiriamas stresas // *Psichologija / Mokslo darbai*. 2002, t. 26, p. 37–53.

Valickas G., Želvienė P., Grakauskas Ž. Patobulinto keturių faktorių streso įveikos klausimyno psichometriniai rodikliai // *Psichologija / Mokslo darbai*. 2010, t. 41, p. 96–110.

9. Priedas (tyrimui atlikti taikyti klausimynai)

Gerbiamasis (-oji),

Vilniaus universiteto Bendrosios psichologijos katedra atlieka tyrimą, kuriuo siekiama išsiaiškinti, kaip prokurorai vertina vykdomą reformą, taip pat prokurorų patiriamą stresą. Jums bus pateikti įvairūs teiginiai ar situacijos, susijusios su reforma, taip pat tos, kurios gali prokurorams sukelti stresą. Prašome atidžiai perskaityti ir įvertinti kiekvieną teiginį ar situaciją. Klausimynas yra anoniminis, todėl niekas nesužinos jūsų vardo ar pavardės. Klausimyno pildymas vidutiniškai užtruks apie 30 minučių. Iš anksto dėkojame Jums už dalyvavimą tyrime. Laukiame Jūsų nuoširdžių atsakymų.

Atidžiai perskaitykite ir įvertinkite kiekvieną teiginį pagal šią skalę:

- 7 – visiškai sutinku
- 6 – didžiąja dalimi sutinku
- 5 – sutinku iš dalies
- 4 – nei sutinku, nei nesutinku
- 3 – iš dalies nesutinku
- 2 – didžiąja dalimi nesutinku
- 1 – visiškai nesutinku

Pažymėkite pasirinktą vertinimą apibraudami reikiamą skaičių

1. Prokuratūrai jau seniai buvo reikalinga sisteminė (kartu su policija ir teismais) reforma
7   6   5   4   3   2   1
2. Prokuratūros reformos vykdymui buvo tinkamai pasirengta
7   6   5   4   3   2   1
3. Prokurorams ir prokuratūros darbuotojams buvo pristatyta, kokie yra reformos tikslai
7   6   5   4   3   2   1
4. Prokurorams ir prokuratūros darbuotojams buvo aišku, kokiais būdais bus siekiama iškeltų tikslų
7   6   5   4   3   2   1
5. Prokurorams ir prokuratūros darbuotojams buvo aiškus reformos vykdymo planas
7   6   5   4   3   2   1
6. Visiems buvo aišku, kam reikalingas siūlomas prokurorų specializacijų reglamentavimas
7   6   5   4   3   2   1
7. Visiems buvo aišku, kaip sudaroma prokurorų darbo krūvio apskaičiavimo metodika (pvz., per kiek laiko reikia atlikti tam tikrą darbą)
7   6   5   4   3   2   1
8. Reforma padidino skaidrumą skiriant prokurorus į pareigas (pvz., į pareigas skiriama tik konkurso tvarka)
7   6   5   4   3   2   1
9. Reforma panaikino prokurorų darbo funkcijų dubliavimą
7   6   5   4   3   2   1
10. Reforma leido optimaliai panaudoti turimus finansinius išteklius
7   6   5   4   3   2   1
11. Reforma užtikrino tinkamą mikroklimatą sistemoje dirbantiems žmonėms (pvz., niekas nežemina darbuotojų, jie pasitiki vieni kitais, vadovybė nepriima netikėtų sprendimų ir pan.)
7   6   5   4   3   2   1

12. Vykdamt reformą buvo taikomas sisteminis požiūris, apimantis prokuratūrą, policiją ir teismus
7 6 5 4 3 2 1
13. Reforma leido pasiekti efektyvesnio pagalbinio personalo (pvz., raštinės darbuotojų, prokurorų padėjėjų, informacinių technologijų, ūkio skyrių specialistų) darbo
7 6 5 4 3 2 1
14. Reforma leido sėkmingai pertvarkyti informacinę prokuratūros sistemą
7 6 5 4 3 2 1
15. Po reformos atsiradusi apylinkių prokurorų specializacija davė teigiamų rezultatų
7 6 5 4 3 2 1
16. Reforma leido tolygiai paskirstyti prokurorų darbo krūvį
7 6 5 4 3 2 1
17. Reforma leido sumažinti vadovų skaičių
7 6 5 4 3 2 1
18. Reforma leido generalinei prokuratūrai, kaip sistemos valdymo organui, pasiekti optimalios struktūros (dabar ji nėra nei per daug „išpūsta“, nei per daug centralizuota)
7 6 5 4 3 2 1
19. Reforma padėjo prokuratūros sistemos veikloje atsisakyti dvigubų standartų
7 6 5 4 3 2 1
20. Po reformos pagerėjo ikiteisminio tyrimo bylų kontrolės kokybė
7 6 5 4 3 2 1
21. Siekiant pagrįsti reformos efektyvumą, nebuvo taikomas įvairių rodiklių „prirašinėjimas“
7 6 5 4 3 2 1
22. Žmonės gali pasitikėti reformuota prokuratūros sistema
7 6 5 4 3 2 1
23. Reformos metu į vadovaujančias pareigas generalinėje prokuratūroje buvo atrinkti vadovybei lojalūs darbuotojai
7 6 5 4 3 2 1
24. Reforma prokuratūros sistemoje paskatino prisitaikėliškumą (pvz., viršininkams sakoma tai, ką jie nori išgirsti)
7 6 5 4 3 2 1
25. Prasidėjus reformai prokurorai bijo atvirai sakyti tai, ką galvoja (nes nėra tikri dėl savo ateities, gali tapti reformos aukomis)
7 6 5 4 3 2 1
26. Reformos metu prokuratūrą paliko kvalifikuoti specialistai (jie dirbo dėl idėjos, o prasidėjus nelojalių prokurorų persekiojimui, pasitraukė)
7 6 5 4 3 2 1
27. Vykdamt reformą nebuvo atsižvelgiama į eilinių prokurorų pasiūlymus
7 6 5 4 3 2 1
28. Vykdamt reformą nebuvo atsižvelgiama į vidutinės grandies (apylinkių ir apygardų) vadovų pasiūlymus
7 6 5 4 3 2 1
29. Reformos metu buvo išleista labai daug įsakymų, kurie po to buvo greitai keičiami
7 6 5 4 3 2 1
30. Vykdamt reformą buvo labiau siekiama pasirodyti prieš kitas valstybines institucijas, visuomenę ir žiniasklaidą, o ne tobulinti prokuratūros sistemą
7 6 5 4 3 2 1
31. Po reformos liko neaišku, kas už ką yra atsakingas (todėl dėl padidėjusio darbo krūvio prasidėjo bylų „permetinėjimas“ iš generalinės prokuratūros į apygardas, kurios, savo ruožtu, „permetinėja“ bylas į apylinkių prokuratūras)
7 6 5 4 3 2 1

32. Po reformos atsirado daug papildomo techninio darbo (pvz., duomenų suvedimas į informacinę sistemą, bylos medžiagos spausdinimas, rišimas ir pan.), todėl pradėjo trūkti laiko bylų medžiagos analizei

7 6 5 4 3 2 1

33. Pagrindinė reformos problema susijusi su tuo, kad ji buvo „nuleista“ iš viršaus (iš anksto ir ne tik prokurorai nusprendė, kaip viskas turi būti)

7 6 5 4 3 2 1

34. Generalinė prokuratūra pasikeitė struktūriškai, bet nesireformavo

7 6 5 4 3 2 1

35. Apygardų prokuratūros pasikeitė struktūriškai bet nesireformavo

7 6 5 4 3 2 1

36. Apylinkių prokuratūros pasikeitė struktūriškai bet nesireformavo

7 6 5 4 3 2 1

37. Tiek prasidėjus reformai, tiek dabartiniu metu yra daug nežinomybės, ir niekas nepaaiškina, kodėl priimami vieni ar kiti sprendimai

7 6 5 4 3 2 1

38. Reformos metu įvykdyti prokuratūros struktūrinių vienetų sustambinimai atnešė daugiau žalos negu naudos

7 6 5 4 3 2 1

39. Vykdam reformą nebuvo atsižvelgta į racionalų turimų žmogiškųjų išteklių panaudojimą

7 6 5 4 3 2 1

40. Po reformos prokurorų darbo krūviai ženkliai padidėjo

7 6 5 4 3 2 1

41. Vykdam reformą nusikaltimų tyrimo organizavimas tapo sudėtingesnis (jį turėtų organizuoti žmonės, kurie dirba vietoje, o ne kitame mieste)

7 6 5 4 3 2 1

42. Reformos metu pakeista apylinkių ir apygardų prokuratūrų nusikalstamų veikų tyrimo kontrolės kompetencija nedavė laukto rezultato

7 6 5 4 3 2 1

43. Reformos metu siekiant didesnės valdymo centralizacijos buvo susilpnintos nuo centro nutolusios prokuratūros

7 6 5 4 3 2 1

44. Po reformos neįvyko jokių esminių prokuratūros sistemos pokyčių

7 6 5 4 3 2 1

Dabar prašome atidžiai perskaityti pateiktas situacijas ir įvertinti, kokią įtampą Jums sukelia / gali sukelti tam tikra situacija. Įvertindami kiekvieną situaciją, pasirinkite (apibraukite) Jums tinkamą atsakymą: **1 – nesukelia jokios įtampos, 2 – sukelia šiek tiek įtampos, 3 – sukelia vidutinę įtampą, 4 – sukelia stiprią įtampą, 5 – sukelia labai stiprią įtampą.**

45. Į prokuratūrą siunčiamos prastai (nekokybiškai) policijos tyrėjų parengtos bylos

1 2 3 4 5

46. Žema policijos tyrėjų kvalifikacija

1 2 3 4 5

47. Maža policijos tyrėjų motyvacija gerai atlikti savo darbą

1 2 3 4 5

48. Policijos tyrėjų piktnaudžiavimas prokuroro pasitikėjimu

1 2 3 4 5

49. Būtinybė aiškinti policijos tyrėjui ką ir kaip reikia daryti
1 2 3 4 5
50. Prokurorams „permesta“ atsakomybė už ikiteisminį nusikalstamų veikų tyrimą (jeigu savo darbo nespėja atlikti policijos tyrėjai, tada kaltas prokuroras, kuris „blogai kontroliuoja“)
1 2 3 4 5
51. Būtinybė teisme keisti savo poziciją ir / ar prašyti išteisinti kaltinamąjį (žinant, kad tai gali būti įvertinta kaip prokuroro darbo brokas)
1 2 3 4 5
52. Galimybė savo veiksmais pažeminti prokuroro vardą
1 2 3 4 5
53. Didelė atsakomybė už priimamus sprendimus
1 2 3 4 5
54. Galimybė būti nekaltai nubaustam („jeigu norės, jeigu užkliūsi, vadovybė tave visada galės nubausti“)
1 2 3 4 5
55. Svarbių, rezonansinių bylų tyrimas ir kontrolė
1 2 3 4 5
56. Nuolatinis prokuroro priimtų sprendimų vertinimas (tai daro proceso dalyviai, kitų valstybinių institucijų ir visuomenės atstovai)
1 2 3 4 5
57. Priešiškai prieš prokurorą nusiteikę ir agresyvūs proceso dalyviai
1 2 3 4 5
58. Nepagrįsti proceso dalyvių skundai ir kaltinimai
1 2 3 4 5
59. Situacija, kai nespėji laiku atlikti savo darbo
1 2 3 4 5
60. Bylos tyrimo metu padarytos klaidos
1 2 3 4 5
61. Ilgos dvejonės prieš priimant svarbų procesinį sprendimą
1 2 3 4 5
62. Seksualinių nusikaltimų tyrimas ir kontrolė
1 2 3 4 5
63. Žiaurių nusikaltimų (ypač prieš vaikus) tyrimas ir kontrolė
1 2 3 4 5
64. Su smurtu susijusių įrodymų byloje peržiūra (pvz., nužudymo įrankiai, sudarkyto aukos kūno nuotraukos)
1 2 3 4 5
65. Abejonės, ar priimamas procesinis sprendimas yra teisingas
1 2 3 4 5
66. Dėl didelio darbo krūvio atsirandantis laiko trūkumas norint detaliai susipažinti ir objektyviai įvertinti visą bylos medžiagą
1 2 3 4 5
67. Neturėjimas galimybės (tyrimo eigoje) visuomenei ir žiniasklaidai paaiškinti savo veiksmus ir priimamus sprendimus
1 2 3 4 5
68. Nepakankamas specifinių teisės norminių aktų žinojimas
1 2 3 4 5
69. Kokių nors specialiųjų žinių (pvz., buhalterinių) trūkumas
1 2 3 4 5
70. Bet kas gali parašyti skundą, kad yra nepatenkintas prokuroro darbu
1 2 3 4 5

71. Vienu metu reikia organizuoti ir kontroliuoti keliasdešimties bylų tyrimą
1 2 3 4 5
72. Būtinybė prieš atostogas suspėti viską padaryti, kad kitam prokurorui nepalikti savo darbų
1 2 3 4 5
73. Vadovų spaudimas suspėti, „sutilpti“ į numatytus bylos tyrimo terminus
1 2 3 4 5
74. Per didelis darbo krūvis (pvz., neįmanoma visko padaryti per darbo dieną arba neįmanoma darbo atlikti laiku ir taip, kaip norėtūsi)
1 2 3 4 5
75. Viršvalandžiai (kada tenka pasilikti prokuratūroje pasibaigus darbo valandoms arba neštis darbo į namus)
1 2 3 4 5
76. Po reformos padidėjęs techninio darbo krūvis (pvz., reikia pačiam suvesti duomenis į informacinę sistemą, kopijuoti dokumentus ir pan.)
1 2 3 4 5
77. Prokuratūros sistemoje neįgyvendintas garbės laikymosi principas
1 2 3 4 5
78. Per mažai žmogiškumo prokuratūros sistemoje (žmogus čia nėra vertinamas)
1 2 3 4 5
79. Prokuratūroje negalima pasitikėti kolegomis (kitais prokurorais)
1 2 3 4 5
80. Prokuratūroje negalima pasitikėti vadovais
1 2 3 4 5
81. Būtinybė atlikti vadybininko funkcijas (pvz., reikia derinti susitikimus su teisėjais ir advokatais, kontroliuoti, ką padarė, ko nepadarė ir ką dar reikia padaryti ikiteisminio tyrimo tyrėjams)
1 2 3 4 5
82. Konfliktiški santykiai su bendradarbiais (kitais prokurorais)
1 2 3 4 5
83. Nepagrįstos viršininko pretenzijos arba reikalavimai
1 2 3 4 5
84. Viršininkas rodo per mažai pagarbos savo pavaldiniams
1 2 3 4 5
85. Neapibrėžti santykiai su viršininku
1 2 3 4 5
86. Konfliktiški santykiai su viršininku
1 2 3 4 5
87. Vadovų, kurie palaikytų ir gintų savo žmones, trūkumas
1 2 3 4 5
88. Nepagrįsti ir / ar per daug dažni tarnybiniai patikrinimai
1 2 3 4 5
89. Kvietimas atvykti į prokurorų etikos komisiją (kada reaguojama į anoniminius skundus)
1 2 3 4 5
90. Dalyvavimas atrankoje į tam tikras pareigas
1 2 3 4 5
91. Nežinomybė ir netikrumas dėl vykdomos reformos
1 2 3 4 5
92. Dedamos pastangos neduoda jokie rezultato (pvz., nieko negali pakeisti, niekas negirdi tavo balso arba jį ignoruoja)
1 2 3 4 5

93. Socialinių garantijų prokurorams trūkumas
1 2 3 4 5
94. Daug laiko sugaištama organizuojant nusikalstamų veikų tyrimą (ypač dideliuose miestuose)
1 2 3 4 5
95. Daug laiko atimanti būtinybė pildyti visokius dokumentus (daugybė formalumų, kurių būtina laikytis)
1 2 3 4 5
96. Žinojimas, kad jei padarysi klaidą, tai būsi nubaustas (pvz., gali būti pažemintas pareigose)
1 2 3 4 5
97. Prokuratūroje įsivyravęs represinis požiūris į žmogų (jį visų pirma siekiama nubausti, o ne jam padėti)
1 2 3 4 5
98. Normalaus mikroklimato nebuvimas prokuratūros sistemoje
1 2 3 4 5
99. Populistiniai prokuratūros vadovybės pareiškimai
1 2 3 4 5
100. Prokurorai nerodo pagarbos vienas kitam
1 2 3 4 5
101. Sistemoje trūksta pagarbos vyresnio amžiaus prokurorams
1 2 3 4 5
102. Prokurorai nepalaiko vienas kito (jeigu padarei klaidą, jeigu kas nors blogai, tave palieka vieną)
1 2 3 4 5
103. Pagalbinio, techninio personalo trūkumas
1 2 3 4 5
104. Netinkamos darbo sąlygos (pvz., trūksta patalpų, techninės įrangos, tarnybinių automobilių)
1 2 3 4 5
105. Nuolatinė prokuratūros sistemos pertvarka
1 2 3 4 5
106. Per mažas atlyginimas
1 2 3 4 5
107. Nėra vykdomi sisteminiai pokyčiai, kurie apimtų policiją, teismus ir prokuratūrą
1 2 3 4 5
108. Nesuderinti policijos ir prokuratūros veiksmai
1 2 3 4 5
109. Neigiamas žmonių požiūris į prokurorus
1 2 3 4 5
110. Per dideli žmonių reikalavimai, keliami prokurorams
1 2 3 4 5
111. Žmonių pagarbos trūkumas prokurorams
1 2 3 4 5
112. Visuomenėje nepakankamai vertinamas prokuroro darbas
1 2 3 4 5
113. Valdžios ir politikų abejingumas prokurorų problemoms
1 2 3 4 5
114. Politikų kišimasis į bylų tyrimą
1 2 3 4 5

115. Nepagrįsti politikų priekaištai dėl priimtų procesinių sprendimų
1 2 3 4 5
116. Politikai, siekdami pagerinti savo įvaizdį, pašiepia ir menkina prokurorus
1 2 3 4 5
117. Žiniasklaida formuoja visuomenės nuomonę, kad prokurorai yra korumpuoti
1 2 3 4 5
118. Pernelyg ankstyvas žiniasklaidos susidomėjimas tiriamą byla
1 2 3 4 5
119. Žiniasklaida juodina specialiai pasirinktus jai neįtinkančius prokurorus
1 2 3 4 5
120. Bendravimas su žiniasklaidos atstovais (turi būti itin atsargus ir galvoti, ką sakai)
1 2 3 4 5
121. Nuolatinis ir padidintas žiniasklaidos dėmesys prokurorams
1 2 3 4 5
122. Prokuroro autoriteto žeminimas žiniasklaidoje
1 2 3 4 5
123. Tendencingas prokuratūros darbo pristatymas spaudoje ir per televiziją (visuomenei pristatomos tik prokurorų klaidos, bet ne geri jų darbai)
1 2 3 4 5
124. Neigiamas šeimos, artimųjų požiūris į prokurorus
1 2 3 4 5
125. Diskusijos su žmonėmis dėl visuomenėje žinomų bylų tyrimo
1 2 3 4 5
126. Prašymai pakomentuoti bylų tyrimą ne darbo metu (pvz., susitikimų ar vakarėlių metu)
1 2 3 4 5
127. Teisėjų išsakoma kritika dėl bylos tyrimo
1 2 3 4 5
128. Teisėjas panaikina prokuroro priimtą sprendimą
1 2 3 4 5
129. Teisėjas gražina bylą detalesniam ištyrimui
1 2 3 4 5
130. Teisėjas visų akivaizdoje tyčiojasi iš prokuroro padarytų klaidų
1 2 3 4 5
131. Konfliktiški santykiai su teisėjais
1 2 3 4 5
132. Teisėjų požiūris į prokurorus kaip į „žemesnės kastos“ atstovus
1 2 3 4 5
133. Advokatų, gerai išmanančių prokuroro darbo specifiką, skundai (siekiant paskatinti patikrinimus sistemos viduje ir sukelti prokurorui nemalonumų)
1 2 3 4 5
134. Advokatų siekimas pažeminti prokurorą
1 2 3 4 5
135. Konfliktiški santykiai su policijos tyrėjais (atsirandantys dėl to, kad prokurorai turi kontroliuoti jų darbą)
1 2 3 4 5
136. Nieko nedaroma keičiant neigiamą visuomenės požiūrį į prokuratūrą
1 2 3 4 5
137. Susidūrimai su žmonėmis, užgauliojančiais prokurorus (ne darbo metu)
1 2 3 4 5

138. Darbas daro neigiamą poveikį šeimyniniam gyvenimui (pvz., blogėja santykiai su partneriu (-re) ir / ar vaikais)
- 1   2   3   4   5
139. Dėl darbo trūksta laiko poilsiui ir laisvalaikiui
- 1   2   3   4   5
140. Dėl darbo trūksta laiko bendravimui su artimaisiais
- 1   2   3   4   5
141. Būtinybė dėl viešojo asmens statuso visur ir visada (ne tik darbe) kontroliuoti savo elgesį
- 1   2   3   4   5
142. Atsakomybė už šeimos narių ir artimųjų elgesį ir / ar gyvenimo būdą
- 1   2   3   4   5
143. Kaltinamojo keršto galimybė
- 1   2   3   4   5
144. Grėsmė asmeniniam saugumui (pvz., grasinimai susidoroti dėl priimamų procesinių sprendimų)
- 1   2   3   4   5
145. Grėsmė artimųjų saugumui (pvz., grasinimai susidoroti dėl priimamų procesinių sprendimų)
- 1   2   3   4   5

Dabar prašome atidžiai perskaityti pateiktas situacijas ir įvertinti, kaip dažnai per pastaruosius šešis mėnesius Jums teko susidurti su tam tikra situacija. Įvertindami kiekvieną situaciją, pasirinkite (pažymėkite) Jums tinkamą atsakymą: **1 – neteko susidurti su tokia situacija, 2 – susidūriau 1-3 kartus, 3 – susidūriau 4-6 kartus, 4 – susidūriau 7-9 kartus, 5 – susidūriau daugiau nei 10 kartų.**

146. Į prokuratūrą siunčiamos prastai (nekokybiškai) policijos tyrėjų parengtos bylos
- 1   2   3   4   5
147. Žema policijos tyrėjų kvalifikacija
- 1   2   3   4   5
148. Maža policijos tyrėjų motyvacija gerai atlikti savo darbą
- 1   2   3   4   5
149. Policijos tyrėjų piktnaudžiavimas prokuroro pasitikėjimu
- 1   2   3   4   5
150. Būtinybė aiškinti policijos tyrėjui ką ir kaip reikia daryti
- 1   2   3   4   5
151. Prokurorams „permesta“ atsakomybė už ikiteisminį nusikalstamų veikų tyrimą (jeigu savo darbo nespėja atlikti policijos tyrėjai, tada kaltas prokuroras, kuris „blogai kontroliuoja“)
- 1   2   3   4   5
152. Būtinybė teisme keisti savo poziciją ir / ar prašyti išteisinti kaltinamąjį (žinant, kad tai gali būti įvertinta kaip prokuroro darbo brokas)
- 1   2   3   4   5
153. Galimybė savo veiksmais pažeminti prokuroro vardą
- 1   2   3   4   5
154. Didelė atsakomybė už priimamus sprendimus
- 1   2   3   4   5
155. Galimybė būti nekaltai nubaustam („jeigu norės, jeigu užkliūsi, vadovybė tave visada galės nubausti“)
- 1   2   3   4   5

156. Svarbių, rezonansinių bylų tyrimas ir kontrolė
1 2 3 4 5
157. Nuolatinis prokuroro priimtų sprendimų vertinimas (tai daro proceso dalyviai, kitų valstybinių institucijų ir visuomenės atstovai)
1 2 3 4 5
158. Priešiškaai prieš prokurorą nusiteikę ir agresyvūs proceso dalyviai
1 2 3 4 5
159. Nepagrįsti proceso dalyvių skundai ir kaltinimai
1 2 3 4 5
160. Situacija, kai nespėji laiku atlikti savo darbo
1 2 3 4 5
161. Bylos tyrimo metu padarytos klaidos
1 2 3 4 5
162. Ilgos dvejonės prieš priimant svarbų procesinį sprendimą
1 2 3 4 5
163. Seksualinių nusikaltimų tyrimas ir kontrolė
1 2 3 4 5
164. Žiaurių nusikaltimų (ypač prieš vaikus) tyrimas ir kontrolė
1 2 3 4 5
165. Su smurtu susijusių įrodymų byloje peržiūra (pvz., nužudymo įrankiai, sudarkyto aukos kūno nuotraukos)
1 2 3 4 5
166. Abejonės, ar priimamas procesinis sprendimas yra teisingas
1 2 3 4 5
167. Dėl didelio darbo krūvio atsirandantis laiko trūkumas norint detaliai susipažinti ir objektyviai įvertinti visą bylos medžiagą
1 2 3 4 5
168. Neturėjimas galimybės (tyrimo eigoje) visuomenei ir žiniasklaidai paaiškinti savo veiksmus ir priimamus sprendimus
1 2 3 4 5
169. Nepakankamas specifinių teisės norminių aktų žinojimas
1 2 3 4 5
170. Kokių nors specialiųjų žinių (pvz., buhalterinių) trūkumas
1 2 3 4 5
171. Bet kas gali parašyti skundą, kad yra nepatenkintas prokuroro darbu
1 2 3 4 5
172. Vienu metu reikia organizuoti ir kontroliuoti keliasdešimties bylų tyrimą
1 2 3 4 5
173. Būtinybė prieš atostogas suspėti viską padaryti, kad kitam prokurorui nepalikti savo darbų
1 2 3 4 5
174. Vadovų spaudimas suspėti, „sutilpti“ į numatytus bylos tyrimo terminus
1 2 3 4 5
175. Per didelis darbo krūvis (pvz., neįmanoma visko padaryti per darbo dieną arba neįmanoma darbo atlikti laiku ir taip, kaip norėtūsi)
1 2 3 4 5
176. Viršvalandžiai (kada tenka pasilikti prokuratūroje pasibaigus darbo valandoms arba neštis darbo į namus)
1 2 3 4 5

177. Po reformos padidėjęs techninio darbo krūvis (pvz., reikia pačiam suvesti duomenis į informacinę sistemą, kopijuoti dokumentus ir pan.)
1 2 3 4 5
178. Prokuratūros sistemoje neįgyvendintas garbės laikymosi principas
1 2 3 4 5
179. Per mažai žmogiškumo prokuratūros sistemoje (žmogus čia nėra vertinamas)
1 2 3 4 5
180. Prokuratūroje negalima pasitikėti kolegomis (kitais prokurorais)
1 2 3 4 5
181. Prokuratūroje negalima pasitikėti vadovais
1 2 3 4 5
182. Būtinybė atlikti vadybininko funkcijas (pvz., reikia derinti susitikimus su teisėjais ir advokatais, kontroliuoti, ką padarė, ko nepadarė ir ką dar reikia padaryti ikiteisminio tyrimo tyrėjams)
1 2 3 4 5
183. Konfliktiški santykiai su bendradarbiais (kitais prokurorais)
1 2 3 4 5
184. Nepagrįstos viršininko pretenzijos arba reikalavimai
1 2 3 4 5
185. Viršininkas rodo per mažai pagarbos savo pavaldiniams
1 2 3 4 5
186. Neapibrėžti santykiai su viršininku
1 2 3 4 5
187. Konfliktiški santykiai su viršininku
1 2 3 4 5
188. Vadovų, kurie palaikytų ir gintų savo žmones, trūkumas
1 2 3 4 5
189. Nepagrįsti ir / ar per daug dažni tarnybiniai patikrinimai
1 2 3 4 5
190. Kvietimas atvykti į prokurorų etikos komisiją (kada reaguojama į anoniminius skundus)
1 2 3 4 5
191. Dalyvavimas atrankoje į tam tikras pareigas
1 2 3 4 5
192. Nežinomybė ir netikrumas dėl vykdomos reformos
1 2 3 4 5
193. Dedamos pastangos neduoda jokie rezultato (pvz., nieko negali pakeisti, niekas negirdi tavo balso arba jį ignoruoja)
1 2 3 4 5
194. Socialinių garantijų prokurorams trūkumas
1 2 3 4 5
195. Daug laiko sugaištama organizuojant nusikalstamų veikų tyrimą (ypač dideliuose miestuose)
1 2 3 4 5
196. Daug laiko atimanti būtinybė pildyti visokius dokumentus (daugybė formalumų, kurių būtina laikytis)
1 2 3 4 5
197. Žinojimas, kad jei padarysi klaidą, tai būsi nubaustas (pvz., gali būti pažemintas pareigose)
1 2 3 4 5

198. Prokuratūroje įsivyravęs represinis požiūris į žmogų (jį visų pirma siekiama nubausti, o ne jam padėti)
- 1 2 3 4 5
199. Normalaus mikroklimato nebuvimas prokuratūros sistemoje
- 1 2 3 4 5
200. Populistiniai prokuratūros vadovybės pareiškimai
- 1 2 3 4 5
201. Prokurorai nerodo pagarbos vienas kitam
- 1 2 3 4 5
202. Sistemoje trūksta pagarbos vyresnio amžiaus prokurorams
- 1 2 3 4 5
203. Prokurorai nepalaiko vienas kito (jeigu padarei klaidą, jeigu kas nors blogai, tave palieka vieną)
- 1 2 3 4 5
204. Pagalbinio, techninio personalo trūkumas
- 1 2 3 4 5
205. Netinkamos darbo sąlygos (pvz., trūksta patalpų, techninės įrangos, tarnybinių automobilių)
- 1 2 3 4 5
206. Nuolatinė prokuratūros sistemos pertvarka
- 1 2 3 4 5
207. Per mažas atlyginimas
- 1 2 3 4 5
208. Nėra vykdomi sisteminiai pokyčiai, kurie apimtų policiją, teismus ir prokuratūrą
- 1 2 3 4 5
209. Nesuderinti policijos ir prokuratūros veiksmai
- 1 2 3 4 5
210. Neigiamas žmonių požiūris į prokurorus
- 1 2 3 4 5
211. Per dideli žmonių reikalavimai, keliami prokurorams
- 1 2 3 4 5
212. Žmonių pagarbos trūkumas prokurorams
- 1 2 3 4 5
213. Visuomenėje nepakankamai vertinamas prokuroro darbas
- 1 2 3 4 5
214. Valdžios ir politikų abejingumas prokurorų problemoms
- 1 2 3 4 5
215. Politikų kišimasis į bylų tyrimą
- 1 2 3 4 5
216. Nepagrįsti politikų priekaištai dėl priimtų procesinių sprendimų
- 1 2 3 4 5
217. Politikai, siekdami pagerinti savo įvaizdį, pašiepia ir menkina prokurorus
- 1 2 3 4 5
218. Žiniasklaida formuoja visuomenės nuomonę, kad prokurorai yra korumpuoti
- 1 2 3 4 5
219. Pernelyg ankstyvas žiniasklaidos susidomėjimas tiriamą byla
- 1 2 3 4 5
220. Žiniasklaida juodina specialiai pasirinktus jai neįtinkančius prokurorus
- 1 2 3 4 5
221. Bendravimas su žiniasklaidos atstovais (turi būti itin atsargus ir galvoti, ką sakai)
- 1 2 3 4 5

222. Nuolatinis ir padidintas žiniasklaidos dėmesys prokurorams
1 2 3 4 5
223. Prokuroro autoriteto žeminimas žiniasklaidoje
1 2 3 4 5
224. Tendencingas prokuratūros darbo pristatymas spaudoje ir per televiziją (visuomenei pristatomos tik prokurorų klaidos, bet ne geri jų darbai)
1 2 3 4 5
225. Neigiamas šeimos, artimųjų požiūris į prokurorus
1 2 3 4 5
226. Diskusijos su žmonėmis dėl visuomenėje žinomų bylų tyrimo
1 2 3 4 5
227. Prašymai pakomentuoti bylų tyrimą ne darbo metu (pvz., susitikimų ar vakarėlių metu)
1 2 3 4 5
228. Teisėjų išsakoma kritika dėl bylos tyrimo
1 2 3 4 5
229. Teisėjas panaikina prokuroro priimtą sprendimą
1 2 3 4 5
230. Teisėjas gražina bylą detalesniam ištyrimui
1 2 3 4 5
231. Teisėjas visų akivaizdoje tyčiojasi iš prokuroro padarytų klaidų
1 2 3 4 5
232. Konfliktiški santykiai su teisėjais
1 2 3 4 5
233. Teisėjų požiūris į prokurorus kaip į „žemesnės kastos“ atstovus
1 2 3 4 5
234. Advokatų, gerai išmanančių prokuroro darbo specifiką, skundai (siekiant paskatinti patikrinimus sistemos viduje ir sukelti prokurorui nemalonumų)
1 2 3 4 5
235. Advokatų siekimas pažeminti prokurorą
1 2 3 4 5
236. Konfliktiški santykiai su policijos tyrėjais (atsirandantys dėl to, kad prokurorai turi kontroliuoti jų darbą)
1 2 3 4 5
237. Nieko nedaroma keičiant neigiamą visuomenės požiūrį į prokuratūrą
1 2 3 4 5
238. Susidūrimai su žmonėmis, užgauliojančiais prokurorus (ne darbo metu)
1 2 3 4 5
239. Darbas daro neigiamą poveikį šeimyniniam gyvenimui (pvz., blogėja santykiai su partneriu (-re) ir / ar vaikais)
1 2 3 4 5
240. Dėl darbo trūksta laiko poilsiui ir laisvalaikiui
1 2 3 4 5
241. Dėl darbo trūksta laiko bendravimui su artimaisiais
1 2 3 4 5
242. Būtinybė dėl viešojo asmens statuso visur ir visada (ne tik darbe) kontroliuoti savo elgesį
1 2 3 4 5
243. Atsakomybė už šeimos narių ir artimųjų elgesį ir / ar gyvenimo būdą
1 2 3 4 5
244. Kaltinamojo keršto galimybė
1 2 3 4 5

245. Grėsmė asmeniniam saugumui (pvz., grasinimai susidoroti dėl priimamų procesinių sprendimų)

1   2   3   4   5

246. Grėsmė artimųjų saugumui (pvz., grasinimai susidoroti dėl priimamų procesinių sprendimų)

1   2   3   4   5

Žmonės, susidūrę su stresiniais įvykiais, elgiasi labai įvairiai. Kaip Jūs apibūdintumėte savo įprastas reakcijas į stresą? Jums pateikti teiginiai atspindi įvairius streso įveikos būdus. Nurodykite, ar Jūs taikote kiekvieną iš šių būdų, pasirinkdami (apibraudami) Jums tinkamą atsakymą: *1 – niekada, 2 – retai, 3 – kartais, 4 – dažnai, 5 – visada.*

247. Stengiuosi išsiaiškinti, ar probleminės situacijos nesukėlė mano pastangų stoka

1   2   3   4   5

248. Stengiuosi užsiimti kitais dalykais, kad negalvočiau apie patirtus sunkumus

1   2   3   4   5

249. Problemos sprendimo būdų ieškau kalbėdamasis su man artimais žmonėmis

1   2   3   4   5

250. Kritikuoju ir kaltinu kitus dėl atsiradusios problemos

1   2   3   4   5

251. Stengiuosi įgyti naujų žinių, kurios galėtų būti naudingos problemai spręsti

1   2   3   4   5

252. Manau, kad laikas išspręs visas problemas

1   2   3   4   5

253. Kreipiuosi į tuos, kurie gali mane suprasti

1   2   3   4   5

254. Išlieju pyktį ant žmogaus, dėl kurio kaltės atsirado problema

1   2   3   4   5

255. Stengiuosi atskleisti probleminę situaciją lėmusias savo klaidas

1   2   3   4   5

256. Dėl atsiradusių problemų kaltinu nepalankiai susiklosčiusias aplinkybes

1   2   3   4   5

257. Problemos sprendimo būdų ieškau kalbėdamasis su kitais žmonėmis, patyrusiais panašių problemų

1   2   3   4   5

258. Kaltinu likimą dėl savo nesėkmių

1   2   3   4   5

259. Apgalvoju galimus savo veiksmų padarinius

1   2   3   4   5

260. Juokaudamas apie tai, kas įvyko, bandau pakelti sau nuotaiką

1   2   3   4   5

261. Ieškau žmogaus, kuris padėtų įveikti iškilusius sunkumus

1   2   3   4   5

262. Stengiuosi save įtikinti, kad ne aš esu atsakingas už iškilusią problemą

1   2   3   4   5

263. Apgalvoju visus variantus, kaip galėčiau elgtis sprenddamas problemą
1   2   3   4   5
264. Stengiuosi pailsėti ir negalvoti apie tai, kas įvyko
1   2   3   4   5
265. Priimu kitų žmonių, patyrusių panašią problemą, užuojautą ir supratimą
1   2   3   4   5
266. Jaučiu stiprią emocinę įtampą, kurią išreiškiu žodžiais užsipuldamas aplinkinius
1   2   3   4   5
267. Išsikeliu pagrindinius ir tarpinius tikslus bei numatau jų siekimo būdus
1   2   3   4   5
268. Įsivaizduoju, jog mano padėtis geresnė nei yra iš tikrųjų
1   2   3   4   5
269. Siekiu man artimų žmonių emocinės paramos
1   2   3   4   5
270. Stengiuosi nukreipti dėmesį nuo problemos į neutralius arba malonius dalykus
1   2   3   4   5

Taip pat norėtume kai ką sužinoti apie Jus (nurodykite ar pažymėkite Jums tinkamą atsakymą):

271. Jūsų lytis:
a) vyras
b) moteris
272. Jūsų amžius (metais):
273. Jūsų šeimyninė padėtis:
a) nevedęs / netekėjusi
b) išsiskyręs /-usi
c) našlys /-ė
d) gyvenu nesusituokęs /-usi su partnere /-iu
e) vedęs / ištekėjusi
274. Kur Jūs dirbate?
a) Apylinkės prokuratūroje
b) Apygardos prokuratūroje
c) Generalinėje prokuratūroje
275. Kokiame mieste Jūs dirbate?
a) viename iš didžiųjų šalies miestų (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje)
b) kituose šalies miestuose
276. Jūsų darbo prokuratūroje stažas (metais):

Nuoširdžiai dėkojame už bendradarbiavimą!